GENİŞ, GENİŞ BİR DENİZ

Jean Rhys

CAN YAYINLARI

Türkçesi
PINAR KÜR

GENİŞ,
GENİŞ BİR DENİZ

Jean Rhys

ÇAĞDAŞ KLASİKLER DİZİSİ

Bu kitap, 1982 yılında İstanbul'da ÖZAL Basımevi'nde dizilmiş ve basılmıştır. (Tel : 20 60 58)

GENİŞ, GENİŞ BİR DENİZ

Jean Rhys

ROMAN

Türkçesi
PINAR KÜR

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Ankara Caddesi 40, kat 2, Cağaloğlu, İstanbul
Telefon : 28 61 13

Kitabın özgün adı
Wide Sargasso Sea

Bu çevirinin yayın hakları, Can Yayınları'nca
Pınar Kür'den satın alınmıştır. (1982)

ÇEVİRENİN ÖNSÖZÜ

Bunca yoğun bir mutsuzluğu biriktirmek için ne kadar çok acı çekmek gerekir! Böyle düşünmüştüm elinizdeki romanı ilk okuduğumda - okuduğum sürece ve bitirdiğimde. İngiliz yazarı Jean Rhys'ın bu son romanı ondan okuduğum ilk yapıt değildi. İlk kitabı **The Left Bank** (Irmağın Sol Yakası) dışında tüm yazdıklarını —yazıldıkları sırayla değil de elime geçirebildiğim sırayla— okumuş, hepsinden çok derinden etkilenmiştim. Öteki yapıtlarda da mutsuzluk ve acı egemendi ama **Wide Sargasso Sea** (Geniş, Geniş Bir Deniz) hepsinin ötesine geçmiş —çünkü besbelli acılar birikmeye devam etmişti—, ulaşılması çok zor bir doruğa varmış gibi geldi bana. Yıllar yılı unutamadığım, durup dururken kafamda canlanıveren, içime bıçak gibi saplanan sahnelerle doluydu... Gene de çoğu iç karartıcı romanlar gibi yeniden okumaktan kaçınılacak bir kitap değildi. Tersine, bir cesaret simgesi olarak yerleşti kafama.

Geçen kış, kendi çalışmalarımda bir duraklama noktasına geldiğimde bir bakıma kendi kendimi yüreklendirmek için yeniden elime aldım bu romanı. Çünkü, evet, Jean Rhys'ın tüm kitaplarında olduğu gibi bunda da —en çok bunda— o yoğun mutsuzluğun yanısıra çok derin sevgi, yüreklilik, dayanıklılık vardı. Benim de gereksindiğim —okuyucu ve yazar olarak— buydu. Yıllardır çeviri yapmayı bıraktığımdan, romanı Türkçeye çevirmek hiç aklıma gelmemişti. Bu son okuyuşta birden karar verdim. Böylesi bir çalışma hem kişisel olarak benim güç toplamama yardım eder, hem de Türk okurları çok önemli bir yazarı tanımış olurlar, diye düşündüm.

Yaşamı da yazdıkları kadar ilginç olan Jean Rhys ülkemizde hiç denilecek kadar az tanınıyor. Elinizdeki romanın kısa bir irdelemesine geçmeden önce yazarın yaşamına ve öteki yapıtlarına bir göz atmak iyi olur sanıyorum. Burada, kendi görüşlerimin yanısıra, yazarı altmışlı yıllarda 'yeniden keşfeden' Francis Wyndham'ın çalışmalarından da biraz yararlanacağım.

1894'de Dominika'da doğan Jean Rhys çocukluğunu orada geçirdi. Babası Galli bir hekim, annesi ise Creole (Batı Hint Adalarında doğup büyüyen beyaz tenlilere verilen ad) idi. On altı yaşındayken İngiltere'ye geldi ama babasının ölümü yüzünden eğitimini sürdüremedi. Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önceki yıllarda ve savaş sırasında birtakım gelip geçici işlerde çalıştı. Mankenlik, ressam modelliği, müzikal oyunlarda dansözlük yaptı. Savaştan sonra Danimarka'lı bir ozan ile evlendi. On yıl Avrupa'da serserilik yaptılar karı koca. En çok Paris'te ve Viyana'da oturdular. Eşinden ayrıldıktan sonra ilk kitabı olan **The Left Bank**'ı yayımladı (1927). Eleştirmenler tarafından genellikle beğenilen bu öyküler kitabı onu geniş kitlelere tanıtmaya yetmedi. İkinci kitabı, ilk romanı, **Quartet** 1928'de, üçüncüsü —gene roman— **After Leaving Mr. Mackenzie** (Bay Mackenzie'den Ayrıldıktan Sonra) 1930'da yayımlandı. Bu romanı yayımladıktan sonra İngiltere'ye dönen Jean Rhys daha sonraki kitaplarını orada yazdı. **Voyage in the Dark** (Karanlıkta Yolculuk) 1934'de, **Good Morning Midnight** (Günaydın Geceyarısı) 1939'da yayımlandı.

Bu romanın yayımlanmasından ve pek ilgi görmemesinden sonra —araya İkinci Dünya Savaşı da girmişti— Jean Rhys tam anlamıyla ortadan yok oldu. Kitaplarının yeni baskıları da yapılmıyordu, çünkü kimi eleştirmenlerce beğenilmesine karşın hiçbir zaman geniş bir okur kitlesine kavuşamamıştı. Bunun, yapıtlarının kötülüğünden değil, tersine iyiliğinden, çağının çok ötesinde olmasından dolayı olduğu konusunda günümüz eleştirmenleri ve okurları aynı görüştedirler.

Yıllar yılı susan, bu arada iki kez evlenip boşanan ama daha çok yapayalnız yaşayan Jean Rhys'ın 'kayıp yılları' üstüne Francis Wyndham şöyle diyor: 'Kitaplarına hâlâ hayranlık besleyen pek az kişi, ya da (benim gibi) onları ilk kez okuyan ve büyük zorluklarla elden düşme örneklerini bulabilen daha az sayıda kişi bir süre tutkulu bir grup oluşturduk. Ama kimse onu bulamıyor, hiçbir yayınevi kitapları yeniden basmaya yanaşmıyordu.'[1] Bu arada birçok kişinin de onun ölmüş olduğuna inandığı bir gerçek. Yazın yaşamından uzak —ama sonradan anlaşıldığı gibi yazmayı bırakmamış olarak— geçen, unutulmuş-

luğu, bir kenara itilmişliği, çoğu kez yapayalnızlığı yaşadığı bu yılların Jean Rhys'ın yazarlığını nasıl derinden etkilediğini 'yeniden keşfedildikten' sonra yayımladığı öykülerde ve üç kitapta açık seçik görmek olası. Ancak, şurası kesin ki o, yalnızlığı olsun, bırakılmışlığı, bir kenara itilmişliği olsun, hep biliyordu - çocukluğundan beri. Daha önceki kitaplarında da var aynı temalar.

1958 yılında BBC'nin Üçüncü Programında (Kültür, eğitim ve güzel müzik yayınına ayrılmış bir üçüncü kanaldır bu, sanırım tüm üçüncü kanallar gibi) **Günaydın Geceyarısı** radyofonize edilerek yayınlandı ve büyük yankılar uyandırdı. Bu program yüzünden sonunda bulundu yazar. Bir kıyı kasabası olan Cornwall'da yalnız yaşıyordu, bir sürü yayımlanmamış öyküsü vardı elinde, yeni bir roman üstünde çalışıyordu. Söz konusu roman (Geniş, Geniş Bir Deniz) 1966'da yayımlandığında görülmemiş bir gürültü kopardı. Aynı yıl İngiltere'nin en önemli iki edebiyat ödülünü birden kazandı. Hemen eski yapıtlarının yeni basımları yapılmaya başlandı, en önemli edebiyat derneklerinden üyelik için çağrılar aldı. O güne değin kapalı duran kapıların hepsi birer birer açılıyordu önünde artık. Ama Jean Rhys yetmiş iki yaşındaydı, onca yıl yoksulluğa, yalnızlığa, itilip kakılmaya dayanmasını sağlayan iç güç ve yüreklilik hâlâ vardı onda kuşkusuz, ama her türlü umudu yitirmiş ya da ötesine geçmişti. (Belki de hiçbir zaman umudu olmamıştı diyeceğim. Öyleyse nasıl bu kadar dayandı bilemiyorum ama, tüm yazdıklarında —en eskisinden beri— hep yaşamı hiçbir umuda tutunmadan sürdüren, direnen, savaşan, savaşacak gücü kalmadığında bile —gene umutsuz— yalnızca kendi kendine tutunarak yaşayan kadınları anlattığına göre herhalde benim bilmediğim bir şeyler biliyordu ve ben onun bildiklerine ulaşmak için hep yeniden yeniden okuyorum yapıtlarını.) Yetmişinden sonra gelen başarılar için söylediği tek şey de 'Artık çok geç. Hepsi çok geç kaldı' oldu. 1968'de **Tigers are Better-Looking** (Kaplanlar Daha Güzel), 1976'da **Sleep it Off, Lady** (Uyursan Geçer, Hanım Teyze) adlı öykü kitapları yayımlandı. 1979 yılında, seksen dört yaşında öldü.

Jean Rhys'ın ilk dört romanında anlatılan kadınların, adları, yaşadıkları ülkeler, yaşamlarıyla ilgili kimi kü-

çük ayrıntılar farklı olsa da, hep aynı kişinin biraz daha gelişmiş, biraz daha yaşlanmışı olduğunu söyler Francis Wyndham[2]. Bu görüşe katılmamak elde değil. Quartet'in baş kişisi Marya Zelli, bir ara İngiliz müzikhollerinde dansözlük yapmış, daha sonra evlendiği serseri bir Polonya'lıyla birlikte Paris'e gelmiş, genç, amaçsız, çekildiği yere sürüklenen bir kadındır. Kocası birdenbire hapse düşünce bu kentte yalnız kalır. Çok geçmeden Heidler adlı karı koca 'ele alırlar' onu. Erkek orta yaşlı, Alman asıllı —İngiliz yurttaşı— soğuk, oldukça ürkütücü bir kişidir. Karısı tipik İngiliz, ukalâ, 1920'lerin 'özgür düşünceli' kadınlarından biridir. Marya'nın adamın metresi olması gerektiğine son derece doğal bir şeymiş gibi inanır her ikisi de. Önceleri hoşlanmadığı, hattâ iğrendiği adama zamanla deli gibi âşık olur Marya. Oysa ondan istenen, beklenen bu değildir. 'Özgür cinsel ilişkiler' başlığının gerisinde saklanan sahteliği benimsemesi, olayı ötekiler kadar duygusuzca yaşaması, bu 'aydın çift' oynadıkları oyundan bıkınca da sessizce çekilip gitmesi öngörülmüştür. Roman, bu sözde açık fikirli, kendilerinden emin, bencil kişilerin karşısında Marya'nın şaşırtıcı dürüstlüğüyle nasıl güçsüz kaldığını, bocaladığını, ezildiğini, kısacası kurban edildiğini anlatır. Sonunda, kendisini sevdiğini söyleyen ama Marya'nınkine hiç benzemeyen bir sevgi anlayışı olan kocası hapisten çıktığında, genç kadın dürüstlüğünü —dış dünyadaki adı beceriksizliktir— sürdürecek ve iki erkeği de yitirecektir.

1930 yılında yayımlanan **After Leaving Mr. Mackenzie** (Bay Mackenzie'den Ayrıldıktan Sonra) da Paris'te başlıyor. Yıl 1928 (Quartet'in Marya'sından 1926'da ayrılmıştık). Eski âşığı tarafından 'emekliye ayrılmış' olan Julia Martin, adamdan haftada bir gelen çekler sayesinde, ucuz otellerde, yalnız bir yaşam sürdürmektedir. Günlerden bir gün Bay Mackenzie'nin artık çek göndermeyeceği haberi gelir. Hiç parasız kalan Julia kendine güvenini de büyük ölçüde yitirmiş, yeni birini bulma yeteneğine inanmamaya başlamıştır. Daha önceki eski âşıklarını bulup para istemek amacıyla İngiltere'ye gider. En düşük kaliteli pansiyonlarda geçen bu İngiltere ziyareti başarılı olmaz. Herkes ona yukardan bakar, dudak büker, aşağılar; en azından ayıplar, küçümser; daha kötüler ise hırpalar. Hiç kim-

se onu anlamaya, ona insanca yaklaşmaya yanaşmaz. Yeni, genç bir adamla giriştiği ilişki ise gülünç biçimde son bulur. Julia, Paris'e, bomboş ve korkulu bir geleceğe döner. Her iki roman da kadının cinsel açıdan sömürülüşünü, üstelik bu sömürüye ortak oluşunu anlatır. Her iki roman da yalnız ve çaresiz bir kadının yaşamak için parasal açıdan bir 'erkeğe', duygusal açıdan ise 'sevgi'ye gereksinimi olduğunu vurgular. Gene de, her iki romanda da yalnız ve çaresiz ve yoksul kadınlar her ikisinden de (erkek ve sevgi) yoksun olarak yaşamlarını sürdürme savaşına tek başlarına çıkarlar son sayfada. Ölümü değil, gerçek bir savaşı da değil, hiç değilse direnmeyi seçerler.

Yukarda sıraladığım özellikler yazarın üçüncü ve dördüncü romanlarında çok daha belirginleşir, daha derinden, daha kesinlikle vurgulanır. **Voyage in the Dark** (Karanlıkta Yolculuk) 1934'de yayımlanmıştır ama olay 1914'de başlar. On dokuz yaşındaki Anna Morgan figüran olarak katıldığı bir tiyatro turnesinde taşra kentlerini dolaşmaktadır. Burada ilk kez olarak Jean Rhys'ın Batı Hint Adalarında geçen çocukluğundan izler görürüz. Anna Morgan'ın çocukluğu da oralarda geçmiştir çünkü. Kentlerden birinde William Jeffries adlı bir adam kızı baştan çıkarır ve metresi olarak yanında kalmasını önerir. Anna, birlikte yolculuk ettiği tiyatro grubundan ayrılır, onunla kalır, çünkü ona âşık olmuştur. Adamın ona tuttuğu kötü dairede soğuktan titreyerek, geçmişini düşleyerek, onun gelip gidişlerini bekleyerek yaşar. Sevgilisinin zengin mahalledeki evi ise 'karanlık, soğuk ve düşman bakışlı'dır. Oradaki her şey genç kıza 'hafiften, çaktırmadan dudak büker, bir hizmetçinin küçümseyişi gibi... Bu da kim? Bey nerden bulmuş bunu?' Bay Jeffries ise kızın aklı başka yerdeymiş gibi dalgın davranışlarından tedirgin olur, aşırı dürüstlüğünden, aklına geleni açık açık söylemekten çekinmemesinden ise resmen korkar. (İlerde, **Geniş, Geniş Bir Deniz**'de tanıyacağımız Antoinette ile Rocherter'in tohumları bu romanda atılmıştır kanımca). Sonunda Jeffries Anna'dan bıkar, ama bunu kendisi değil de kuzeni Victor açıklar - hem de mektupla. Bir ara genç kıza kur yapmış olan yakışıklı kuzen Victor mektubunda 'hayvansal aşkların doğanın masum güzelliği karşısında önemsizleştiklerinden' söz ettikten sonra Anna'nın sevgilisinden aldığı

eski mektupları 'yakışıksız durumlar' yaratmamak için bir an önce geri göndermesini öğütler. Yediği bu tokattan sersemleyen Anna —oysa adamın bir gün onu bırakacağını her zaman biliyordu— fahişeliğe yönelir. Romanın son cümlesini bir hekim söyler. Anna bir çocuk aldırmıştır, hastanede yatmaktadır. 'Tamam iyileşti artık, bir şeyi kalmadı,' der doktor bey. 'Hemen işinin başına dönmeye hazırdır, hiç kuşkum yok.'

İlk dönemin son romanı **Günaydın Geceyarısı** (Good Morning, Midnight) (1939) o güne değin yazdıklarının en etkileyicisi, en ürkütücüsüdür kuşkusuz. Bu kez baş kişi Sasha Jensen'dir: kırkını aşmış, çevresine erkeklerin üşüştüğü gençlik, güzellik, bolluk —gene de güvensiz— yıllarını geride bırakmış, bunları yeniden bulabilmeyi —aslında umamayarak, ama başka çaresi olmadığı için— tasarlayarak o gençlik yıllarının geçtiği Paris'e dönmüş bir kadın... Ama Jean Rhys'ın kadınları ne denli tasarı kursalar da bunları uygulayacak kadar iki yüzlü ve kendinden emin değillerdir hiçbir zaman. Çekingenlikleri, kimi kez saldırganlığa dönüşse de, genellikle en haksız saldırıya bile karşı koyamayacak kadar bağlar ellerini kollarını. Yıkılmış Sasha'nın Paris yolculuğu onu daha da yıkacaktır - bir bakıma kendisi de bilir bunu. Ama bir vakitler parlak günler geçirdiği kenti, gene de yalnızca umutsuzluğu yaşadığı ülkeye (İngiltere) yeğ tutmaktadır. İçip içip eski anılar arasında ölmek için gelmiştir buraya. Ama eski anılar onun kimi lokantalara girmesini, hattâ kimi sokaklardan geçmesini bile engeller. Derken genç bir adam düşer peşine. Sasha'nın da çok geçmeden anlayacağı gibi adam jigolodur, kadının sırtındaki eski kürke kanmış, onu varlıklı biri sanmıştır. Tehlikeli ve acıklı bir oyuna girişirler karşılıklı. Sasha o güne dek erkeklerden çektiklerinin, ezilmişliğin, kullanılmışlığın, sevgisizliğin öcünü bu gençten çıkarmak kararındadır. Oysa delikanlının da görülecek bir hesabı, alınacak bir intikamı vardır. Gittikçe korkunçlaşan, karşılıklı işkenceye dönüşen bu oyunda kimin kurban, kimin cellat olduğu kâbus dolu son sayfalara dek kesinlikle belirlenmez. Bu romanın sonuna varan bir kişinin eli ayağı titremezse eğer, benim tanımak istemeyeceğim kadar 'güçlü' bir kişidir o.

Önemli olan Sasha'nın çektiği acının nedenleri değil,

niteliğidir. Burada, Wyndham'ın da işaret ettiği gibi, 'yalnızca yaşlanmakta olan, türlü kocalar ve âşıklar tarafından bırakılmış, tek başına kalmış, kendini içkiye vermiş bir kadının incelemesini değil, gelenekleri izleyen, imgelemden yoksun bir dünyada elbette değerlendirilmemiş pırıl pırıl bir kafanın, cömert bir kişiliğin trajedisi'[3] vardır. Ancak Jean Rhys kadar büyük bir yazar bu olayı kadın-erkek anlaşmazlığının ya da sömürüsünün sloganlarıyla, inandırıcılıktan uzak aşırılıklarla değil de, içe işleyen bir anlayış ve doğruluk, dürüstlükle anlatabilir.

Yazarın ikinci dönemine ve en önemli yapıtı saydığım **Geniş, Geniş Bir Deniz**'e geçmeden önce romanlardaki erkek kişiler üstüne de birkaç söz söylemek yerinde olur sanırım. Jean Rhys'ın erkekleri de birbirine benzer çoğunlukla ama hiçbir zaman birer 'prototip' olmamışlardır. Bir yere değin iyi niyetli, şaşkın, hattâ çaresizdirler. İyi niyetin kötü niyete, şaşkınlığın kararlılığa, çaresizliğin acımasızlığa dönüşmesi, 'erkeklikleri'nin ya da işte 'erkeklik' saydıkları şeyin tehdit altında olduğunu anlamalarıyla başlar; yavaş yavaş —ya da yerine göre çabuk— gelişerek korkunç boyutlara ulaşır. Böylesi bir dönüşümün olmadığı durumlarda ise arkasına bakmadan çekip gider erkek. Erkekliği tehdit eden alışılmış, yüzeysel ilişkileri sarsan duygulanımlardır genellikle - kadının aşırı sevgisi ya da gerçek dürüstlüğü de onları korkutmaya yeterlidir çoğu kez. Gelenekselin, harcıâlemin dışına çıkmadan, ne kendisinin ne de karşısındakinin kişiliğini fazla kurcalamadan, yorulmadan, kimsenin rahatını kaçırmadan keyif sürme çabasındadırlar. Kadınları bilinçli olarak küçümsemezler —çünkü çok eskiden ve öylesine derine yerleşmiştir ki onları küçümseme duygusu, benliklerinin koparılmaz bir parçası olmuştur—, yalnızca pohpohlarlar. Onları anlamazlar da, anlamaya çalışmazlar bile genellikle - ve anlaşılmadıkları için kadınlara kızarlar! Arada anlamak için yüzeysel çaba gösterenler çıkarsa da tez bıkarlar, sıkılırlar bu işten. En kolayı, çekip gitmektir. Çekip gitmeyenler ise... onlar en tehlikelileridir işte. İlişkinin 'keyif sürme' döneminde (tehditten önce yani) acı verdiklerini ya da ilerde acı verebileceklerini hiç akıllarına getirmezler. Acı çekmek, yaralanmak, derinden sevmek... Bunlar —erkeklik icabı— kendi kendilerine yasak

ettikleri duygulardır. Kendi kurallarına göre az ya da çok —ama hiçbir zaman **gereğinden** çok değil— severler. Ne ki, asıl 'yaşam' belledikleri şeyin kıyısındadır sevgi. Yaşamın tam ortasına dalmaya kalkıştı mı (sevgi ya da seven kadın) işler karışır. Olaydan sıyrılmanın zamanı gelmiştir. Sıyrılıp kaçamayacak kadar etkilenmiş olanlar içinse öc almaya çalışmaktan başka yapılacak bir şey yoktur. Ama en kötülerdir bilinçle acı çektiren, tehdit altındaki kişiliği korumak için zalimce işkenceye girişen... Daha iyiler, ya da ne iyi ne kötü olanlar, yaptıklarının karşıdakine zarar vereceğini pek düşünmeden bildiklerini okurlar. Herkes kendi kendini korumakla yükümlüdür çünkü, kendi canlarını yakmayan bir şeyin ötekinin canını yakıp yakmaması onları ilgilendirmez.

Burada Jean Rhys ile günümüz **feminist** yazarları arasında bir yakınlık akla gelebilir. Yazdığı dönemin çok ilersinde, daha çok günümüze çağdaş olduğunu söylemiştik. Ancak onun gerek uslup ve biçimdeki ileriliğini —hattâ ilericiliğini— gerekse ele aldığı konular ve bunları işleyişindeki evrenselliği **feminizm** ile kısıtlamak yanlış olur kanısındayım. Bir kere, feminist akıma —hiçbir akıma— katılmamışlığı bir yana, kadın-erkek ilişkilerini gerçek bir nesnellikle, iki tarafın da hakkını vererek, iki tarafa da anlayışla, sevecenlikle yaklaşarak ve iki tarafı da kesinlikle **anlayarak** anlatabilmesi onu feministlerden ayıran en önemli özelliktir. Hep kendi gerçeğine bağlı kalarak, evrensel gerçekleri hiçbir feminist yazarın yazamadığı kadar doğru yazmıştır. Bu yüzden onlardan daha inandırıcı, daha iç burkucudur. Erkekleri renksiz, nüanssız 'Canavarlar' olarak göstereceğine, aslında hiç de kötü yürekli olmayan, çoğu kez iyi niyetli —ya da 'iyi-kötü' kavramı belirsiz— kendi 'erkeklik'lerinin —geleneksel 'erkeklik' kural ve özelliklerini sorgusuz sualsiz benimsedikleri için— oyuncağı olan, inandıkları bu 'erkeklik' imgesine uyabilmek için algılama yeteneklerini körletmiş, duygularına sürekli set çeken, yalnızca 'güçlü' olmayı amaç edinen, bu yüzden gerçek insancıl ilişkilere hiç giremeyeceklerini farkedemeyen, dolayısıyla bundan acı duymayan, oldukça çaresiz ve zavallı ve —kurbanları olan kadınlar daha zavallı olmasaydılar eğer— acınacak kişiler olarak göstermesi boşuna değildir. Üstelik yukarki tanıma uyan kadın-

lar, hiç uymayan erkekler de vardır yapıtlarında. Çünkü temelde kadın-erkek çelişkisi değil, 'zayıflar' ile 'güçlüler' arasındaki çatışmadır Jean Rhys'ın konusu. Toplumun ezdiği, ayaklar altına aldığı, kırık dökük insanların, nerdeyse onlar kadar acınacak durumdaki katı, sert, kıyıcı 'güçlüler'in elinden çektiklerini, yaşadıkları yoğun mutsuzluğu anlatmaktadır. 'Zayıflar' genellikle kadın, ötekiler de genellikle erkekse bu Jean Rhys'ın zorlaması değil, gerçeğin ta kendisidir.

Bu zayıf-güçlü çatışmasının tüm boyutlarıyla, en yoğun, en derinlemesine işlendiği yapıttır **Geniş, Geniş Bir Deniz.** Nerdeyse yirmi beş yıllık —ve besbelli en kötü geçen yıllar— bir birikimin ürünü olan bu incecik kitap öylesine inceden inceye düşünülerek, uğraşılarak, öylesine özenle yazılmış ki, bir tek sözcüğü bile boşa gitmediğinden çok daha uzun ve karmaşık romanlardan daha etkileyici, daha doyurucu bir başyapıt... Eleştirmen Ford Madox Ford daha 1927 yılında, yazarın ilk kitabına yazdığı önsözde onun 'biçem' konusundaki üstün yeteneğini imlemişti: 'Beni en çok şaşırtan bu genç hanımın sahip olduğu çok belirgin, çok ender rastlanan biçem içgüdüsü... İngilizce yazan pek az yazarda olan ve hemen hemen hiçbir İngiliz kadın yazarda bulunmayan bir özelliktir bu.'[4] Söz konusu özellik Jean Rhys'ın her kitabında biraz daha gelişmiş, ilerlemiş, kusursuzlaşmış, son romanında ise doruğa ulaşmıştır.

Geniş, Geniş Bir Deniz'in yetmiş yaşlarında bir kadın tarafından yazılmış olduğuna inanmak kolay değil. Kişi ne kadar dikkatli bir gözlemci olsa da, birtakım yaşantıları ne denli derinden yaşamışsa da zamanla unutur gibi geliyor... Ya da ilerleyen yıllar her şeye yeni yeni renkler, yeni yeni yorumlar kattığından ilk gençlik duyguları saflıklarını yitirir sanki... Jean Rhys'da hiç öyle olmamış. Yedi yaşındaki küçücük çocuğu da, on yedi yaşındaki genç kızı da, otuzunu aşmış yalnız kadını da tüyler ürpertici bir sezgi ve anlayışla, şaşmaz bir gerçeklikle, inandırıcılıkla anlatıyor. Bir yazar olarak ben, bu başarının karşısında gıptayla karışık bir hayranlık duyuyorum.

İlk dönem romanlarında olduğu gibi Avrupa'da, yazıldığı çağda geçmiyor **Geniş, Geniş Bir Deniz.** 1840'larda, Batı Hint Adalarında geçiyor olaylar. Jean Rhys on altı

yaşından beri görmediği bir doğayı tüm güzelliği ve karadüşsel öğeleriyle birlikte, şaşırtıcı bir canlılıkla getiriyor okuyucunun gözleri önüne. Öyle ki, adını bilmediğiniz, kokularını tanımadığınız tropikal çiçekleri bile sanki görebiliyor, kokluyorsunuz. Hepsinden önemlisi, Antoinette Cosway'in —o doğanın yaratığı, bir bakıma da kurbanı olan kızın— tüm acılarını, kâbusa dönüşen yaşamını onun kadar derinden, onun kadar şaşkınlık ve çaresizlik içinde yaşıyorsunuz.

Onca yoğun mutsuzluğu biriktirmek ve de okura aktarmak pek az kişinin başarabileceği bir iştir.

İngiliz kökenli bir baba ile Fransız kökenli, Martinik doğumlu bir annenin kızıdır Antoinette. Tüm Creole'ler gibi geçmişi karışık, şimdisi adalarla sınırlı ve güvensiz, geleceği ise belirsizdir. Annesi ikinci kez evlenince soyadı Mason, kendisi bir İngilizle evlenince de soyadı Rochester olur —bu sonuncu ad hiç geçmez romanda ama bilen bilir—. Yapayalnız geçen çocukluğundan beri aşırı duyarlı, çekingen, hep 'güven' arayan bir kişidir. Doğup büyüdüğü çevrenin kendisine özgü kıyıcılığı karşısında dayanmayı başarır gene de, kişiliğini her şeye karşın korur. Ama Batı'dan gelenlerin hiç alışık olmadığı —üstelik yasalarla da korunan— kıyıcılığı karşısında aynı başarıyı gösteremeyecek, kırılacak, yıkılacaktır.

Romanda adı hiç söylenmeyen ama Antoinette'in yaşamını altüst eden kişiyi —Rochester'i— uzaktan tanıyoruz. Daha doğrusu Charlotte Bronte'nin Jane Eyre'ini okumuş olanlar tanırlar. Antoinette Cosway-Mason ise aynı romanda üçüncü katta hapis tutulan 'deli kadın'dır. Kitabı okuyan belki de pek çok kişi gibi Jean Rhys'ın kafası bu deli kadına takılmış. Kim bu kadın? Neden zorla hapis tutuluyor yukarda? Deli mi gerçekten? Deliyse neden delirmiş? Kendi Batı Hint Adalarında geçen yıllarından, daha sonra Avrupa'da çektiklerinden yararlanarak bu kadının öyküsünü yazmış, Charlotte Bronte'nin hiç üstünde durmayarak yalnızca Jane Eyre'in serüvenini 'zorlaştırmak' için kullandığı o 'zavallı'dan müthiş bir trajik başkişi çıkarmış. Jean Rhys'ın, Bronte'den esinlendiği bir gerçekse de **Geniş, Geniş Bir Deniz**'i **Jane Eyre**'i tamamlayan bir roman sanmak kesinlikle yanlış. Yorum açısından, işleniş açısından son derece çağcıl olması bir yana, öyle-

sine kendi başına bir bütün, öylesine kusursuz ki elimizdeki yapıt, Jane Eyre adını hiç duymamışlar tarafından kolaylıkla okunup anlaşılacağı gibi, ikisini de okumuşlarca Bronte'ninkinden çok daha üstün bulunacağı kuşkusuz.

Burada iki romanın kıyaslamasını, irdelemesini yapacak değilim —Jean Rhys'ınkini daha çok sevdiğim belli oluyor zaten—; ancak bana çok ilginç gelen bir noktaya kısaca değineceğim.

Bilindiği gibi gerek insan olarak Charlotte Bronte, gerekse roman kişisi olarak Jane Eyre İngiliz edebiyatında ilk kadın başkaldırısının örnekleridirler. Charlotte Bronte içinde yaşadığı kapalı ve tutucu çevreden yola çıkmış, koltuğunun altında romanı, erkeklerin egemen olduğu edebiyat çevrelerine girmiş, kendisini ve yapıtını kabul ettirme savaşı vermiş ve savaşı kazanmıştır: Kendisinden daha önceki kadın yazar Jane Austen gibi romanlarını 'Bir Hanım' diye imzalamaya ya da daha sonraki George Elliot gibi bir erkek adı kullanmaya boyun eğmemiş, yayımcılara kişiliğini, okurlarına adını kabul ettirmiştir. O tarihler (1847) için yabana atılmayacak bir başarıdır bu. Romanının kahramanı Jane ise zeki, kişilikli, toplumun kendisine empoze ettiği rolü ve yeri beğenmediği için yazgısına karşı çıkan, hileye, oyuna, kadınsı numaralara baş vurmadan, dürüstlükle ve onurla amacına ulaşabilen ilk roman kadın kişilerinden biridir.

Yüz yıl sonra, bir başka kadın yazar, hâlâ erkeklerin egemen olduğu çağcıl dünyada tüm çıkışlarına karşın ezilmekte, bir yana itilmekte, unutulmakta —**unutturulmakta**— dır. Onun başkişisi yazgısına baş kaldıramayacak, hileye ve oyuna da başvursa, dürüstçe ve onurla da savaşsa —hepsini dener— hiçbir amaca ulaşamayacak, en doğal ve yasal haklarına bile kavuşamayacaktır.

İki soru geliyor akla: Acaba Charlotte Bronte'nin yazdıklarında hiç mi gerçek payı yok; yalnızca kendi özlemlerini mi dile getirmiş? Ya da... Batı toplumunun kadınları birinci katta özgürlük ve kişilik savaşı verir, bir dereceye kadar da başarıya ulaşırlarken, geri kalmış toplumların kadınlarının üçüncü katta hapis tutulmaları, türlü haksızlık ve işkence altında ezilmeleri, susturulmaları olağan mı?

Benim aklıma gelen sorular bunlar. **Geniş, Geniş Bir Deniz** bunları yanıtlamakla uğraşmıyor. Antoinette ile

Rochester arasındaki ilişkiyi tüyler ürperten bir gerçeklikle işliyor yalnızca.

Antoinette Cosway'in trajik kişiliğinde Jean Rhys'ın o güne dek yazdığı tüm kadınların bir sentezini bulmak olası... 1927 ile 1939 arasında yavaş yavaş, aşamalı aşamalı geliştirdiği 'kadın'ı burada en çarpıcı, en can alıcı biçimde özetliyor. Geçmişinin, tümü de acıya dönüşen tüm güzelliklerini toplamış, biriktirmiş, sonra da en anlamlı biçimde ayıklamış, son sözünü söylüyor sanki burada yazar. Belki de bu yüzden Antoinette'in sonu ötekiler gibi belirsiz değil, kesin.

Rochester'in de eski romanlardaki erkek kişilerin bir sentezi olduğu söylenebilir. Kayıtsız şartsız bir karalama, simsiyaha boyama yoktur burada - öteki erkek tiplerinde de olmadığı gibi. Tersine, eskiye oranla daha bile 'iyi'dir bu kezki 'erkek'. Rochester'de, ilerde İngiliz kızı Jane Eyre'in —ya da kendisini korumasını bilen herhangi birinin— sevebileceği nitelikleri kolayca görebiliriz. Ama işte aynı nitelikler, aynı toplumsal geçmişe sahip olmayan, üstelik kendi çıkarlarını —duygusal ya da yasal— hiç düşünmeden teslim olan, tüm benliğiyle seven bir kadının felâketi olacaktır - ve doğaldır bu.

Jean Rhys'ın romanında insanı en çok burkan, bir çaresiz isyana iten şey bu doğallık, bu kaçınılmazlıktır işte. Her şeyin neden böyle olduğu açıktır, bu koşullar altında neden başka türlü olamayacağı da... Gene de okur, 'başka türlü olsun' diye çırpınan roman kişilerine katılır. Polisiye filim seyrederken, kahramanı arkasındaki eli bıçaklı katile karşı uyarmak için haykıran bir çocuk kadar olayların içinde, ama gene onun kadar elinden bir şey gelmez durumdadır. Kurtulamayacağı açık seçik ortada olan kişilere kurtuluş yolları arayıp durarak, umutsuz umutlara kapılarak, kaçınılmaz sona onlarla birlikte varır.

Trajedinin bir tanımı da budur yanılmıyorsam.

PINAR KÜR

---

1. **Wyndam, Francis: Introduction to Wide Sargasso Sea, p. 10**
2. **Ibid. p. 6**
3. **Ibid. p. 9**
4. **Ibid. p. 5**

GENİŞ,
GENİŞ BİR DENİZ

Jean Rhys

Belâ göründü mü safları sıkıştırın derler, beyazlar da öyle yaptı. Ama biz onların saflarında değildik. Jamaika'lı hanımlar annemi hiçbir zaman onaylamamışlardı, 'hem güzel, hem özünün güzelliğini çok sever de ondan' derdi Christophine.

Babamın ikinci karısıydı. Herkes onun babama göre aşırı genç olduğunu düşünmüş; sonra, daha da beteri, Martinik'liydi. Bizi görmeye neden bunca az kişinin geldiğini sorduğumda İspanyol Kenti ile bizim oturduğumuz Coulibri Malikânesinin arasındaki yolun çok bozuk olduğunu, yol yapım - onarım işlerinin ise artık maziye karıştığını söylemişti. (Babam, konuklar, atlar, yatağa girdiğimde kendimi güvende duyumsamak - hepsi geçmişte kalmıştı.)

Bir başka gün onun Bay Luttrell ile konuştuğunu işittim. En yakın komşumuz ve annemin tek dostuydu. 'Onların da kendi dertleri var elbette,' dedi Bay Luttrell. 'Kölelerin serbest bırakılması yasası çıktığında İngilizlerin söz verdikleri tazminatları bekliyorlar hâlâ. Daha çok beklerler.'

Beklemekten ilk bıkıp usananın Bay Luttrell olacağını nereden bilebilirdi annem? Kıpırtısız bir akşam köpeğini tabancayla vurdu, denize girip uzaklara doğru yüzdü, geri dönmedi. Mallarına göz kulak olmak için İngiltere'den gelen olmadı. İspanyol Kenti'nden atla gelen yabancılar bir sürü dedikodu yapıp 'facia'yı konuştular.

'Orada oturmak mı? Üstüne para verseler olacak iş değil! Uğursuz bir yer...'

Bay Luttrell'in evi boş kaldı, rüzgâr çıktığında kepenkler güm güm çarpardı. Çok geçmeden siyahlar orada hayaletler olduğunu söylemeye başladılar. Kimse yakınına bile gitmiyordu artık. Bizim yakınımıza da kimse gelmiyordu.

Tek başıma yaşamaya alıştım, ama annem hâlâ tasarılar kuruyor ve umuyordu - aynanın önünden her geçişte umudunu canlandırmak zorundaydı belki de.

Hâlâ her sabah atıyla gezmeye çıkıyor, küçük küçük kümeler halinde çevrede durup onunla alay eden —özellikle binici giysileri eskidikten sonra— siyahlara aldırmıyordu. (Giyim kuşamı hemen ayırd ederler, para nedir bilirler).

Derken bir gün, sabah çok erkenden, atının francipani (yasemin ıtırı) ağacının altında kıpırtısız yattığını gördüm. Hemen yanına gittim ama hasta değildi, ölmüştü. Gözlerine sinekler dolmuştu simsiyah. Kaçtım oradan, kimseye de bir şey demedim, çünkü gördüklerim hakkında bir şey söylemezsem gerçekleşmeyebileceğine inanıyordum. Ne ki, aynı gün, bir süre sonra Godfrey buldu onu. Zehirlemişlerdi. 'Şimdi her türlü bağlantımız tümüyle koptu,' dedi annem. 'Ne olacağız şimdi?'

Godfrey dedi ki, 'Ben gözleyemez atı gündüz gece. Ben çok yaşlandı. Eski günler gittiyse gider. Bırak gitsin. İlle de yapışmak çalışmak boşuna. Tanrım beyaz siyah ayrımı yapmaz, beyaz da siyah da bir Onun için. Özünü huzurlu tut, iyi yüreklileri Tanrı unutmaz.'

Ama yapamıyordu annem. Gençti. Birdenbi-

re, önceden uyarılmadan elinden alınan onca şeyi nasıl geri istemesindi?

'Keyfin istediği zaman kör olursun sen,' dedi yırtıcı bir sesle. 'Keyfin istediği zaman da sağır. İki yüzlü pis moruk!' Yineleyip duruyordu bunu. 'Zehirleyeceklerini biliyordu!'

Godfrey, 'Bu dünyada hükümdar Şeytan,' dedi. 'Ama bu dünya uzun sürmez insanlara.'

İspanyol Kenti'nden bir hekimin gelip küçük kardeşim Pierre'e bakmasını sağladı nasıl ettiyse. Pierre sarsıla sarsıla yürür, doğru dürüst konuşamazdı. Hekim anneme ne söyledi, annem ona ne dedi bilmem ama, bir daha gelmedi. O günden sonra da annem değişti. Yavaş yavaş değil, birdenbire. Zayıfladı, suskunlaştı, sonunda evden dışarı çıkmaz oldu.

Bahçemiz genişti, çok güzeldi, İncil'deki bahçe gibi - Yaşam Ağacı bile vardı. Yabanileşmişti ama. Yollarını otlar bürümüştü. Kurumuş ölü çiçeklerin kokusu, taze, canlı çiçeklerinkine karışıyordu. Ağaç gibi büyüyen, nerdeyse ormandakiler kadar yüksek olan eğrelti otlarının altında ışık yeşile dönüşüyordu. Bol bol açan orkideler ya uzanamayacağım yerlerdeydiler, ya da, her nedense, dokunulmazlıkları vardı. Bir tanesi yılan görünüşlüydü; bir başkası ahtapota benziyordu, eğri büğrü bir kökten uzanan ince uzun, kahverengi ve yapraksız dokungaçları vardı. Bu ahtapotumsu orkide yılda iki kez açardı, o zaman da dokungaçların bir santimi bile görülmezdi. Beyaz, pembeye bakan leylak rengi, derin morlardan oluşmuş, çan biçimli bir yığın olurdu o zaman. Harika bir görünüm. Kokusu çok tatlı,

çok ağırdı. Yanına hiç gitmezdim.

Coulibri Malikânesinin tümü de bahçe gibi yabanileşmişti, kendi haline bırakılmış. Artık kölelik kalkmıştı ya, herhangi bir kişi **neden** çalışsın? Bana hiçbir zaman keder vermedi bu. Bakımlı, bol paralı dönemi anımsamıyordum. Evin önünde boydan boya uzanan, sonra da yukarı doğru hafif bir eğilimle bir küme bambu ağacına varan, tabanı taş döşeli, üstü kapalı taraçada —glacis denirdi buraya— beş aşağı beş yukarı dolaşırdı annem genellikle. Bambu ağaçlarının yanında durduğunda denizi görebilirdi. Ama o zaman yoldan geçen herhangi biri de ona bakabiliyordu. Uzun uzun bakarlar, kimi kez gülüşürlerdi. Sesler çok uzaklaşıp silikleştikten sonra uzun süre gözlerini kapalı tutar, sıktığı yumruklarını açmazdı. Siyah kaşlarının arasına uzunlamasına bir çizgi yerleşti zamanla, derin, bıçakla kesilmiş gibi bir çizgi. Onu çatık kaşlı yapan bu çizgiden nefret ederdim, bir keresinde onu oradan silmeye çalışarak alnına dokundum. İtti beni. Sertçe değil, sakin, soğuk bir biçimde, artık ona hiçbir yararım dokunmayacağına kesinlikle karar vermiş gibi... Ya Pierre ile oturmak isterdi ya da peşinde vır vır edecek biri olmadan dilediği gibi dolaşmak... Huzur ve sessizlik arıyordu. Bense kendi kendimi idare edecek yaştaydım. 'Of, rahat bırak beni,' derdi, 'rahat bırak.' Onun kendi kendine yüksek sesle konuştuğunu öğrendikten sonra ben de biraz korkmaya başladım annemden.

Bu yüzden vaktimin çoğunu mutfakta geçiriyordum. Bahçenin ilersinde bir barakadaydı mutfak. Onun bitişiğindeki küçük odada Chris-

tophine kalırdı.

Akşam oldu mu bana şarkı söylerdi havası yerindeyse. Fransızca karışımlı yerli dilde söylediği şarkıları —o da Martinik'ten gelmeydi— her zaman anlayamazdım, ama bir iki tanesini öğretti. Birinin anlamı 'Küçükler büyüyorlar, çocuklar bizi bırakıp gidiyorlar, günün birinde gelecekler mi?' idi; öteki ise çiçekleri yalnızca bir gün yaşayabilen sedir ağacını anlatıyordu.

Ezgiler canlı, neşeliydi ama sözler acıklıydı. Çoğu kez sesi titrer, yüksek bir notaya ulaşacağım derken çatlardı. 'Adyö'. Bizim kullandığımız adyö sözcüğü gibi değildi bu; **à dieu** demekti ve öyle söylendiğinde çok daha anlamlıydı elbette. Seven erkek yalnızlık çekiyor, kız terkediliyor, çocuklar hiçbir zaman geri dönmüyorlar. Adieu.

Jamaika şarkılarına benzemezdi onun şarkıları, kendisi de başka kadınlara benzemezdi.

Çok daha karaydı - mavi-siyah renkli ince yüzünün çizgileri çok düzgündü. Kara bir entari giyer, ağır altın küpeler takardı. Sarı başörtüsünü özenle, alnının üstünde iki yüksek nokta oluşturacak biçimde bağlardı. Zenci kadınlar arasında kara entari giyen, örtüsünü Martinik usulü bağlayan ondan başka kimse yoktu. Sesi de gülüşü de (güldüğü zaman) alçaktı. Yerli dilin yanı sıra keyfi isterse çok iyi ingilizce, fransızca da konuşurdu ama, onlardan farklı konuşmaya özellikle dikkat ederdi. Gene de kimse ilişki kurmazdı onunla, İspanyol Kenti'nde çalışan oğluyla bile görüşmezdi hiç. Bir tek dostu vardı - Maillotte adında bir kadın, ve Maillotte Jamaikalı değildi.

Körfezin orada oturan, ara sıra çamaşıra,

temizliğe gelen kızlar deli gibi korkarlardı ondan. Gelmelerinin tek sebebi de buymuş, çok geçmeden öğrendim. Onlara bir kuruş bile para vermiyordu çünkü. Oysa onlar armağan olarak meyvalar, sebzeler getiriyorlardı. Akşamları hava kararıktan sonra mutfakta alçak sesle konuştuklarını işitirdim.

Christophine hakkında anneme sorular sordum. Çok yaşlı mıydı? Öteden beri bizimle miydi?

«Babanın bana aldığı düğün armağanıydı - düğün armağanlarından biri... Martinik asıllı bir kızın hoşuma gideceğini düşünmüş. Jamaika'ya ilk getirdiklerinde kaç yaşındaymış bilmem, epey ufak herhalde. Şimdi kaç yaşında olduğunu da bilmiyorum. Ne önemi var ki? Çook eskiden olmuş şeyler hakkında ne diye dır dır vır vır rahatsız ediyorsun beni? Christophine yanımda kalmak istediği için bırakmadı beni. O da kendini düşünüyordu, hiç merak etme. Bizi bırakıp onlardan yana geçseydi şimdiye ölmüş olurduk... Çok daha iyi olurdu öylesi... Ölmek ve unutulmak ve huzura kavuşmak... Tek başına bırakıldığını, hakkında binbir yalan uydurulduğunu, çaresizliği bilmemek. Bütün o ölenler - onlar hakkında bir tek söz söyleyen kaldı mı şimdi?'

'Godfrey de kaldı bizimle,' dedim. 'Sass da.'

«Kaldılar,' dedi öfkeyle, 'çünkü yatacak bir yer ve yiyecek istiyorlardı. Sass olacak o oğlan! Anası onu burada bırakıp keyfine kaçtığında —başına ne gelirse gelsin, şuncacık aldırmadan— el kadar bir iskeletti. Burada yedi, içti, büyüdü, güçlendi, pırr gitti. Bir daha yüzünü bile göremeyiz artık. Godfrey'e gelince, alçağın biri o. Bu

yeni gelenler eskilere, hele hele yaşlılara hiç de iyi davranmıyorlar, biliyor bunu. Kalmasının tek nedeni bu. Bir tek işe yaramaz, ama iki atın yiyeceğini yer. Sağırlık numarası yapıyor bir de. Sağır falan değil - duymak istemiyor. Ne şeytandır o!'

'Neden kovmuyorsun onu, neden gidip başka bir yerde oturmasını söylemiyorsun?' diye sordum. Güldü.

'Gitmez ki... Allah bilir bizi buradan atmaya kalkar. Uyuyan itlere ilişmemeyi öğrendim ben.'

'Git desen Christophine gider mi?' diye geçirdim kafamdan. Ama bir şey demedim. Bir şey demeye korktum.

Bir öğle sonrasıydı, aşırı sıcak vardı. Üst dudağındaki ter taneciklerini gözlerinin altındaki mor halkaları görebiliyordum. Onu yelpazelemeye koyuldum, ama başını öte yana çevirdi. Onu yalnız bırakırsam belki dinlenebileceğini söyledi.

Bir vakitler sessizce geri dönüp onun mavi kanape üzerinde uyuyuşunu seyrederdim. Bir vakitler saçlarını fırçaladığında —beni örtecek, saklayacak, koruyacak yumuşacık siyah bir pelerin— yanında bulunmak için bahaneler uydururdum.

Ama artık değil. Artık değil.

Yaşamımdaki insanların tümü bunlardı işte - annem ve Pierre, Christophine, Godfrey ve bizi bırakıp giden Sass.

Tanımadığım hiçbir zenciye bakmazdım. Bizden nefret ederlerdi. Beyaz karafatmalar adını takmışlardı bizlere. Uyuyan köpeklere ilişme. Bir gün küçük bir kız düştü peşime. 'Defol beyaz

karafatma, defol, defol,' diye şarkı söyler gibi yineliyordu. Hızlı yürümeye koyuldum ama o daha da hızlı yürüyordu. 'Beyaz karafatma, defol, defol. Kimse seni istemez, defol.'

Sağ salim eve dönebildiğimde bahçenin sonundaki eski duvarın dibine çöktüm. Kadife gibi yumuşacık, yemyeşil bir yosun tabakası kaplamıştı duvarı ve artık hiç kımıldamak istemiyordum. Yerimden kıpırdayacak olursam her şey daha da kötüleşecekti. Christophine beni orada bulduğunda hava nerdeyse kararmıştı. Oncadır öyle oturmaktan her yanım tutulmuştu, kendim kalkamadım, o yardım etti. Hiçbir şey demedi. Ama ertesi sabah Tia annesi, —Christophine'inin arkadaşı— Maillotte ile birlikte mutfaktaydı. Çok geçmeden Tia da benim arkadaşım oldu, onunla hemen hemen her sabah ırmağa giden yolun köşesinde buluşmaya başladık.

Yüzmeye gittiğimiz havuzdan kimi kez öğlende ayrılırdık, kimi kez akşam üzerine dek orada kalırdık. O zaman Tia ateş yakardı (onun elinde hep kolayca yanardı ateşler, keskin taş parçaları çıplak ayaklarını acıtmazdı, ağladığını hiç görmedim). Eski demir bir maşrapada yeşil muzlar haşlar, su kabağından yapılmış bir kaba aktarır, onun içinden elimizle yerdik. Karnını doyurur doyurmaz uyurdu. Ben uyayamazdım, ama tam uyanık da sayılmazdım gölgede uzandığım yerden bakarken havuza - ağaçların altında kalan bölümleri derin, koyu bir yeşil, yağmur yağmışsa kahverengimsi yeşil, güneş ışıdığındaysa parıl parıl, capcanlı bir açık yeşil olan havuza... Su öylesine duruydu ki, sığ tarafta dipteki çakıl taşlarını görebilirdiniz. Mavi ve beyaz ve çiz-

gili kırmızı. Çok güzel. Geç de olsa erken de, yol ağzında ayrılırdık birbirimizden. Annem nerelere gittiğimi ya da ne yaptığımı hiç sormazdı.

Christophine yeni basılmış paralardan birkaç kuruş vermişti bana, yanımdan ayırmaz, entarimin cebinde taşırdım. Bir gün soyunurken bunlar yere döküldü, ben de alıp bir taşın üstüne koydum. Güneşte altın gibi parıldıyorlardı, Tia gözlerini ayıramadı. Yüzüne oyulmuş bir çift çukura oturtulmuşcasına içerlek, küçücük, simsiyah gözleri vardı.

Kuruşların üçüne iddiaya girmek istedi, suyun altında 'atarım dediğin gibi' takla atamayacağım üstüne.

'Elbette atarım.'

'Attığını ben hiç görmedi,' dedi. 'Sırf söylemek.'

'Paranın tümüne iddiaya girerim ki atarım,' dedim.

Ama bir takladan sonra kendimi ayarlayamayıp bir kez daha döndüm ve ağzım burnum su dolu, öksüre tıksıra su yüzüne çıktım. Tia gülüyordu. Boğulup geberecekmişim gibi debelendiğimi söyledi. Taşın üstündeki paraları da aldı.

'Attım ya taklayı,' dedim konuşabilecek duruma geldiğimde, ama o başını 'hayır' anlamında iki yana salladı. İyi atmamışım, ayrıca bu paralarla da pek bir şey satın alınamazmış. Neden öyle kötü kötü bakıyormuşum ona?

'Al peki, senin olsun, pis yalancı zenci,' diye bağırdım. Çok yorgundum, yuttuğum su midemi bulandırıyordu. 'Bende daha çook var.'

Onun işittiğine göre hiç de öyle değilmiş. Dilenciler kadar yoksulmuşuz, o öyle duymuş.

Taze balık almaya paramız olmadığından tuzlanmış balık yiyormuşuz. Yağmur yağdığında o eski ev öyle akıyormuş öyle akıyormuş ki, elimizde su kabağı kapları koşuşturup duruyormuşuz. Jamaika'da çook beyaz varmış. Sahici beyaz ama, paraları altınmış. Yüzümüze bile bakmıyormuş onlar, yakınımıza geldiklerini kimse görmemiş. Eski dönemden kalma beyazlara artık beyaz zenci diyorlarmış. Kara zenciler beyaz zencilerden daha iyiymiş.

Yırtık havluma sarınıp bir taşın üstüne oturdum ona sırtımı dönerek. Tir tir titriyordum. Güneş bir türlü ısıtamıyordu beni. Eve gitmek istiyordum. O yana döndüğümde Tia gitmişti. Entarimi de götürdüğüne inanıncaya dek uzun süre arandım durdum. İç çamaşırlarımı almamıştı —hiç iç çamaşırı giymezdi ki— ama entarimi, daha o sabah giydiğim temiz, kolalanmış, ütülenmiş entarimi... Kendisininkini bırakmıştı bana. Sonunda onu giydim ve yakıcı güneşin altında eve yürüdüm; midem bulanıyordu, ondan tiksiniyordum. Evin arkasından dolaşıp doğruca mutfağa gitmeyi tasarlıyordum ama ahırın oradan geçerken üç yabancı at görüp bakakaldım. O anda annem de beni görmüş, seslendi. Glacis'deydi, yanında iki genç hanımla bir bey vardı. Konuklar! İstemeye istemeye tırmandım merdivenleri. Bir vakitler konuklar gelsin istemiştim, hem de çok... Ama eskidendi bu.

Korkunç güzeldiler. Giysileri de öylesine güzeldi ki, gözlerimi kaçırdım, yere, döşeli taşlara baktım. Kahkahayı bastıklarında —genç beyin kahkahası herkesinkinden daha gürültülüydü— evin içine, yattığım odaya kaçtım. Orada,

sıkı sıkıya kapadığım kapıya yaslandım; yüreğim gövdemin her yanında atıyor gibiydi. Konuştuklarını, bir süre sonra da gittiklerini duydum. Odamdan çıktım. Annem mavi kanapede oturuyordu. Bana uzun uzun baktıktan sonra çok garip davrandığımı söyledi. Entarim de her zamankinden daha pismiş.

'Tia'nın entarisi bu,' dedim.

'Niye onun entarisini giydin? Tia mı? Kim bu Tia? Hangisi?'

Kapı aralığında her bir şeyi dinlemiş olan Christophine girdi içeri. Annem hemen bana temiz bir giysi bulmasını söyledi ona. 'Şu sırtındakini de at. Yak.'

Aralarında tartışma çıktı o zaman.

Christophine temiz giysim olmadığını söyledi. 'İki entarisi var. Yıkıyorum giyiyor. Şimdi gökten temiz entari mi insin istiyorsun? Bura dolu delilerle, tanrım canımı alsın.'

'Başka bir entarisi mutlaka vardır,' dedi annem. 'Bir yerlerde...'

Christophine bağırarak durumun utanç verici olduğunu söyledi ona. Kız deliler gibi dolanıyormuş ortalıkta, beş paralık değeri yokmuş gibi. Kimsenin de aldırdığı yokmuş.

Annem kalkıp pencereye yürüdü. ('Issız bir adada yapayalnız' diyordu incecik sırtı, özenle topuzlanmış saçları, 'yapayalnızız'.)

'Eski müslin bir entarisi var. Onu bul.'

Christophine elimi yüzümü silip yıkarken, saçlarımı yeniden örerken o gelenlerin yeni komşularımız olduğunu anlattı. Onların da adı Luttrell'miş. Ama isterlerse İngiliz olsunlar, bizim eski Bay Luttrell'e hiç mi hiç benzemiyorlarmış.

'Bizim Bay Luttrell sana nasıl baktıklarını görse yüzlerine tükürürdü. Bugün bu eve belâ kendi ayağıyla geldi. Belâ kendi ayağıyla geldi.'

Eski müslin entarim bulundu. Zorla giyeyim diye çabalarken yırtıldı. O ayrımsamadı bile.

Sözde artık kölelik yokmuş! Gülsün de boşa gitmesinmiş!

'Bu yenilerin Yazılı Yasaları var. Aynı şey. Yargıçları var, para cezaları var. Hapishaneleri var, prangaya vurmaları var... Adamın ayaklarını kıymaya döndüren ayak değirmenleri var... Yeniler eskilerden kötü... Daha kurnaz, o kadar. Daha kurnaz.'

O akşam, bütün gece, annem ne bana bir tek söz söyledi ne de yüzüme baktı. 'Benden utanıyor' diye düşündüm. 'Tia'nın dedikleri de doğru.'

Erken yattım, hemen uyudum. Bir düş gördüm. Ormanda yürüyormuşum, yalnız değilmişim, benden nefret eden biri de yanımdaymış ama göremiyorum onu. Ayak seslerini kocaman kocaman ardımda duyuyorum, bana yaklaşıyor; ama ne denli uğraşsam, debelensem, haykırsam, kımıldayamıyorum. Ağlayarak uyandım. Üstüme örttüğüm çarşaf yerdeydi, annem baş ucumda dikilmiş bana bakıyordu.

'Karadüş mü gördün?'

'Evet, kötü bir düş.'

İçini çekip üstümü örttü. 'Amma da bağırıyordun. Pierre'i yalnız bırakmayayım, çok korkuttun onu.'

Yattığım yerde düşündüm, 'Güvendeyim. İşte yatak odamın kapısının çıkıntısı orada; tanıdık, bildik mobilyalar da. Bahçede Yaşam Ağa-

cı var, yosun kaplı duvar var. Yüksek dağların, uçurumların yarattığı engel. Denizin oluşturduğu engel. Güvendeyim. Yabancılara karşı güvendeyim.'

Yeniden uykuya daldığımda Pierre'in odasındaki mum hâlâ yanıyordu. Ertesi sabah artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı bilinciyle uyandım. Her şey değişecekti ve değişmeye devam edecekti.

Parayı nerden buldu da beyaz müslini —pembeyi de— alabildi bilmem. Metrelerce müslin. Son yüzüğünü satmış olabilir. Bir tane kalmıştı, mücevher kutusunda görmüştüm - onu, bir de içinde dörtlü yonca bulunan bir madalyonu. Sabah ilk iş dikiş dikmeye oturdular, akşam yattığımda hâlâ dikiyorlardı. Bir hafta sonra annemin de yeni bir entarisi vardı, benim de.

Luttrell ailesi ona ödünç bir at verdi. Sabah erkenden binip gider, ertesi gün geç saatlere dek geri gelmezdi. Döndüğünde yorgun olurdu, ya danslı bir toplantıda ya da geceyarısı piknikle-rinde bulunduğundan. Neşeliydi, sık sık gülüyordu artık - ömrümde bunca genç görmemiştim onu, gittiğinde eve sessizlik ve kasvet çöküyordu.

Ben de çıkıp gidiyordum bu yüzden, hava kararıncaya dek dönmüyordum. Yüzdüğümüz o havuzda uzun süre oyalanmıyordum hiç. Tia ile hiç karşılaşmadım.

Başka bir yoldan gidiyordum, eski şeker fabrikasının ve de yıllardır dönmemiş olan su değirmeninin oradan. Coulibri'nin o zamana dek hiç görmediğim yerlerinde —yolu, patikası, en ufak bir insan izi olmayan yerler— dolaşıyordum.

Jilet gibi otlar bacaklarımı, kollarımı kestiklerinde, 'insanlardan daha iyi' diyordum kendi kendime. Kara ya da kızıl karıncalar, beyaz karıncaların kıvıl kıvıl dolup taştığı kocaman yuvalar, beni iliklerime değin ıslatan yağmur - bir keresinde bir yılan gördüm. Hepsi, hepsi insanlardan daha iyiydi.

Daha iyi. Daha iyi, daha iyi insanlardan.

Güneşte kırmızı, sarı çiçeklere bakarak hiçbir şey düşünmemek... Sanki bir kapı açılıyor ve ben başka bir yerde başka bir şey oluyordum. Kendim olmayan bir şey.

Hava çok sıcak ve mavi ve bulutsuz olsa da gökyüzünün kapkara kesildiği bir saati vardır günün. O saati biliyordum.

Annem Bay Mason ile evlendiğinde İspanyol Kentinde yapılan düğünde ben de 'gelin nedimesi' oldum. Christophine saçlarımı kıvırmıştı. Sırtımdaki her şey yepyeniydi - şahane ayakkabılarım bile. Ama herkes, hepsi, gözlerini nefret dolu yüzümden kaçırdılar. Bu şık giyimli, güleç suratlı insanların annem işitmediği, benim de işittiğimi sanmadıkları zaman onun hakkında neler konuştuklarını duymuştum. Coulibri'ye konuk geldiklerinde bahçede göremeyecekleri bir yere saklanmış, dinlemiştim.

'Çok akla uzak bir evlilik, pişman olacak. Onun gibi çok varlıklı bir adam ne diye alıyor bunu? Batı Hint Adalarında hangi kızı istese - hattâ belki İngiltere'de bile...' Başka bir ses, 'Neden **belki** olsun?' demişti. '**Kesinlikle.**' 'Peki öyleyse niçin alsın beş parası olmayan bir dul kadını? Bu Coulibri Malikânesi de tam döküntü

hale gelmiş. Sözde yaşlı Cosway'i kölelerin serbest bırakılmasından dolayı meydana gelen olaylar öldürmüş! Lâf, saçma! Çok önceden, yıllardır kötüye gidiyordu burası. İçkiden öldü moruk. Kaç kez görmüşümdür - her neyse! Ya o kadınlar? Karısı onu engellemek için hiçbir şey yapmadı - tersine, yardımcı bile oldu. Her Noel'de piçlerin hepsini buraya toplayıp okşamalar, armağan vermeler... Eski âdetlermiş! Kimi eski âdetleri toprağın altına gömmek en iyisi... Yeni kocası bu evi içinde oturulacak duruma getirmek için avuç dolusu para dökmek zorunda kalacak - damı elek gibi akıyor. Ya ahırlara ne demeli? Ya cehennem gibi karanlık arabalık, hizmetkârların barakaları? Ya geçen gelişimde gördüğüm iki buçuk metrelik yılan? Çardakta kıvrılmış uyuyordu. İrkilmek mi? Avaz avaz haykırdım. Sonra o yanında barındırdığı iğrenç ihtiyar geldi de, gülmekten iki büklüm olmuş sersem! Çocuklara gelince - oğlan doğuştan budala, evlerden ırak... Kız da aynı yolun yolcusu bana sorarsan, o ne garip bakışlar öyle!'

'Haklısın, haklı olmasına,' demişti öteki ses, 'ama Anette öylesine güzel bir kadın ki... Hem de ne dans ediyor! Aklıma hep şey geliyor onu gördüğümde, hani bir şarkı vardı, nasıldı "bir pamuk çiçeği kadar hafif, bir bilmemne melteminde uçan" yoksa havada mıydı? Unuttum.'

Evet, nasıl da güzel dans ederdi annem. Trinidad'dan, balayılarından döndükleri gece **glacis** de müziksiz ettikleri dans... O dönmeye başladı mı müziğe gerek kalmazdı ki... Sonra durdular, annem belini onun koluna yaslayıp ken-

dini geriye, yere doğru bıraktı, saçları taşlara değene dek... Derken birden bire fırlayıp kalktı gülerek. Hiç sendelemeden, sanki çok kolay bir şeymiş gibi yaptığı, sanki herkes yapabilirmiş gibi. Adam öptü onu - uzun uzun öptü. Oradaydım ama unutmuşlardı beni. Ben de onları düşünmeyi bıraktım zaten, o gün bahçede o kadının söylediklerini anımsadım yeniden. 'Dans mı! Batı Hint Adalarına dans etmeye gelmedi ya bu adam! Herkes gibi para kazanmaya geldi o da. Kimi büyük çiftlikler çok ucuza gidiyor şu sıralar ve elbette bir talihsizin kaybı bir akıllının kazancı oluyor her zaman. Yok, yok, akıl sır erecek gibi değil bu evlenme işine... İnsanın yanında Martinik'li bir obeah büyücüsü bulundurmasında yarar var besbelli!' Christophine'den söz ediyordu. Alay ederek, dediklerini ciddiye almayarak konuşmuştu ama çok geçmeden başkaları da konuşmaya başladılar aynı konuyu - hem de ciddi ciddi.

Evin onarım çalışmaları sürerken onlar Trinidad'daydılar, Pierre ile ben İspanyol Kenti'nde Cora teyzede kaldık.

Bay Mason eskiden köle sahibi olup da yokluktan kurtulabilmiş olan Cora teyzeden hoşlanmıyordu.

'Neden size yardım etmek için en ufak bir şey yapmadı?'

Kocasının İngiliz olduğunu ve bizi sevmediğini söyledim, 'Saçma,' dedi.

'Saçma değil. İngiltere'de oturuyorlardı, bize mektup yazmasına bile kızıyormuş adam. Buralardan nefret ediyormuş. Bir süre önce o ölünce teyzem de yeniden buraya geldi. Daha önce

ne yapabilirdi? Zengin değildi ki.'

'Kendisi öyle diyor, bakalım doğru mu? Ben inanmıyorum. Şımarık, yüzeysel bir kadın. Annenin yerinde olsam davranışlarını bağışlamazdım.'

'Hiçbiriniz bizi anlamıyorsunuz' diye geçirdim içimden.

Görünüşte Coulibri eskisinin aynıydı —temizlenmiş, düzenlenmişti elbet, bahçe taşlarının arasından otlar fışkırmıyordu, evin damı akmıyordu— orayı yeniden gördüğümde. Ama havası değişmişti. Sass geri gelmişti, sevindim buna. Paranın **kokusunu** alırlar onlar, dedi biri. Bay Mason yeni yeni hizmetçiler, uşaklar tuttu - seyis Mannie'den başka hiçbirini sevmedim. Coulibri'yi değiştiren onların Christophine hakkındaki dedikodularıydı, onarımlar, yeni eşyalar ya da yabancı yüzler değil. Christophine ve **obeah** büyüsü hakkında fısıl fısıl konuştukları şeyler değiştirdi havayı.

Öteden beri çok iyi bilirdim odasını - duvarda kutsal ailenin resimleri bir de mutlu ölüm dileyen dua. Yatağının parlak renkli bez parçalarından yapılmış yama işi bir örtüsü vardı. Giysilerini koyduğu eski, kırık dökük bir dolap, bir de annemin ona verdiği sallanan iskemle.

Gene de bir gün onu orada beklerken birdenbire çok korktum. Kapı açıktı, dışarısı güneşliydi, ahırların orada biri ıslık çalıyordu, ama ben korktum. Odanın bir yerinde (kara suratlı dolabın arkasında mı?) saklanmış bir şeyler olduğundan kuşkum yoktu - ölü bir adamın kuru-

muş eli, ak tavuk tüyleri, gırtlağı kesilmiş bir horoz ağır ağır ölmekte olan... Kızıl bir tasın içine damla damla akıyordu kan ve sesini duyduğumu sanıyordum. Kimse **obeah** büyüsünden söz etmemişti bana, ama bakmayı bir göze alabilsem neler bulacağımı biliyordum. Derken Christophine girdi içeri, gülümsüyordu, beni gördüğüne sevinmişti. Korkulacak hiçbir şey olmadı ve ben unuttum, ya da unuttuğuma inandırdım kendimi.

O gün ne denli korktuğumu bilse kahkahayı basardı Bay Mason. Annem Coulibri'den ayrılmak istediğini söylediğinde attığı kahkahalardan daha yükseğini savururdu.

Bu konudaki tartışmalar evliliklerinin ilk yılı tamamlandıktan sonra başladı. Hep aynı şeyleri söylediklerinden artık fazla kulak vermiyordum dediklerine. Yerlilerin bizden nefret ettiklerini biliyordum - ama buradan gitmek... kırk yılın başında üvey babamla aynı görüşteydim. Olacak iş değildi gitmek.

'Peki bir sebep göster,' derdi konu açıldığında.

Annem, 'Değişiklik istiyorum,' diye karşılık verirdi ya da 'Richard'ı görmeye gideriz.' (Bay Mason'un ilk evliliğinden olma oğlu Richard, Barbados'ta yatılı okuldaydı. Yakında İngiltere'ye gidecekti ve onu çok az görmüştük.)

Derken bir gün açık açık ne istediğini söyledi. 'Adamlarından birini yerleştir buraya, o baksın. Şimdilik. Bura halkı bizden nefret ediyor. **Benden** kesinlikle nefret ediyor.'

İşte o gün çok çok güldü Bay Mason.

«Annette, makul ol. Ölen kocan köle sahi-

biydi, baban köle sahibiydi. Tanıştığımızda burada iki çocukla nerdeyse beş yıldır yapayalnız oturuyordun. En kötü günlerdi onlar. Gene de bir şey yapmadılar sana, hiçbir zarar vermediler.'

'Nerden biliyorsun zarar vermediklerini?' diye sordu. 'O zamanlar çok yoksulduk,' diye sürdürdü, 'alay edilecek, üstüne gülünecek kişilerdik. Ama artık yoksul değiliz. Sen yoksul bir adam değilsin. Trinidad'daki malikânenden haberleri yok mu sanıyorsun? Ya Antigua'daki mallarından? Hiç durmadan bizi konuşuyorlar. Senin hakkında masallar uyduruyorlar, benim için yalanlar atıyorlar. Allahın günü ne yiyip içtiğimizi öğrenmeye uğraşıyorlar...'

'Canım, merak ediyorlar. Son derece doğal bu. Sen çok uzun süre yalnız yaşamışsın, Annette. Gerçekte olmayan bir düşmanlık uyduruyorsun kafanda. Bir aşırı uçtan ötekine kayıyorsun. Daha geçende çılgın bir kedi gibi üstüme saldıran sen değil miydin, zenci sözcüğünü kullandım diye? Zenci denmezmiş, siyahlar demeliymişim.'

'Onların iyi yanlarını sevmiyorsun, hattâ görmüyorsun bile,' dedi annem. 'Kötülüklerine de inanmıyorsun.'

'Tehlikeli olamayacak kadar tembel bu serseriler,' dedi Bay Mason. 'O kadarını biliyorum.'

'Tembel de olsalar hepsi senden daha canlıdır. Senin hiçbir zaman anlayamayacağın nedenlerden dolayı da sonsuz tehlikeli ve kıyıcı olurlar.'

'Hakkın var, anlayamıyorum,' dedi Bay Mason her zamanki gibi. 'Hiç mi hiç anlamıyorum.'

Sona ermezdi bu tartışmalar. Çok geçmez, annem gene gitmekten söz açardı. İnatla. Öfkeyle.

O akşam eve dönerken yolumuzun üstündeki boş kulübelerin yakınında atını durdurdu Bay Mason. 'Hepsi de o danslardan birine gitmişler,' dedi. 'Genci yaşlısı. Nasıl da ıssız görünüyor her yan.'

'Dans varsa davul seslerini duyarız,' dedim.

Bir an önce atı sürsün istiyordum ama kulübelerin orada kalıp güneşin batışını izledi. Sonunda Bertrand Koyu'ndan ayrıldığımızda deniz de gökyüzü de alev alevdi. Taş temeller üzerine yapılmış, yüksek evimizin gölgesini ta uzaktan gördüm. Eğrelti otlarının, ırmağın kokusu da geldi ve kendimi yeniden güvende hissettim, sanki imanlılardan biriymişim gibi. (Godfrey bizde iman olmadığını söylemişti. Bir gün kafayı çektiğinde hepimizin cehennemlik olduğumuzu, dua etmenin de bir işe yaramayacağını açıklamıştı.)

'Dans eğlencesi için amma da sıcak bir gece seçmişler,' dedi Bay Mason.

Cora Teyze, **glacise** çıktı. 'Ne dansı? Nerede?'

'Çevrede bir şölen havası seziliyor. Kulübelerini terketmişler. Belki de bir düğün falan vardır.'

'Düğün yoktur,' dedim. 'Hiç düğün yapmazlar.'

Bana dönüp kaşlarını çattı ama Cora Teyze gülümsüyordu.

Onlar içeri girdikten sonra kollarımı **glacisin**

serin parmaklıklarına dayadım, onu hiçbir zaman pek sevemeyeceğimi düşündüm. İçimden hâlâ 'Bay Mason' diyordum ona. Bir akşam 'İyi geceler beyaz babacık' demiştim de hiç bozulmamış, gülmüştü. Bizi yoksulluktan, perişanlıktan kurtarmıştı ama —'hem de tam zamanında'— bazı bakımlardan o gelmeden önce daha iyiydik. Yoksul olduğumuz zamanlarda siyahlar bunca nefret etmiyorlardı bizden. Beyazdık ama canımızdan başka bir şey kurtaramamış, kaçamamıştık. Paramız kalmadığına göre yakında canımızdan da olacaktık. Nefret edilecek ne vardı?

Oysa şimdi eski nefret eskisinden de kötü başgösterdi yeniden. Annem biliyor ama onu bir türlü inandıramıyor. Buraların hiç de İngilizlerin sandığı gibi olmadığını söyleyebilsem ona. Keşke...

İçeride konuştuklarını, Cora Teyze'nin gülüşünü işitebiliyordum. Onun bizimle kalıyor olmasından hoşnuttum. Bambuların titreyip çatırdadıklarını da işitebiliyordum, hiç rüzgâr olmamasına karşın. Günlerdir sıcak, kıpırtısız ve yağışsızdı hava. Gökyüzünün renkleri silinmişti, ışık maviydi ve pek fazla dayanamayacağa benziyordu. Akşam olurken glacisde durmanın iyi olmadığını söylerdi hep Christophine. İçeri girdim. Annem yüksek, sinirli bir sesle konuşuyordu.

'Pekâlâ, madem düşünmek bile istemiyorsun, ben gideceğim. Pierre'i de yanıma alacağım. Buna da bir itirazın yoktur umarım.'

'Yerden göğe haklısın, Annette, 'dedi Cora Teyze.

Şaştım. Onlar tartışırken hemen hemen hiç girmezdi araya.

Bay Mason da şaşırmış görünüyordu, hem hiç de hoşnut değildi durumdan.

'Deli gibi konuşuyorsun,' dedi. 'Çok da yanılıyorsun. Biraz değişiklik istiyorsan elbette gidebilirsin bir süre. Söz veriyorum sana.'

'Daha önce de söz verdin,' dedi annem. 'Sözünü tutmuyorsun.'

Bay Mason içini çekti. 'Burada rahatımız yerinde. Gene de bir şeyler ayarlarız. Çok yakında.'

'Coulibri'de kalamam artık. Güvenli değil. Pierre için güvenli değil.'

Saat geç olduğundan her zamanki gibi tek başıma yemedim akşam yemeğini onlarla birlikte oturdum sofraya. Myra —yeni hizmetçilerden biri— büfenin yanında durmuş, tabakları değiştirmek için bekliyordu. İngiliz yiyecekleri yiyorduk artık - dana ya da kuzu eti, hamur tatlıları, pudingler...

İngiliz kızları gibi olmak hoşuma gidiyordu ama Christophine'in yemeklerinin tadını da özlüyordum.

Üvey babam dışardan rençber getirtme tasarısından söz etti, Doğu Hint Adaları'ndan getirtecekmiş, kuliymiş adları.

Myra dışarı çıktığında Cora Teyze, 'Yerinizde olsam bu konuları açmam,' dedi. 'Myra dinliyor.'

'Ama buradakiler çalışmıyorlar ki. Çalışmak istemiyorlar. Bakın şu çiftliğin haline. İnsanın yüreği parçalanıyor...'

'Çok yürek parçalandı,' dedi teyzem, 'hiç

kuşkunuz olmasın bundan. Ne yaptığınızı biliyorsunuz herhalde.'

'Nasıl yani? Ne demek istiyorsunuz—?'

'Hiçbir şey demek istemiyorum. Dediğim şu kadına tasarılarınızdan söz etmeseniz iyi olur. Her ne yapacaksanız mutlaka gerekli ve insaflı olacaktır, kuşkum yok. Ona güvenmiyorum.'

'Hey Tanrım! Ömrünüzün büyük bir bölümünü burada geçirmişsiniz ama halkı hâlâ tanımıyorsunuz. Şaşılacak şey! Çocuk bunlar yahu - bir sineği bile incitmezler.'

'Ne yazık ki, çocuklar sinekleri incitirler,' dedi Cora Teyze.

Her zamanki yaslı suratıyla Myra yeniden içeri girdi. Yalnızca cehennemden söz ederken gülerdi yüzü. Bana bir gün anlattığına göre herkes cehenneme gidermiş, ancak onun mezhebine bağlıysan kurtulma umudun varmış - o zaman bile çok emin olmasan iyi olurmuş. Kolları ince, elleri ayakları kocamandı. Hep beyaz başörtü bağlardı. Hiç çizgili ya da renkli örtüsü yoktu.

Ona bakmaktan sıkılıp duvarda asılı tablolar arasında en sevdiğime döndüm. 'Değirmencinin Kızı', kıvırcık kahverengi saçlı, mavi gözlü, dünya güzeli bir İngiliz kızı, entarisi omuzundan aşağı düşmüş. Sonra, ak sofra örtüsünün, sarı güllerle dolu vazonun üstünden Bay Mason'a baktım - öylesine kendinden emin, öylesine kesinlikle İngiliz... Ve anneme - öylesine kesinlikle İngiliz **değil,** ama beyaz zenci de değil. Benim annem beyaz zenci değil. Hiçbir zaman olmadı. Hiçbir zaman olamaz. Evet, gerçekten de ölürdü, diye geçirdim kafamdan. Onun-

la karşılaşmasaydı ölürdü. İlk kez ona karşı şükran duydum içimde ve sevdim onu. Mutlu olmanın bir tek yolu yok ya. Belki böylesi daha iyi, kendimi şimdi duyumsadığım gibi huzurlu, doyumlu, korunakta hissetmek... Yıllar boyu, uzun yıllar boyu huzur içinde yaşadıktan sonra sonunda belki —Myra ne derse desin— cehennemden de kurtulurum. (Ölünce insanın başına neler geldiğini Christophine'e sorduğumda, 'sen de çok meraklısın' demişti.) O akşam 'iyi geceler' dilerken üvey babamı öpmeyi unutmadım. Bir keresinde Cora Teyze, 'Onu hiç öpmediğin için çok üzülüyor,' demişti.

'Hiç de üzgün görünmüyor,' diye karşılık vermiştim.

'Görünüşe aldanmamalı,' demişti. 'Büyük hatâ görünüşe aldanmak...'

Pierre'in odasına girdim. Benimkinin yanında, evin son odasıydı. Bambu ağaçları tam penceresinin dışındaydı, uzansa nerdeyse dokunabilirdi insan. Hâlâ parmaklıklı karyolada yatıyordu ve gittikçe daha çok uyuyordu, hemen hemen bütün gün. Öylesine zayıftı ki kolayca kaldırabiliyordum onu. Bay Mason ilerde onu İngiltere'ye götürmeye söz vermişti. Orada tedavi edilecek, öteki insanlara benzemesi sağlanacaktı. 'Sen ne dersin buna, hoşuna gidecek mi?' diye düşündüm onu öperken. 'Tıpkı öteki insanlara benzetilmek hoşuna gidecek mi?' Uykusunda mutlu görünüyordu. Ama ilerde olacak bu. İlerde. Şimdi uyu. Tam o sırada bambuların çatırdadığını yeniden duydum, bir de fısıltı gibi ses. Pencereden dışarı bakmaya zorladım kendimi. Parlak bir ayışığı vardı ama kimseyi göremedim.

Gölgelerden başka hiçbir şey...

Işığı yatağımın baş ucundaki sandalyenin üstüne bırakıp Christophine'i beklemeye koyuldum. Uykudan önce en son onu görmeyi isterdim. Ama gelmedi. Mum yavaş yavaş eriyedursun, içimdeki o huzurlu, güvenli duygu da yok oldu. Ayak ucumda yatıp beni koruyacak kocaman bir köpeğim olsaydı keşke. Bambu ağaçlarının oradaki gürültüyü duymamış olsaydım keşke. Ya da yeniden çok küçük olsaydım keşke. O zaman sopamın gücüne inanırdım. Aslında sopa değil, ince uzun bir tahta parçasıydı; bir ucunda iki çivi vardı. Atımızı öldürdüklerinden kısa bir süre sonra bulmuştum ve bununla dövüşebilirim diye düşünmüştüm. Felâketlerin en kötüsü başımıza gelirse, sonuna dek vuruşabilirim bununla, gerçi en iyiler en önce ölür ama o da başka bir şarkı. Christophine çivileri sökmüş, tahta parçasını saklamama izin vermişti. Çok severdim sopamı, o yanımdayken kimsenin bana zarar veremeyeceğine inanırdım; yitirmek çok büyük bir felâket olurdu. Ama çok eskidendi bu: O zaman bebektim daha, her şeyin canlı olduğunu sanırdım - yalnızca ırmağın ya da yağmurun değil, iskemlelerin, aynaların, fincanların, tabakların, her şeyin...

Uyandığımda gece sürüyordu, annem baş ucumdaydı.

'Kalk giyin,' dedi. 'Aşağı gel, çabuk.' Giyinmişti ama saçlarını topuz yapmamıştı, örgülerinden biri de çözülmüştü. 'Hadi çabuk,' dedi yeniden, Pierre'in odasına geçti. Myra'ya bir şeyler söylediğini, kadının da onu yanıtladığını duydum. Yarı uyuklar durumda öylece yatıyordum,

konsolun üstündeki mumun ışığına bakarak. Derken, küçük odada yere bir iskemle yuvarlanmış gibi bir ses işitince kalkıp giyindim.

Ev değişik düzeylerde yapılmıştı. Pierre ile benim odalarımızın bulunduğu bölümden yemek odasına üç basamaklı bir merdivenle iniliyordu. Yemek odasından evin geriye kalan bölümlerine inen üç basamak daha vardı. En alt düzeydekine 'aşağı kat' derdik. Yemek odasının çift kanatlı kapıları açık olduğundan büyük oturma odasını görebildim. Bir sürü insanla doluydu: Bay Mason, annem, Christophine, Mannie, Sass... Cora Teyze köşedeki mavi kanapede oturuyordu, sırtında siyah ipekliden bir entari vardı, saçlarını özenle düzeltmişti. Çok kibirli bir görünüşü var diye düşündüm. Godfrey orada değildi ama... Myra, ahçı kadın, ötekilerin hiçbiri yoktu.

Ben odaya girdiğimde üvey babam, 'Telâşlanacak bir durum yok,' diyordu. 'Bir avuç sarhoş zenci, topu topu.' **Glacise** açılan kapıdan dışarı çıkıp birkaç adım attı. 'Ne oluyor, ne var?' diye bağırdı. 'Ne istiyorsunuz?'

Korkunç, iğrenç bir gürültü koptu - uluyan hayvanlar gibi ama daha beter. **Glacise** düşen taşların sesini duyduk. İçeri döndüğünde sapsarıydı ama kapıyı kapatıp sürgülerken gülümsemeye çalışıyordu.

'Sandığımdan daha çoklarmış, kafaları da iyice bozuk. Sabaha fena halde utanacaklar yaptıklarından. Şuruplu hint burmaları, zencefilli şekerleme gibi armağanlarla kapıya dizilirler ar-

tık yarın.'

'Yarın çok geç olacak,' dedi Cora Teyze. 'Zencefilli şekerleme için de, her şey için de.'

Annem ikisini de dinlemiyordu. 'Pierre uyuyor, Myra da yanında,' dedi. 'Kendi odasında kalsın, bu pis gürültüleri duymasın istedim ama. Bilmem ki. Belki de...'

Ellerini oğuşturup duruyordu. Nikâh yüzüğü parmağından fırladı, basamakların yanında bir köşeye yuvarlandı. Üvey babam da Mannie de aynı anda eğildiler kaldırmak için. Mannie birden doğruldu, 'Tanrım!' dedi. 'Arka tarafa geçmişler, evin arkasını ateşe vermişler!'

Yatak odamın kapısını işaret ediyordu. Çıkarken kapadığım kapının altından duman yayılmaktaydı.

Annem öylesine çabuk fırlamış ki, ilk devinimini ayrımsamadım bile. Odamın kapısını açtığını gördüm, o kadar. Ondan sonrası yalnızca kara bir duman... Mannie ardından koştu, Bay Mason da, ama daha yavaş... Cora Teyze bana sarıldı. 'Korkma,' dedi. 'Güvendesin. Hepimiz güvendeyiz.' Gözlerimi kapayıp başımı bir an omuzuna dayadım. Vanilya kokuyordu, çok iyi anımsıyorum. Derken bir başka koku geldi - yanık saç kokusu. Başımı kaldırıp baktığımda annem kucağında Pierre ile odaya dönmüştü. Çözülmüş saçları yanmıştı, kokuyu çıkaran oydu.

Pierre ölmüş, diye düşündüm. Ölmüş gibi duruyordu. Bembeyazdı, hiç sesi çıkmıyordu. Başı annemin kolundan tümüyle cansız gibi sarkmıştı; gözleri de dönmüş, yalnızca akları görünüyordu.

Üvey babam, 'Annette, yaralanmışsın... elle-

rin...' dedi ama annem ondan yana bakmadı bile.

'Karyolası yanıyordu,' dedi Cora Teyze'ye. 'Küçük oda cayır cayır yanıyor, Myra da yok. Gitmiş. Orada değildi.'

'Hiç şaşmadım,' dedi Cora Teyze. Pierre'i kanapeye yatırdı, üstüne eğildi bir an. Derken eteğini kaldırdı, içindeki kabarık beyaz gömleği çıkardı ve ince uzun parçalar yırtmaya koyuldu.

Annem, 'Bırakmış gitmiş çocuğu, kaçmış, yapayalnız ölüme terketmiş onu,' dedi. O ana değin hep fısıldamıştı. Birden Bay Mason'a dönüp avaz avaz sövmeye başlaması daha da korkunç oldu bu yüzden. Sersem, aptal, zalim sersem diye haykırıyordu. 'Söyledim sana! Kaç kez, bin kez söyledim bunun böyle olacağını!' Sesi çatladı, ama haykırmayı sürdürdü. 'İnat ettin, dinlemedin, değil mi? Alay ettin benimle, pis sırıtkan, iki yüzlü yaratık, seni de yaşatmamalı. Her şeyi çok iyi biliyorsun, değil mi? Git o zaman söyle onlara, seni bıraksınlar! Ne kadar masum olduğunu söyle. Onlara nasıl hep güvendiğini söyle!'

Her şeyin birbirine karışmasından yumruk yemişe dönmüştüm. Hepsi öyle çabuk olmuştu, oluyordu ki. Mannie ile Sass'ın kilerde duran iki koca küp suyu zar zor taşıdıklarını gördüm. Suyu yatak odasına fırlattılar, yerde kara bir göl oluştu. Annemin odasındaki sürahiyi almaya koşmuş olan Christophine geldi derken. Teyzeme bir şeyler söyledi.

'Evin öteki yanını da ateşe vermişler anlaşılan,' dedi Cora Teyzem. 'Dışardaki o ağaca tırmanmış olacaklar. Kav gibi yanacak burası, durdurmak için yapabileceğimiz hiçbir şey yok. En

iyisi bir an önce canımızı dışarı atalım.'

Mannie, 'Korkuyor musun?' diye sordu, Sass hayır anlamına başını salladı. 'Gel öyleyse... Çekilin yolumdan,' diyerek Bay Mason'u bir yana itti.

Kilerden açılan dar, ahşap bir merdiven vardı. Oradan barakalara, mutfağa, hizmetkârların kaldıkları yere, ahırlara geçilirdi. Ahırlara gidiyorlardı.

'Çocuğu al,' dedi Cora Teyze Christophine'e, 'Hadi gelin.'

Glacis de çok sıcaktı. Çıktığımızda büyük bir gürültü koptu, sonra arkamızdan bir gürültü daha. Alevleri görmemiştim daha, yalnızca duman ve kıvılcımlar. Ama o an gökyüzüne fırlayan korkunç yüksek alevler gördüm - bambu ağaçları da tutuşmuştu çünkü şimdi. Hemen oracıkta ağaç boyunda eğrelti otları vardı, yeşil ve ıslak... Biri için için yanmaya başlamıştı.

'Çabuk olun,' diyerek önden yürüdü Cora Teyze.

Elimi sıkı sıkı tutuyordu. Christophine kucağında Pierre ile peşimizden geldi. **Glacis**in merdivenini inerken biz, onlar da seslerini kestiler. Annemi aranmak için başımı döndürdüğümde Bay Mason, yüzü sıcaktan kıpkırmızı kesilmiş, annemi dışarı sürüklemeye çalışıyordu. Annemse ondan kurtulup geri dönmeye uğraşıyordu. Bay Mason'un, 'İmkânsız artık, olamaz, çok geç,' dediğini duydum.

'Mücevher kutusunu mu istiyor?' diye sordu Cora Teyze.

'Mücevher kutusu mu? Nerde onda o akıl;' diye bas bas bağırdı Bay Mason. 'Allahın belâsı

papağanını almak istiyor. İzin veremem buna.'

Annem hiç konuşmuyor, sessizce onunla boğuşuyordu - kedi gibi kıvrılıp debelenerek, dişlerini göstererek...

Papağanımızın adı Coco'ydu. Yeşildi rengi. Çok iyi konuşamazdı ama sık sık **Qui est là? Qui est là?** diye seslenir, sonra da kendi kendini yanıtlardı: **Ché Coco, Ché Coco.** Bay Mason kanatlarını kırptıktan sonra çok aksileşmişti. Gerçi annemin omuzuna tünediğinde sessiz ve sakin olurdu ama, biri hanımına yaklaşmayagörsün, hemen saldırır, ayaklarını gagalamaya başlardı.

'Annette,' dedi Cora Teyze, 'seninle eğleniyorlar. Seninle eğlenmelerine izin verme.'

Bunun üzerine annem didişmeyi bıraktı, Bay Mason bir yandan yüksek sesle sövüyor, bir yandan arkamızdan yarı çekerek, yarı destek olarak getiriyordu onu.

Ötekiler hâlâ sessizdiler. Sayıları öyle çoktu ki ağaçları, otları göremiyordum doğru dürüst. Koyda oturanlardan da vardı aralarında mutlaka, ama kimseyi tanıyamadım. Hepsi aynı görünüyordu, aynı yüz tekrar tekrar yinelenmişti - gözler parıl parıl, ağızlar haykırma hazırlığı içinde yarı aralık... Binek taşını tam geçmiştik ki Mannie'nin arabayla köşeyi döndüğünü gördüler. Onun ardından Sass geliyordu, atın birine binmiş, ötekini yedeğine almıştı. Yedeğindeki atta kadın eğeri vardı.

Biri haykırdı: 'Bakın kara İngilize! Bakın beyaz zencilere!'

Derken hepsi haykırmaya başladılar: 'Beyaz zenciler! Bakın beyaz zencilere!'

Bir taş Mannie'nin kafasını sıyırdı geçti. O

da onlara sövdü. Ürküp şaha kalkan atlardan çekinerek gerilediler.

'Hadi, Tanrı aşkına, çabuk,' dedi Bay Mason. 'Arabaya. Atlara.'

Ama kıpırdayamıyorduk, çünkü çevremizi sarmışlar, iyice yaklaşmışlardı. Kimileri gülüyor, ellerindeki sopaları sallıyorlardı. Daha arkadakiler meşaleler taşıyorlardı, ortalık gün gibi aydınlıktı. Cora Teyze elimi çok sıkı tutmuştu. Dudakları da kımıldıyordu ama gürültüden ne dediğini işitemiyordum. Korkuyordum, gülenlerin en kötüler olacağını biliyordum çünkü. Gözlerimi kapadım, bekledim. Bay Mason sövgüler sıralamayı bırakıp yüksek, iman dolu bir sesle dua etmeye koyuldu. Duasının son sözleri, 'Ulu Tanrım sen bizi koru 'idi. Ve Tanrı, gerçekten de sonsuz esrarengiz olan Tanrı, Pierre'i uykusunda yakarlarken hiç ses etmeyen Tanrı —ne bir küçük gök gürültüsü, ne ufacık bir şimşek— bu esrarengiz Tanrı Bay Mason'u anında duydu ve karşılık verdi. Haykırmalar sustu.

Gözlerimi açtım. Herkes kafasını kaldırmış glacis parmaklığının üstünde tüyleri alev alev duran Coco'yu gösteriyordu. Kuş uçmaya çabaladı ama kırpılmış kanatları onu yarı yolda bıraktılar, korkunç bir çığlıkla yere yuvarlandı. Alevler her yanını sardı.

Ağlamaya başladım. 'Bakma,' dedi Cora Teyze, 'bakma.'

Eğilip kollarını sardı bana, yüzümü sakladım. Gene de yerlilerin artık pek yakında olmadığını sezebildim. Birinin uğursuzluk hakkında bir şeyler söylediğini işittim ve anımsadım ki papağan öldürmek, hattâ bir papağanın öldüğünü

görmek çok büyük uğursuzluk getirir. Hemen dağılmaya başladılar, çabuk çabuk, sessizce... Geriye kalanlar da bir yana çekilmiş, çimenlerin üstünden sıra halinde geçişimizi seyrediyorlardı. Artık gülmüyorlardı.

'Hadi arabaya, arabaya,' dedi Bay Mason. 'Çabuk olun.'

En önde o gidiyor, annemi kolundan çekiştiriyordu, onun ardından kucağında Pierre ile Christophine, en sonda hâlâ elimi tutmakta olan Cora Teyze ile ben. Hiçbirimiz ardımıza bakmadık.

Mannie çakıl taşı döşeli yolun köşesinde durdurmuştu atları, yaklaştığımızda birilerine bağırdığını duyduk.

'Siz hepiniz, ne, ha? Siz hepiniz yaban hayvan!'

Arabanın çevresinde duran kadın erkek karışık bir küme zenciye bağırıyordu. Adamın birinin elinde koca bir kamış orağı vardı, öteki eliyle de dizginleri yakalamıştı. Sass ile öteki iki atı göremedim.

'Binin, binin,' dedi Bay Mason. 'Aldırmayın ona, binin.'

Kamış orağını taşıyan adam, olmaz dedi. Şimdi polise gidip bir sürü gâvur yalanı atarmışız. Kadının biri 'Bırak gitsinler,' dedi. Olanlar hep kazaymış, tonla tanık varmış. 'Myra, o söyler doğru.'

'Kapa sen çeneyi,' dedi adam. 'Kırkayağı ezmek mi, tam ezmek... Bir parçası bırak o büyür yeniden... Ne sandı sen, inanacak polis kime? Sana? Beyaz zenciye yoksa?-'

Bay Mason kocaman gözlerle bakıyordu ona.

Korkudan değil, aşırı şaşkınlıktan konuşamıyordu. Mannie arabadan kırbacı yakalayıp kaldırdı, ama en koyu renklilerden biri onu elinden kaptığı gibi dizine vurarak kırdı, attı.

'Kaç, kara İngiliz, kaç... Kaç çocuk gibi... Sen saklan çalılara. Daha iyi sen için.'

Bir adım öne çıkıp sesini yükselten Cora Teyze oldu: 'Küçük çocuk çok fena yaralandı. Hemen hekime yetiştirmezsek ölecek.'

Siyah adam, 'Demek yanıyor aynı, siyah da beyaz da, ha?' diye sırıttı.

'Evet, öyle,' dedi Cora Teyze. 'Burada da, öteki dünyada da. Siz de yakında öğreneceksiniz. Hem de pek yakında.'

Adam dizginleri bırakıp yüzünü teyzeminkine iyice yaklaştırdı. Kendisine belâ okursa onu da ateşe atacağını söyledi. Seni moruk fil, dedi ona. Ama teyzem bir milim bile kıpırdamadı durduğu yerden, adamın gözlerinin içine baka baka, son kertesinde sakin bir sesle sonsuza dek cehennemde yanacağını açıkladı ona.

'Kavrulan gırtlağını serinletecek bir yudum kötü şarap bile de olmayacak!'

Zenci ona bir kez daha sövdü, ama yolundan da çekildi.

'Hadi binin artık,' dedi Bay Mason. 'Sen Christophine, önce sen bin çocukla.' Christophine bindi. Anneme döndü, 'Şimdi de sen.'

Ama annem ona arkasını dönmüş evimize bakıyordu. Bay Mason koluna dokunduğunda tiz bir çığlık attı.

Kadının biri sırf neler olduğunu görmeye geldiğini söyledi. Bir başka kadın ağlamaya başladı.

Elinde denizci kılıcı olan bir adam, 'Beyaz zenciye ağlıyor sen. O sana ağladı hiç? De bakalım...' diye sordu.

Derken ben de döndüm. Ev yanıyordu. Sarı - kızıl gökyüzü gün doğumundaki gibiydi ve Coulibri'yi bir daha hiçbir zaman göremeyeceğimi bildim. Hiçbir şey kalmayacaktı geriye - altın renkli eğrelti otları, gümüş renkliler, orkideler, zambaklar, güller, sallanan iskemleler, mavi kanape, yaseminler, hanımelleri, 'Değirmencinin Kızı' tablosu. Onlar buradaki işlerini bitirdiklerinde kararmış duvarlarla binek taşından başka hiçbir şey kalmayacaktı. Binek taşı hep kalırdı. O ne çalınabilir, ne de yakılabilirdi.

Derken biraz ötede Tia ile annesini gördüm. Ona koştum, çünkü o âna değinki yaşamımdan geriye kalan tek şeydi. Aynı yiyeceği yemiş, yan yana uyumuş, aynı ırmakta yüzmüştük. Koşarken, Tia ile birlikte otururum, diyordum kendi kendime, tıpkı onun gibi olurum. Coulibri'den ayrılmamak. Gitmemek. Gitme-. Yaklaştığımda elindeki çentikli taşı gördüm ama fırlattığını görmedim. Duyumsamadım da. Yalnızca başımdan yüzüme akan ıslak bir şey. Baktım ona, yüzünün buruştuğunu, ağlamaya başladığını gördüm. Birbirimize bakakaldık, benim yüzümde kan, onunkinde gözyaşı. Kendimi görüyor gibiydim. Aynada gibi.

'Örgümü gördüm kalktığımda, kırmızı kurdeleyle bağlanmış,' dedim. 'Orada, çekmecenin içinde. Yılan sandım.'

'Saçının kesilmesi gerekiyordu. Çok uzun süre çok hasta yattın, yavrucuğum,' dedi Cora

Teyze. 'Ama artık yanımda, güvendesin. Hepimiz güvendeyiz, öyle olacağını söylememiş miydim? Gene de yatman gerekiyor bir süre daha. Neden dolaşıyordun odanın içinde? Saçın yeniden uzar, üzülme. Daha uzun, daha bol olacak hem de.'

'Daha da koyu olacak ama,' dedim.

'Neden olmasın?'

Beni kucağına alıp yatırdı. Yumuşacık döşeğe uzanmak, serin çarşafla örtülmek hoşuma gitti.

'Ararotunu içme zamanı,' diyerek dışarı çıktı.

İçip bitirdiğimde fincanı elimden aldı, başucumda durup bana baktı.

'Kalktım, çünkü nerede olduğumu öğrenmek istedim.'

'Şimdi biliyorsun, değil mi?' diye sordu kaygılı bir sesle.

'Elbette. Ama... Nasıl geldim sizin eve?'

'Luttrell'ler çok yakınlık gösterdiler. Mannie onların evine varır varmaz bir branda sedye ile dört adamlarını gönderdiler. Gene de epey sarsıldın tabii. Ellerinden geleni esirgemediler, tanrı razı olsun. Genç Bay Luttrell yol boyunca yanın sıra geldi atıyla. Ne iyi delikanlı, değil mi?'

'Evet,' dedim.

Zayıf ve yaşlı görünüyordu, saçları da doğru dürüst yapılmamıştı. Ona daha fazla bakmak istemediğim için gözlerimi kapadım.

'Pierre öldü, değil mi?'

'Yolda gelirken öldü, zavallı yavrucak,' dedi.

'Daha da önce öldü,' diye geçirdim içimden ama konuşamayacak kadar bitkindim.

'Annen köyde. Dinleniyor. İyileşiyor yavaş yavaş. Yakında göreceksin onu da.'

'Bilmiyordum. Neden gitti?'

'Nerdeyse altı haftadır çok hastaydın. Kendinde değildin. Nerden bileceksin?'

Çok daha önceden bir ara uyandığımı, annemi işittiğimi ona söylemenin ne anlamı vardı? Çığlık çığlığa bağırıyordu annem, **'Qui est là? Qui est là?'** Sonra da, 'Dokunma bana. Dokunursan öldürürüm. Pis korkak. Alçak. Öldüreceğim seni.' Ellerimle kulaklarımı kapamıştım, öylesine yüksek, tiz, korkunçtu çığlıkları. Sonra yeniden uyudum. Uyandığımda her şey sessizdi.

Cora Teyze hâlâ yanı başımda dikilmiş bana bakıyordu.

'Başımda sargılar var. Çok sıcak,' dedim. 'Alnımda iz kalacak mı?'

'Yok canım,' diye ilk kez gülümsedi. 'O yara çok çabuk kapanıyor. Düğününde güzelliğini bozmaz, merak etme.'

Eğilip beni öptü. 'Bir istediğin var mı? Yudumlayacak serin bir şey?'

'Hayır, bir şey içmem. Bir şarkı söyle bana. Onu istiyorum.'

Titrek bir sesle söylemeye koyuldu:

'Her gecenin sekiz buçuğunda
Pat pat pat diye gelir-.'

'Onu değil. Onu sevmiyorum. **Özgürlüğe Kavuşmadan Önce**'yi söyle.'

İyice yakınıma oturup çok alçak sesle başladı, 'Özgürlüğüme kavuşmadan önce...' En son, 'yüreğime dolan keder'i duydum. Şarkıyı sonuna

dek dinleyemedim ama, uykuya dalmadan önce bu kadarını duydum, 'Yüreğime dolan keder.'

Annemi görmeye gidiyordum. Yanımda ille de Christophine'in gelmesini, başka hiç kimseyi istemediğimi söylemiştim. Daha tam iyileşmiş olmadığımdan boyun eğmişlerdi. Arabada giderken içime oturan küt sızıyı anımsıyorum - onu görebileceğime inanmıyordum çünkü. O Coulibri'nin bir parçasıydı, orası yok olmuştu, demek ki annem de yok olmuştu, emindim bundan. Gene de şimdilerde içinde oturduğu (dediklerine göre), temiz, şirin, ufacık eve vardığımızda arabadan atladığım gibi çimlerin üstünde olanca hızımla koştum. Kapılardan biri verandaya açılıyordu. Tıklatmadan girdim ve odadaki kişilere bakakaldım. Bir siyah adam, bir siyah kadın, bir de beyaz kadın vardı. Beyaz kadın başını o kadar eğmişti ki öne doğru, yüzünü göremedim. Ama saçını tanıdım, örgülerinden biri ötekinden çok daha kısaydı. Entarisini de tanıdım. Kollarımı boynuna dolayıp öptüm onu. Bana öylesine sıkı sarıldı ki, soluğum kesildi. 'Annem değil bu,' diye düşündüm. Sonra, 'O... O olmalı.' Önce kapıya baktı, sonra bana, sonra yeniden kapıya... 'Kardeşim öldü,' diyemezdim, yalnızca başımı iki yana salladım.

'Ama **ben** geldim. Ben buradayım.'

'Hayır,' dedi alçak sesle. Sonra, 'Hayır, hayır, hayır,' diye haykırarak deli gibi itti beni.

Ahşap bölmeye çarptım, canım acıdı. Adamla kadın kollarına yapışmışlardı. Christophine de gelmişti.

'Ne getirdi sen çocuğu başa dert diye?' dedi

kadın. 'Dert, dert, onsuz bile yeter de artar dert.'

Cora Teyze'nin evine dönerken yol boyunca hiç konuşmadık.

Rahibeler okuluna gitmek zorunda olduğum ilk gün öylesine kopmak istemeyerek sarıldım ki Cora Teyze'ye, ancak yaşamı seven biri yaşama böyle sarılabilirdi. Sonunda sabırsızlandı, zorla ayırdım kendimi ondan, koridordan geçtim, kapı merdivenlerini indim, sokağa çıktım. Orada, ağacın altında bekliyorlardı beni. Biliyordum bekleyeceklerini. İki taneydiler, bir kız bir oğlan. Oğlan on dört yaşlarında, uzun boylu, yaşına göre iri bir çocuktu. Beyaz deriliydi, mat, çirkin bir beyaz, her yanı çillerle kaplı... Ağzı zenci ağzıydı, ufacık gözleri vardı, yeşil cam kırıkları gibi. Ölü balık gözleriydi gözleri. En kötüsü, en iğrenci, saçları kıvır kıvırdı, zenci saçları aynı, ama kızıl. Kaşlarıyla kirpikleri de kıpkızıldı. Kız çok karaydı, başörtüsü de yoktu. Saçları örülmüştü, kafasına sürdüğü o mide bulandırıcı yağın kokusunu olduğum yerden duyabiliyordum. Olduğum yerden - Cora Teyze'nin serin, temiz, dostluk dolu evinin kapısının önünden bakıyordum onlara. O kadar zararsız ve sessiz dikiliyorlardı ki karşıda, kimse oğlanın gözlerindeki kötü ışığı ayrımsamazdı.

Kız sırıttı, parmaklarını çıtlatmaya koyuldu. Her çıtlatışında irkiliyordum, avuçlarım terlemeye başladı. Sağ elimde okul kitaplarım vardı. Kolumun altına aktardım onları ama çok geç. Avucuma kitabın boyası bulaşmış, kitabın kapağında elimin izi belirmişti. Kız çok alçak sesle gülmeye başladı. İşte o anda nefret bürüdü içi-

mi ve nefretle birlikte cesaret doğdu; onlara bakmadan önlerinden geçip gitmeyi başardım.

Beni izlediklerini biliyordum. Cora Teyze'nin evinden görülecek uzaklıkta olduğum sürece bir şey yapmayacaklarını, ancak biraz gerimden yürüyeceklerini biliyordum. Ne zaman yaklaşacaklarını da biliyordum ama. Tepeye tırmanmaya başladığımda. Tepeye çıkan yolun iki yanında bahçeler, yüksek duvarlar vardı, ve sabahın bu saatinde orada hiç kimse olmazdı.

Tepeyi yarılamıştım ki yanaştılar, söz atmaya başladılar.

Kız, 'Deli kıza bak,' dedi. 'Sen anası gibi deli. Teyzen evde alakoymak korkuyor seni. Rahibeler kilitlesin için gönderiyor. Anan dolaşıyor her yerde, çorapsız papuçsuz ayakları, hem de sans culottes. Kalktı öldürmek kocasını, hem de seni sen gitti o gün onu görmeye. Gözleri var zombi gibi. Sen de gözleri var zombi gibi. Sen neden bakıyor bana?'

Oğlan yalnızca, 'Ben seni yalnız yakalayacak bir gün,' dedi. 'Gör bak, sen bekle, ben seni yakalayacak.'

Tepeye vardığımda beni itip kakmaya başlamışlardı. Manastıra, manastırın duvarına ve ahşap bahçe kapısına değin uzun, boş bir sokak uzanıyordu. İçeri girebilmek için kapıyı çalıp beklemem de gerekecekti.

'Sen bana bakmak istemiyor, öyle mi?' dedi kız. 'Seni zorla baktırır ben.' Öyle bir itekledi ki, elimdeki kitaplar yere düştü.

Kitapları kaldırmak için eğildiğimde sokağın öte yanında yürüyen uzun boylu bir çocuğun durup bize baktığını gördüm. Koşarak karşıya,

bizden yana geçti sonra. Bacakları uzundu, ayakları nerdeyse yere değmiyordu koşarken. Onu görür görmez döndüler, karşıt yöne doğru yürümeye başladılar. Arkalarından şaşkın şaşkın baktı. Onlar yanımdayken koşacağıma ölürdüm daha iyi, ama gitmişlerdi ya, olanca gücümle koşmaya koyuldum. Kitaplardan birini yerde bırakmışım, uzun boylu çocuk peşimden geldi.

'Bunu düşürmüşsünüz,' dedi gülümseyerek.

Kim olduğunu biliyordum. Adı Sandi'ydi, Alexander Cosway'in oğlu... Bir vakitler olsaydı 'Kuzenim Sandi' diyebilirdim onun için. Ama Bay Mason'un çektiği konferanslar siyahî akrabalarım konusunda çekingen yapmıştı beni.

'Teşekkür ederim,' dedim ağzımın içinde.

'O çocukla konuşurum,' dedi. 'Bir daha rahatsız etmez sizi.'

Hızla uzaklaşan düşmanımın kızıl saçlarını görebiliyordum olduğum yerden... Kurtulma umudu yoktu ama. Daha köşeye varamadan Sandi ona yetişti. Kız yok olmuştu. Durup neler olacağını seyretmedim, kapının ziline asıldım, asıldım.

Sonunda açtılar. Rahibe siyahiydi ve durumdan hiç de hoşnut görünmüyordu.

'Kapı böyle çalınmaz,' dedi. 'İçeri, hadi çabuk.' Arkamdan kapıyı kapadığını duydum.

Oracığa yığılıp ağlamaya başladım. Hasta olup olmadığımı sordu, ama yanıtlayamadım. Kendi kendine aksi aksi söylenerek, dilini tıslatarak elimden tuttu, avlunun öte yanına doğru yola çıktık. Kocaman ağacın gölgesini geçtik, büyük orta kapıdan gireceğimize serin, geniş, yerleri taş döşeli bir odaya girdik. Duvarlara kap

kacaklar asılmıştı, taştan bir ocak da vardı. Odanın gerisinde bir başka rahibe daha vardı; kapı yeniden çalındığında beni getiren rahibe açmaya gitti. İkinci rahibe —o da siyahîydi— bir tas su getirdi. O bir yandan ıslattığı süngerle yüzümü siliyor, ben bir yandan, aynı hızla gözyaşı akıtıyordum. Elimi görünce düşüp bir yerimi acıtıp acıtmadığımı sordu. Başımı 'hayır' anlamına salladım, lekeyi yavaşça sildi.

'Ne oldu? Neden ağlıyorsun? Başına ne geldi?'

Hâlâ karşılık verecek durumda değildim. Bir bardak süt getirdi. İçmeye çalıştım ama boğazımdan geçmedi, boğulacak, kusacak gibi oldum.

'Oh là là,' dedi omuzlarını silkerek, odadan çıktı.

Yeniden geldiğinde yanında üçüncü bir rahibe vardı.

Bu seferki sakin bir sesle, 'Yeterince ağladın artık, susman gerek,' dedi. 'Mendilin var mı?'

Yolda düşürdüğümü anımsadım. Yeni rahibe gözlerimi kocaman bir mendille sildi, sonra da mendili bana verdi, adımı sordu.

'Antoinette,' dedim.

'Ha, tabii,' dedi. 'Biliyorum. Sen Antoinette Cosway'sin... Antoinette Mason yani. Bir korkutan mı oldu seni?'

'Evet.'

'Bana bak şimdi,' dedi. 'Benden korkmayacaksın.'

Baktım ona. Büyük, çok yumuşak, kahverengi gözleri vardı, giysisi beyazdı, ötekilerin taktığı kolalı önlüklerden takmamıştı. Yüzünün çevresindeki band ketendi, beyaz ketenin üstünden

siyah, ince bir kumaş duvak gibi omuzlarına, sırtına dalga dalga düşmüştü. Yüzü güleç, yanakları al aldı, iki de gamzesi vardı. Elleri ufaktı ama şişmiş gibi biçimsizdiler, görünüşüne uymuyorlardı. Ellerinin romatizma yüzünden sakat olduğunu sonradan öğrenecektim. Beni konuk odası gibi bir yere götürdü; dik arkalıklı tahta koltuklar ve ortada parıl parıl cilalı bir masayla döşenmişti burası. Benimle bir süre konuştuktan sonra neden ağladığımı biraz anlattım ona, okula yalnız gelmekten hoşlanmadığımı da söyledim.

'Bir çaresine bakılmalı,' dedi. 'Teyzene bir not yazarım. Şimdi Mere St. Justine seni bekliyor. Bir yıldır burada okuyan bir kızı çağırttım. Adı Louise - Louise de Plana. Yabancılık çekecek olursan o her şeyi anlatır sana, yardımcı olur.'

Louise ile ikimiz taş döşeli bahçe yolundan sınıfa doğru yürüdük. Yolun iki yanı çimenlikti. Yüksek ağaçlar, ağaçların gölgeleri, ara sıra da çiçek açmış bodur ağaçlar vardı. Kız çok güzeldi. Hele gülümsediğinde bana, onca acı çekmiş olduğuma inanasım gelmiyordu.

'Mere St. Justine'e Mere Turunç Suyu adını taktık,' dedi. 'Pek akıllı değildir zavallı kadın. Sen de göreceksin ya...'

Çabucak, hemen şimdi, anımsayabilecekken anımsamalıyım sıcak dersaneyi. Sıcak dersane, çıralı çamdan yapılmış sıralar, oturduğum sıranın gövdeme de yayılan, ta kollarıma, ellerime dek ulaşan ısısı... Ama dışarda ak bir duvara düşen serin, mavi gölgeyi görebiliyorum. İğnem

yapış yapış; sert, gergin beze girip çıkarken gıcırdıyor. 'İğnem sövüyor,' diye fısıldıyorum yanımda oturan Louise'e. Uçuk renkli bir fon üstüne ipek karışımı güller işliyoruz. Gülleri istediğimiz renkten yapabiliriz, benimkiler yeşil, mavi ve mor. En alta adımı ateş kızılıyla yazacağım: Antoinette Mason, doğumu Cosway, Mount Calvary Manastırı, İspanyol Kenti, Jamaika, 1839.

Biz iş işlerken Mere St. Justine yüksek sesle Azizlerin yaşamlarından öyküler okuyor. St. Rose, St. Barbara, St. Agnes. Ama bizim kendi azizemiz de var, manastır kilisesinin mihrabının altında iskeleti gömülü olan on dört yaşında bir kız... Kutsal emanetler. Peki, rahibeler onları buraya nasıl getirmişler, diye soruyorum kendime. Kamarada yanlarına aldıkları bir sandık içinde mi? Yoksa bagaja mı vermişler? İyi ama, nasıl? Her nasılsa gelmiş işte. Adı St. Innocenzia. Onun yaşam öyküsünü bilmiyoruz, kitapta yeri yok. Öyküsünü dinlediğimiz azizelerin hepsi de çok güzel, çok varlıklıymışlar. Hepsine de zengin, yakışıklı gençler aşıkmış.

'...o güne değin gördüğünden daha güzel, daha harika giyimliydi genç kız,' diye vızıldamayı sürdürüyor Mere St. Justine. 'Delikanlıya gülümsedi ve dedi ki, "Al Theophilius, bir gül. Varlığına inanmadığın Eşimin bahçesinden bir gül sana." Uyandığında yanında bulduğu gül hiçbir zaman solmamıştır. Hâlâ taze durmaktadır.' (Ama nerde? Nerde?) 'Ve Theophilius Hıristiyanlığı benimsedi,' diyor Mere St. Justine birden okumasını hızlandırarak, 've Kutsal Şehitlerden biri oldu.'

Kitabı pat diye kapatıp, ellerimizi yıkadığı-

mızda tırnak etlerimizi itmemiz gereğinden söz ediyor. Temizlik, terbiyeli davranışlar, Tanrının yoksullarına yardım. Bir sözcükler akınıdır gidiyor. ('Yaş dönümüne geldi,' dedi Helene de Plana, 'ne yapsın zavallı Justine, elinde değil.')

'Zavallıları, mutsuzları aşağıladığınız ya da zarara uğrattığınız zaman aslında İsa'nın kendisini aşağılıyorsunuz. O da bunu unutmaz, çünkü zavallılar onun en sevgili kullarıdır.'

Bunu kısaca, üstünde durmadan, önemsiz bir şeymiş gibi söyledikten sonra düzenlilik ve bekâret konularına atlıyor. Bekâret bir kez kırıldı mı asla onarılamayan dupduru, paha biçilmez bir kristalmiş. Davranışlar konusu da var. Herkes gibi o da Plana kardeşlerin büyüsüne kapılmış, onları örnek olarak gösteriyor sınıfa. Ben de onlara hayranım. O denli rahat ve kendilerinden emin oturuyorlar ki Mere St. Justine Bayan Helene'nin ayna kullanmaksızın toplamayı başardığı saçlarının biçiminin kusursuzluğundan söz ederken.

'Helene, n'olur, saçlarını nasıl yapıyorsun, söyle bana. Büyüyünce saçım aynı seninki gibi olsun istiyorum.'

'Çok kolay. Yukarı doğru tarayacaksın, böyle, tamam mı? Sonra biraz öne iteceksin, şöyle, sonra şuradan, bir de buradan firketeleyeceksin. Fazla firkete takma, iyi değildir.'

'İyi ama, Helene, benimki seninkine benzemiyor. Ne yapsam benzemiyor.'

Göz kapaklarını kırptı, arkasını döndü, söylenebilecek tek şeyi söyleyemeyecek kadar nazik olduğu için. Yatakhanede aynamız yok. Bir keresinde İrlanda'dan gelmiş olan yeni, genç ra-

hibenin bir fıçı suya eğilip kendi yüzüne baktığını gördüm, gamzeleri hâlâ yerinde mi diye gülümsüyordu. Beni görünce kızardı, bundan böyle benden hiç hoşlanmayacak diye düşündüm.

Bayan Helene'nin saçları değilse, Bayan Germaine'in kusursuz davranışlarıydı övülen, ya da Bayan Louise'in o güzel dişlerine nasıl özen gösterdiği. Biz onları kıskanmayı göze alamıyorduysak onlar da hiç kendini beğenmişlik yapmıyorlardı. Helene ile Germaine birazcık tepeden bakarlar, azıcık herkesten uzak dururlardı ama Louise onu bile yapmazdı. Her şeyin dışındaydı o - başka şeyler için yaratıldığını biliyor gibiydi. Helene'nin kahverengi gözleri öfkeyle parlayabilirdi, Germaine'in gözleri gri, güzel ve ineğimsi bakışlıydı. Çoğu Creole (Batı Hint adalarında doğup büyümüş Avrupa kökenli kişiler) kızlarının tersine yumuşak başlıydı. O ikisinin ilerde ne olacaklarını —başlarına bir kaza gelmezse eğer— kestirmek güç değildi. Ama Louise! Daracık beli, ince uzun, kahverengi elleri, vetiver kokan siyah bukleleri, kilisede ölümü anlatan şarkıları söylerken kaygısızca yükselen duru, tatlı sesi... Kuş ötüşleri gibi. Senin başına her şey gelmiş olabilir, Louise, neler neler, hiç şaşmam.

Sonra bir başka azize varmış, Mere St. Justine söyledi. Daha geç bir dönemde yaşamış ama gene İtalya'da, yoksa İspanya'da mıydı? İtalya uzun ak sütunlar ve yeşil bir su. İspanya taşlar üstüne düşmüş aşırı sıcak bir güneş. Fransa ak giysiler giyinmiş kara saçlı güzel bir kadın. Çünkü Louise onbeş yıl önce Fransa'da doğmuş ve annem, artık unutmam gereken ve yaşadığı halde ölmüşmüş gibi ruhuna dua etmem

istenen anneciğim, beyazlar giyinmeyi severdi.

Christophine de oğluyla birlikte oturmak üzere yanımızdan ayrıldığından beri kimse annemden söz etmiyordu. Üvey babamı çok ender görüyordum. Jamaika'dan, özellikle İspanyol Kenti'nden hiç hoşlanmıyor gibiydi, genellikle aylarca başka yerlerde gezerdi.

Sıcak bir temmuz günü, öğleden sonra teyzem bir yıllığına İngiltere'ye gideceğini söyledi bana. Sağlığı iyi değilmiş, bir değişiklik gerekiyormuş. Bir yandan konuşurken bir yandan da yama işi bir yatak örtüsü dikmekle uğraşıyordu. Baklava biçiminde kesilmiş ipekli parçaları birbirleri içinde eriyor gibiydiler, kırmızı, mavi, mor, yeşil, sarı, hepsi de tek bir titrek renk. Saatler saatler harcamıştı bu işe ve yakında bitirecekti. Çok yalnızlık çekip çekmeyeceğimi sordu. 'Hayır,' dedim renklere bakarak. Saatler ve saatler ve saatler ve saatler, diye düşündüm.

Manastır sığınağımdı, güneş ışığıyla ölümün bir arada olduğu bir yer. Biz, uzun yatakhanede yatan dokuz kişi, her sabah çok erkenden tahta şakşağın sesiyle uyandırılırdık. Uyandığımızda Soeur Marie Augustine'i tertemiz, pırıl pırıl ve sakin tahta iskemlede dimdik oturur bulurduk. Uzun, kahverengi oda güneşin altın ışığı ve sessizce devinen ağaç gölgeleriyle dolu olurdu. Ben de ötekiler gibi kalkar kalkmaz 'bu günün tüm dualarını, çalışmalarını, acılarını Tanrı'ya adadım' demeyi tez öğrendim. Peki, ya mutluluk, diye düşünürdüm ilk başlarda, mutluluk yok mu? Olmalı. Ha, mutluluk mu? Elbette. Mutluluk, doğru ya...

Mutluluğu çok geçmeden unuttum ama. Merdivenleri koşarak iner, kocaman taş hamamda, etekleri ayak bileklerimize uzanan külrengi pamuklu iç gömleklerimizi çıkarmadan suları her yana sıçratarak yıkanırdık. Gömleğin altından gövdeyi temkinlice sabunlarken —öğrenilmesi gereken bir numara— buruna dolan sabun kokusu... Açılıp saçılmadan giyinmek - öğrenilmesi gereken bir başka numara... Koştura koştura tahta merdivenlerden yemekhaneye çıkarken rastladığımız kocaman ve aydınlık güneş lekeleri... Sıcak kahve, yumuşak ekmek, eriyen tereyağı... Ama yemekten sonra, şimdi ve ölüm saatimiz geldiğinde, öğlende ve akşam saat altıda, şimdi ve ölüm saatimiz geldiğinde. Sonsuz ışık hep ışısın üstlerinde. Bu annem için, diye düşünürdüm, her nerelerde geziniyorsa ruhu, çünkü gövdesini terketmiş. Sonra onun güçlü ışıktan nasıl nefret ettiğini, nasıl serinliği, gölgeliği sevdiği geldi aklıma. Bu ışık başka türlü bir ışık dediler. Gene de duayı okumaktan vazgeçtim. Çok geçmeden dışarı çıkar, herhangi bir sonsuz ışıktan çok daha güzel olan değişken gölgelerin arasına dalardık. Ve çok geçmeden tıpkı öteki kızlar gibi hiç düşünmeden gevezelik etmeyi öğrendim. Şimdi değişmekten söz etmeyi, bir de ölüm saatimiz geldiğinde, çünkü görüp göreceğimiz nimet oymuş.

Her şey ya pırıl pırıl aydınlıktı ya karanlık. Duvarlar, bahçedeki çiçeklerin alev alev renkleri, rahibelerin kılıkları parlak ve aydınlıktı; ama peçeleri, bellerinden sarkan haçlar, ağaçların gölgeleri karaydı. Böyleydi işte, ışık-karanlık, güneş-gölge, Cennet-Cehennem - rahibeler-

den biri cehennemin ne demek olduğunu biliyordu çünkü, kim bilmez? Bir başkası da cennetin ne olduğunu biliyordu ama; Tanrı'nın sevgili kullarının niteliklerini de - bunların en önemsizi geçici olan güzellikti. En en önemsizi. Öteki dünyada beni bekleyen büyük sevince kavuşmak için can atıyordum, bir keresinde ölmek için uzun süre dua ettim. Ama sonradan bunun günah olduğunu anımsadım. Ya Tanrının işine karışmak oluyordu, ya da Tanrı'dan umut kesmek, unuttum hangisi, ama beşerî bir günah olduğu kesin. Bunun üzerine bağışlanmak için de uzun süre dua ettim. O arada aklıma bir şey geldi ama... O kadar çok günah var ki, neden? Bunu düşünmek de bir başka günah. Neyse ki, Allahtan, Soeur Marie Augustine'in dediğine göre düşünceler günah sayılmazmış hemen kafadan atılırlarsa eğer. Tanrım beni kurtar, mahvoluyorum, demek yeterliymiş. Ne yapılması gerektiğini tamı tamına bilmek rahatlatıyor beni. Gene de o günden sonra çok sık dua etmemeye başladım, çok geçmeden nerdeyse tümüyle bıraktım o işi. Daha emin, daha mutlu, daha özgür hissediyordum kendimi. Ama pek güvende değil.

Bu arada geçen sürede —hemen hemen onsekiz ay— üvey babam sık sık gelip beni gördü. Önce Başrahibe ile görüşürdü, sonra ben dışarda yemek yemek ya da birilerine konuk gitmek üzere hazırlanmış, giyinmiş olarak manastırın konuk salonuna girerdim. Ayrılırken armağanlar verirdi bana - şekerlemeler, bir madalyon, bir bilezik, bir keresinde de çok güzel bir entari, ama onu hiç giyemedim tabii.

En son geldiğinde bir değişiklik vardı. Oda-

ya girer girmez anladım bunu. Beni öptü, sonra omuzlarımdan tutup bir kol boyu uzaklaştırdı kendinden, dikkatle, eleştiren gözlerle baktı. Sonunda gülümsedi, sandığından daha uzun boylu olduğumu söyledi. On yedi yaşımı geçtiğimi artık koca kadın olduğumu hatırlattım ona.

'Armağanını unutmadım,' dedi.

Utangaçtım, kendimi rahatsız hissediyordum, onun için soğuk bir sesle karşılık verdim, 'Bana aldığınız onca şeyi giyemem ki.'

'Benimle oturduğunda canın ne isterse onu giyersin,' dedi.

'Nerede? Trinidad'da mı?'

'Ne münasebet? Burada. Şimdilik. Benimle ve Cora Teyzenle oturacaksın. Sonunda dönüyor buraya. İngiltere'de bir kış daha geçirirse ölürmüş, öyle diyor. Richard da yanımızda olacak. Ömrü billah burada kapalı kalamazsın ya.'

'Neden o?' diye geçirdim içimden.

Dehşete düştüğümü anlamış olacak ki, şakalar yapmaya, iltifatlar yağdırmaya koyuldu. Öylesine saçma sapan sorular soruyordu ki ben de gülmeye başladım. İngiltere'de yaşamayı ister miymişim? Daha ona yanıt veremeden, dans etmeyi öğrenmiş miymişim, yoksa rahibeler çok mu sıkıymış?

'Hiç sıkı değiller,' dedim. 'Her yıl teftişe gelen Piskopos gevşek olduklarını söylüyor. Hem de çok gevşek. İklim yüzünden böyleymişler, öyle diyor.'

'Umarım işlerine fazla karışmamasını söylemişlerdir ona.'

'Söylediler. Yani, Başrahibe söyledi. Ötekilerden bazıları korktular. Yok, yok, sıkı değiller,

ama kimse dans etmesini öğretmedi bana.'

'Zor olmaz, öğrenirsin. Senin mutlu olmanı istiyorum, Antoinette. Güven içinde olmanı. Bunun için bir şeyler ayarlamaya çalıştım. Neyse, ilerde bunları konuşacak çok vaktimiz olacak.'

Manastırın kapısından çıktığımız sırada, önemsemeyen bir sesle, 'Önümüzdeki kışı burada geçirmeleri için İngiltere'den bazı dostlar davet ettim,' dedi. 'Canın sıkılmayacak.'

'Gelirler mi dersiniz?' diye sordum, pek inanmayarak.

'Biri mutlaka gelecek. Hiç kuşkum yok.'

Gülümseyişi mi, sesi mi, bir şey içime o dehşet ürpertisini doldurdu gene. Bir keder, bir yitiklik duygusu nerdeyse boğacaktı beni. Ama bu kez belli etmedim.

Annemin atını ölü bulduğum sabahki gibiydi. Bir şey söyleme, belki gerçekleşmez.

Oysa manastırdakilerin hepsi biliyordu. Kızlar çok meraklanmışlardı ama sorularının hiçbirine karşılık vermedim ve rahibelerin güleryüzlülüklerine ilk kez bozuldum.

Onlar güvende. Nerden bilebilirler **dışardaki** yaşamın nasıl olduğunu?

O gece düşümü ikinci kez gördüm.

İlk seferki gibi, Coulibri'deki evden çıkmışım. Gece hâlâ sürüyor ve ben ormana doğru yürüyorum. Uzun bir entari var üstümde, ayaklarımda ince terlikler. Zorlukla yürüyorum bu yüzden, entarimin eteğini kaldırmış yanımdaki adamı izliyorum. Entarim beyaz ve çok güzel, kirletmek istemiyorum. Onu izliyorum, korkudan içim bulanarak; ama kendimi kurtarmak için hiçbir çaba göstermiyorum; biri beni kur-

tarmaya kalkacak olsa kabul etmem. Ne olacaksa olması gerek. Sonra ormana varmışız. Yüksek, karanlık ağaçların altındyız, en ufak bir rüzgâr yok. 'Burada mı?' Adam dönüp bana bakıyor, yüzü nefretten kararmış; bunu görünce ağlamaya başlıyorum. Kurnaz, sinsi gülümsüyor, 'Hayır burada değil, daha değil' diyor ve ben göz yaşlarımı akıtarak onu izlemeyi sürdürüyorum. Artık eteğimi kaldırmaya çalışmıyorum, pisliğin üstünde sürünüyor o güzel entarim. Ormanda değiliz sonra, kapalı bir bahçedeyiz. Yüksek taş duvarlarla çevrili bir bahçe, ağaçlar da başka ağaçlar. Tanımıyorum onları. Yukarı doğru çıkan bir merdivenin basamakları var. Çok karanlık, ne duvarı ne de merdiveni görebiliyorum ama orada olduklarını biliyorum. 'Bu basamakları tırmandığımda olacak,' diye düşünüyorum. 'En tepede.' Ayaklarım eteklerime dolanıyor, düşüyorum, kalkamıyorum. Bir ağaca dokunuyor elim, kollarımla sarılıyorum. 'Burada, burada.' Daha öteye gidemeyeceğimi sanıyorum. Ağaç sallanıyor, geriliyor, beni üstünden atmak ister gibi. Tutunuyorum gene de, yapışıyorum, bırakmıyorum. Saniyeler geçiyor, her biri bin yıl... 'Buraya, içeri,' dedi yabancı bir ses ve ağaç sallanıp gerilemeyi bıraktı.

Şimdi de Soeur Marie Augustine elimden tutmuş yatakhaneden dışarı götürüyor beni. Hasta olup olmadığımı soruyor, uyuyan arkadaşlarımı rahatsız etmemem gerektiğini söylüyor. Bense, hâlâ tir tir titrediğim halde, acaba beni o esrarengiz perdelerin arkasına, kendi yattığı yere mi götürecek diye merak ediyorum içimden. Ha-

yır. Bir iskemleye oturtuyor beni, yok oluyor. Birazdan elinde bir fincan sıcak kakao ile geri geliyor.

'Düşümde kendimi cehennemde gördüm,' diyorum.

'Günahkâr bir düş. Hemen kafandan at, bir daha hiç düşünme.'

Buz gibi ellerimi ısıtmak için oğuşturuyor. Her zamanki görünümünde, sakin ve tertemiz. Şafaktan önce mi kalktığını yoksa daha yatmadığını mı sormak istiyorum.

'Kakaonu iç.'

İçerken, annemin cenazesinden sonra, sabahın çok erken bir saatinde —nerdeyse şimdiki gibi erken— eve dönüp kakao içtiğimizi, kek yediğimizi ansıyorum. Geçen yıl öldü, kimse nasıl öldüğünü anlatmadı, ben de sormadım. Bay Mason oradaydı, bir de Christophine, başka hiç kimse yoktu. Christophine acı acı ağladı ama ben yapamadım. Dua ettim ama sözcükler yere düştü, anlamsız.

Şimdi onun düşüncesi gördüğüm düşle karıştı kafamda.

Yamanmış, onarılmış binici giysisiyle ödünç bir atın üstünde gördüm onu, Coulibri'deki taş döşeli yolun başında bana el sallamaya çalışırken. Gözlerime yeniden yaşlar doldu.

'Ne korkunç şeyler oluyor,' dedim. 'Neden? Neden?'

'O esrara kafa yormamalısın,' dedi Soeur Marie Augustine. 'Şeytanın neden her istediğini yapması gerekli, bilmiyoruz. Henüz bilmiyoruz.'

Hiçbir zaman ötekiler kadar gülümsemezdi

zaten. Şimdiyse hiç gülümsemiyordu. Kederli görünüyordu.

Kendi kendisiyle konuşuyorcasına dedi ki, 'Şimdi sessiz sessiz git, yatağına yat. Sakin, huzurlu şeyler düşün, uyumaya çalış. Birazdan kalk işaretini vereceğim. Birazdan yarın sabah olacak.'

Her şey sona ermişti işte, ilerleme de gerileme de, şüpheler de kararsızlıklar da. Hepsi olup bitmişti, iyi günler, kötü günler için, ölünceye dek. Ve işte oradaydık, büyük bir mango ağacının altında, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurdan kaçmış duruyorduk, ben, karım Antoinnette ve adı Amélie olan küçük bir melez hizmetçi kız. Komşu ağaçlardan birinin altında üstlerine çuval örtülmüş bavullarımızı, iki hamalı, ve yeni atları tutan oğlan çocuğunu görebiliyordum. Bu atlar bizi beş yüz metre yükseklikteki balayı evimize çıkarmak için kiralanmışlardı.

Bu sabah Amélie dedikleri kız, 'Umarım çok mutlu olursunuz beyefendi, o cici balayı evinizde,' dedi. Benimle alay ediyordu, anladım. Çok güzel bir yaratık ama sinsi, kinci, belki de habis, buradaki daha birçok şey gibi.

'Yalnızca bir yaz yağmuru,' dedi Antoinette kaygılı bir sesle. 'Çabucak geçer.'

Boyun büker gibi bir yana eğilmiş, kederli görünüşlü hint palmiyelere baktım, çakıllı kıyıya çekilmiş balıkçı teknelerine, ak badanayla boyanmış düzensiz bir dizi kulübeye baktım ve köyün adını sordum.

'Katliam.'

'Yaa, kim katledilmiş burada? Köleler mi?'

'Aaa, hayır!' Şoke olmuş gibiydi. 'Köleler değil. Çok eskiden kötü bir şey olmuş olmalı. Artık kimse anımsamıyor.'

Yağmur daha da hızlandı, kocaman koca-

man taneler ağacın yaprakları üstüne sanki dolu gibi düşüyorlardı, ve deniz, gizli bir iş yapıyormuşcasına sürünerek karaya vuruyor, sonra gene geri çekiliyordu.

Demek burası Katliam. Dünyanın en sonu değil, yalnızca Jamaika'dan beri sürdürdüğümüz bitmek bilmeyen yolculuğun son aşaması, tatlı balayımızın başlangıcı. Güneş açınca her şey daha başka görünecek elbette.

Tören biter bitmez İspanyol Kenti'nden ayrılmamız, Windward adalarından birinde —Antoinette'in annesinden kalma küçük bir yeri varmış burada— birkaç hafta geçirmemiz için her şey önceden ayarlanmıştı. Kabul ettim ben de. Başka her şeyi kabul ettiğim gibi.

Kulübelerin pencereleri kapalıydı, kapıları sessizliğe, loşluğa açılıyordu. Üç küçük oğlan çocuğu gelip gözlerini bize diktiler. En küçüklerinin üstünde, boynuna asılı dinsel bir madalya ve kafasındaki yalnızca güneşliği kalmış balıkçı şapkasından başka bir şey yoktu. Ona gülümsediğimde ağlamaya başladı. Kadının biri kulübelerden birinden seslendi, çocuk avaz avaz ağlamayı sürdürerek kaçtı.

Öteki ikisi onu ağır ağır izlediler, birkaç kez dönüp arkalarına baktılar.

Sanki bu bir işaretmiş gibi bir başka kadın kapısına çıktı, sonra bir üçüncüsü.

'Caro oradaki,' dedi Antoinette. 'Eminim Caro. Caroline,' diye seslendi elini sallayarak. Kadın da karşılık olarak elini salladı. Aşırı süslü, yaşlı bir yaratıktı, üstünde parlak çiçekli bir entari, başında çizgili bir başörtü, kulaklarında altın küpeler...

'Sırılsıklam ıslanacaksın, Antoinette,' dedim.

'Yooo, yağmur duruyor.'

Binici giysisinin eteklerini kaldırarak sokağın karşı yanına koştu. Kusur arayan gözlerle izledim onu. Kendisine yakışan üç köşeli bir şapka giymişti. Hiç değilse gözlerini, aşırı büyük ve kimi kez tedirgin edici olan gözlerini, gölgeliyordu şapkası. Hiç gözlerini kırpmıyor gibi geliyor bana. Uzun, kederli, koyu, yabancı gözler. Safkan İngiliz kökenli bir Creole olabilir ama —öyle diyorlar— o gözler İngiliz değil. Avrupalı bile değil. Karım Antoinette'in tüm bu özelliklerini ne zaman ayrımsamaya başladım? İspanyol Kenti'nden ayrılışımızdan sonra herhalde. Yoksa daha önce ayrımsadım da kendi kendime itiraftan mı korktum gördüklerimi? Pek bir şey ayrımsayacak vaktim de olmadı ya. Jamaika'ya vardıktan bir ay sonra evlendim - o bir ayın üç haftasını da tutulduğum humma yüzünden yatakta geçirdim.

İki kadın kulübenin kapısında durmuş el kol işaretleri yaparak konuşuyorlardı. İngilizce değil, bu adada kullanılan o fransızca kırması boktan yerli dille... Yağmur ensemden içime damlamaya başladı, yüreğimdeki melankoli ve rahatsızlık duygusunu bir kat daha artırarak...

Daha geçen hafta İngiltere'ye yazılmış olması gereken mektubumu düşündüm. Saygıdeğer babacığım...

'Caroline evine sığınıp sığınmayacağını soruyor.'

Antoinette'ti bu. Duraksayarak, reddetmemi beklercesine konuşuyordu, dolayısıyla reddetmek kolay oldu.

'Ama ıslanıyorsun,' dedi.

'Önemli değil.' Başımı 'hayır' anlamına sallayarak Caroline'e uzaktan gülümsedim.

'Çok kırılacak,' dedi karım, yeniden yolun karşı yanına geçip karanlık kulübeye girdi.

Sırtı bize dönük oturmakta olan Amélie benden yana döndü. Yüzündeki anlam öylesine sevinçli bir kötü niyetle doluydu, öylesine zeki, daha da beteri, öylesine **mahrem** bir bakışı vardı ki, utandım ve başımı başka yana çevirdim.

'Eee, ne yapalım,' diye düşündüm. 'Ateşli hummadan yeni kalktım, kendimi toparlayamadım daha.'

Yağmur hafiflemişti, hamallarla konuşmaya gittim. Birincisi adanın yerlisi değildi.

'Bura çok vahşi yer - değil uygar. Siz neden geldi buraya?'

Adının Genç Boğa olduğunu söyledi bana, yirmi yedi yaşındaymış. Harikulâde bir gövdesi, ablak, kendini beğenmiş bir yüzü vardı. Öteki adamın adı Emile'di ve evet, bu köyde doğmuştu, burada oturuyordu.

'Sorun kaç yaşında ona,' diye önerdi Genç Boğa.

Emile soru sorarcasına, 'On dört?' dedi. 'Evet on dört yaşım var efendi.'

'Olamaz,' dedim. Seyrek kıllı sakalındaki akları görebiliyordum.

'Elli altı belki,' dedi. Beni memnun etmeye çalışır gibiydi.

Genç Boğa yüksek bir kahkaha patlattı. 'Bilmez kaç yaşında... Hiç düşünmez bunu. Dedim sana efendi, değil bunlar uygar.'

Emile ağzının içinde konuştu. 'Annem, o bi-

lir. Annem, o öldü fakat.'

Derken bir yerlerden mavi bir paçavra çıkardı, burdu burdu, başının tam tepesine yerleştirdi.

Kadınların çoğu kapılarına çıkmışlar, hiç gülümsemeden bizlere bakıyorlardı. Kasvetli bir yerin kasvet dolu insanları... Erkeklerden bazıları kayıklara doğru gidiyorlardı. Emile seslendi, ikisi bizden yana geldiler. Bir şarkıya başladı derin bir sesle. Gelenler ona karşılık verdiler, şarkıyı sürdürerek ağır sepeti kaldırdılar, başına, önceden burup hazırladığı bezin üstüne yerleştirdiler. Bir eliyle dengeyi denetledikten sonra, keyifle yola koyuldu, çıplak ayaklarıyla bastığı keskin taşlara hiç aldırmayarak. Düğün alayının kesinlikle en neşelisiydi. Adamlar Genç Boğa'yı yüklerken, o yan gözle, böbürlenerek bana baktı ve kendi kendine bir şarkı da o tutturdu, ama İngilizce.

Oğlan çocuğu atları kocaman bir taşın önüne getirdi, Antoinette'in kulübeden çıkıp geldiğini gördüm. Güneş tüm görkemiyle ortaya çıkmıştı, arkamızdaki yeşillikten buhar yükseliyordu. Amélie ayakkabılarını çıkardı, birbirlerine bağlayıp boynuna astı. Küçük sepetlerden birini başının üstünde dengeledikten sonra, hamallar kadar rahat bir yürüyüşe koyuldu. Atlarımıza bindik, köşeyi döner dönmez köy gözden kayboldu. Bir horoz cayır cayır öttü. Kentte geçirdiğimiz dün geceyi anımsadım. Antoinette çok yorgun olduğu için ayrı odada yatmıştı. Ben sabaha dek öten horozların sesini dinleyerek bütün gece uyanık kalmıştım. Sonra sabah çok erkenden kalkıp, başlarında üstü ak örtüler serilmiş tepsiler

taşıyarak mutfağa doğru giden kadınları görmüştüm pencereden. Küçük sıcak ekmekler satan kadın, kek satan kadın, şekerleme satan kadın... Sokakta bir başka kadın, **Bon sirop, Bon sirop** diye bağırıyordu, huzur duymuştum.

Yol yukarı doğru tırmanıyordu. Bir yanda yeşillerden oluşmuş bir duvar, öte yanda aşağıdaki dar ve derin dereye inen dik uçurum. Atları durdurup tepelere, dağlara, mavi-yeşil denize baktık. Yumuşak, ılık bir meltem esiyordu. Hamalın buralara neden vahşi dediğini çok iyi anladım. Yalnızca vahşi değil, tehditkâr... Bu tepeler insanın üstüne kapanabilirdi.

'Ne kadar aşırı bir yeşil,' diyebildim ancak. Derken, Emile'in balıkçılara seslenişi, şarkı söyleyen güzel sesi aklıma geldi ve nerelerde olduğunu sordum.

'Kestirmeden giderler onlar. Bizden çok önce **Granbois**'a varacaklar.'

Her şey çok fazla, diye düşündüm karımın ardından, bıkkın, sürerken atımı. Çok fazla mavi, çok fazla mor, çok fazla yeşil. Çiçekler aşırı kızıl, dağlar aşırı yüksek, tepeler aşırı yakın. Ve kadın yabancının biri. Yüzündeki yalvarır gibi anlam sinirime dokunuyor. Ben onu satın almadım ki, o beni satın aldı - ya da öyle sanıyor. Atımın sert kıllı yelesine baktım... Saygıdeğer babacığım. Otuz bin sterlini sorgusuz sualsiz, herhangi bir koşul ileri sürmeksizin bana ödediler. İlerde karımın haklarını koruyacak herhangi bir sözleşme de yok (bunun bir an önce yapılması gerek). Böylece geçinecek kadar param var artık. Bundan böyle ne size ne de asıl sevdiğiniz

oğlunuz aziz agabeyime yüz karası olmayacağım. Dilenci mektupları yazmayacak, alçak gönüllü ricalarda bulunmayacağım. Küçük oğulların genellikle yapmak zorunda bırakıldıkları, sinsi, kurnaz, pis numaraların hiçbirini yapmama gerek kalmayacak. Ruhumu sattım, daha doğrusu siz sattınız. Çok da kötü bir satış sayılmaz herhalde. Kız için güzel diyorlar. Aslında güzel de... Ama, gene de...

Bu arada, çok kötü olan yolda atlar sarsıla sarsıla ilerliyorlardı. Hava serinlemekteydi. Bir kuş ıslık çalar gibi öttü. Keder dolu bir notayı uzatarak. 'Ne kuşu bu?' Karım önde, ilerdeydi, duymadı beni. Kuş yeniden çaldı ıslığını. Bir dağ kuşu. Tiz ve tatlı sesli. Yapayalnızlığı anlatıyor.

İlerde durdu, seslendi, 'Ceketini giy artık.'

Giydim ve ayrımsadım ki, terden sırılsıklam olmuş gömleğimin altında tatlı bir serinlik duymuyorum, üşüyorum.

Eğik öğle sonrası güneşinin altında sessiz, yolumuza devam ettik, bir yanımızda ağaçların oluşturduğu duvar, öte yanımızda uçurum. Deniz durgun bir maviye dönüşmüştü, derin ve koyu.

Küçük bir ırmağın kıyısına vardık.

'Granbois'nın sınırı burası.'

Gülümsedi bana. Doğallıkla ve rahat gülümsediğini ilk kez görüyordum. Ya da, belki ben ilk kez kendimi doğal ve rahat duyuyordum onun yanında. Bambudan yapılmış oluk gibi bir şey uzanmıştı uçurumdan ileri doğru, buradan akan su gümüş mavisiydi. Çabucak atından inip yonca biçimli büyük bir yaprak koparttı, çanak biçiminde katlayıp sudan içti. Sonra bir yaprak daha kopardı, aynı biçimde katlayıp doldurdu, ba-

na getirdi.

'Tadına bir bak. Dağ suyu bu.'

Başını kaldırmış, gülümseyerek bana baktığında herhangi bir güzel İngiliz kızından farksızdı sanki. Gönlü olsun diye içtim. Soğuk, saf ve tatlı bir su. Kalın, yeşil yaprağın içinde rengi daha bir güzel.

'Bundan sonra yokuş aşağı gideceğiz biraz,' dedi. 'Sonra gene yokuş yukarı. Sonra orada olacağız.'

Bir süre sonra yeniden konuştuğunda, 'Buralarda toprak da kızıl, dikkat ettin mi?' dedi.

'İngiltere'nin kimi yerlerinde de kızıldır.'

'Amaaan, İngiltere, İngiltere!' diye omuzunun üstünden seslendi alay ederek... Sesi kulaklarımda uzun uzun çınladı, işitmemekte direndiğim bir uyarı gibi.

Çok geçmeden taş döşeli bir yola vardık ve bir dizi taş basamağın önünde durduk. Solda yüksek bir çam ağacı vardı, sağda da İngiltere'deki yazlık evlere benzemek üzere yapılmış gibi görünen bir ev - dört ahşap sütun, kiremit yerine sazlarla örtülmüş bir dam. Atından inip basamakları koşarak tırmandı. Merdivenin bittiği yerde kötü kesilmiş, kalın otlu bir çimenlik, çimenliğin bittiği yerde ise külüstür bir beyaz ev...

'İşte şimdi Granbois'dasın.'

Çok mavi bir gökyüzüne yaslanmış mor dağlara baktım.

Ahşap sırıkların üstünde tünemiş gibi duran ev, arkasındaki ormandan sanki çekinerek uzaktaki denize doğru sanki bir turna kuşu gibi hevesle uzanıyordu. Çirkin olmaktan çok biçimsiz-

di ve dayanıksızlığının ayrımındaymışcasına biraz da kederli. Veranda basamaklarının dibinde bir grup zenci duruyordu. Antoinette çimenlerin üstünde koşmaya koyuldu. Onu izlerken karşıt yönden gelen bir oğlan çocuğuyla çarpıştım. Korkmuş gibi gözlerini devirerek baktı, sonra özür falan dilemeden atlara doğru yoluna devam etti.

Bir erkek sesi, 'Hadi, hadi, dikilmeyin öyle. Hadi çabuk,' dedi.

Dört taneydiler. Bir kadın, bir kız çocuğu, uzun boylu, onurlu görünüşlü bir adam yan yanaydılar. Antoinette bir başka kadına sarılmış duruyordu.

'Seni nerdeyse yere yıkanın adı Bertrand. Bunlar Rose ve Hilda. Bu da Baptiste.'

Hizmetkârlar adları söylendikçe utangaç utangaç sırıttılar.

'Bu da Christophine. Çok eskiden benim dadımdı.'

Baptiste, günün mutlu bir gün olduğundan söz etti ve güzel havayı birlikte getirdiğimizi söyledi. İyi ingilizce konuşuyordu. Karşılama söylevinin ortasında Hilda kıkırdamaya başladı. On iki on üç yaşlarında küçük bir kızdı, ancak dizlerine varan kolsuz, beyaz bir entari giymişti. Entari tertemizdi, ama örtüsüz başı —saçlarının yağlanmış ve bir sürü küçük örgüyle toparlanmış olmasına karşın— ona yırtıcı bir görünüş kazandırmıştı. Baptiste kaşlarını çatarak baktı ona, kız daha da çok kıkırdadı, sonunda eliyle ağzını kapatarak tahta basamakları tırmandı. Evin içine girmek için koştuğunda çıplak ayaklarının sesini duydum verandada.

Yaşlı olan kadın, **'Doudou, ché cocotte,'** dedi Antoinette'e.

Sertçe ona doğru döndüm, ama önemsiz görünüyordu. Rengi çoğu zencilerden daha karaydı, giysileri, başındaki örtü bile, cırtlak değil, koyu renkliydi. Gözünü hiç ayırmadan, anladığım kadarıyla pek de onaylamadan bakıyordu bana. Birbirimizi en az bir dakika öylece süzdük. Gözlerini ilk kaçıran ben oldum. Kadın kendi kendine gülümsedi, Antoinette'i öne doğru hafifçe itti ve evin arkasındaki gölgelerin arasına karışarak kayboldu. Öteki hizmetkârlar da gitmişlerdi.

Verandada durup havanın tatlılığını içime çektim. Baharat kokuları vardı çevrede —tarçın ile karanfili ayırd edebildim— sonra güller, portakal çiçekleri... Bir de baş döndürücü tazelikleri vardı, daha önce hiç kimse tarafından koklanmamışcasına derin.

'Gel, evi göstereyim sana,' dedi Antoinette.

İstemeye istemeye takıldım peşine, çünkü evin geriye kalan yanları bakımsız ve ıssız görünüyordu. Büyük, duvarları badanasız bir odaya soktu beni. Küçük, eski püskü bir kanape, ortada bir maun masa, birkaç dik arkalıklı iskemle vardı içerde, bir de meşe ağacından yapılma, aslan pençesine benzeyen pirinç ayaklı eski bir sandık.

Elimden tuttu, büfe gibi bir şeyin yanına götürdü. Bunun üstünde romdan yapılma iki kadeh içki vardı. Birini bana verdi.

'Mutluluğa,' dedi.

'Mutluluğa,' diye yanıtladım.

Bulunduğumuzun bir ötesindeki oda daha

geniş, daha boştu. İki kapısı daha vardı. Biri verandaya, öteki daha küçük bir odaya açılıyordu. Kocaman bir karyola, yanında yuvarlak bir masa ve iki iskemle, şaşırtıcı bir tuvalet masası... Üstü mermerdi bunun, büyük bir aynası vardı. Yatağın üstünde francipani çiçeklerinden örülmüş iki taç duruyordu.

'Bunlardan birini takmam mı gerekiyor? Ne zaman?'

Yanıt beklemeden taçlardan birini başıma koydum, aynaya bakıp yüzümü buruşturdum.

'Yakışıklı suratıma pek gitmedi galiba, sen ne dersin?'

'Krallara benzedin. İmparatorlara.'

'Allah saklasın,' dedim taçı çıkararak. Yere düştü, pencereye doğru yürüdüğümde üstüne bastım. Ezilmiş çiçeklerin keskin kokusu doldurdu odayı. Onu aynadan görüyordum. Kenarları mavili kırmızılı boyanmış, palmiye yaprağından yapılma bir yelpazeyi sallayarak serinlemeye çalışıyordu. Alnımın ter içinde olduğunu duyumsadım ve oturdum. Gelip yanıma diz çöktü, mendiliyle yüzümü sildi.

'Sevmedin mi burasını? Burası benim yerim, herkes de bizden yana... Bir vakitler...' Kısaca sustu. 'Yatakta yanımda bir tahta parçasıyla uyurdum, biri saldıracak olursa kendimi savunabileyim diye... Öylesine korkuyordum.'

'Neden korkuyordun?'

Başını iki yana salladı. 'Hiçbir şeyden. Her şeyden.'

Kapı vuruldu, 'Christophine'dir,' dedi karım.

'Vaktiyle dadın olan kadın mı? Ondan korkuyor musun?'

'Yooo, nesinden korkayım?'

'Biraz daha uzun boylu olsaydı,' dedim, 'hani şu tepeden tırnağa süslenmiş iri yarı kadınlardan olsaydı, belki **ben** korkardım ondan.'

Güldü. 'Şu kapıdan senin giyinme odana geçiliyor,' dedi.

Kapıyı yavaşça kapadım arkamdan.

Evin öteki odalarının boşluğundan sonra kalabalık göründü burası. Yerde halı vardı - o âna dek gördüğüm ilk halı, tanımadığım çok güzel bir ağaçtan yapılmış bir dolap, açık pencerenin altında küçük bir yazı masası, üstünde kâğıtlar, kalemler, mürekkep... Tam 'Bir sığınak,' diye düşündüğüm sırada biri konuştu:

'Burası Bay Mason'un odasıydı, efendim, ama sık sık gelmezdi. Sevmezdi burayı.'

Verandaya açılan kapıda duruyordu Baptiste, kolunda katlanmış bir battaniye vardı.

'Çok rahat bir yer oysa,' dedim.

Battaniyeyi yatağın üstüne koydu.

'Geceleri çok soğuk olabiliyor,' dedi. Çıktı gitti.

Biraz önceki güvenlik duygusunu yitirmiştim ama. Çevreye kuşkuyla baktım. **Onun** odasına açılan kapı sürgülenebilirdi, ötekisini de kapalı tutacak kalın bir sopa vardı üstünde. Evin son odası buydu. Verandadan inen tahta merdivenler bir başka, gene bakımsız bir çimenliğe ulaştırıyordu kişiyi. Basamakların hemen yanında bir portakal ağacı vardı. Yeniden içeri, giyinme odama döndüm ve pencereden dışarı baktım. Yer yer çamurlu toprak bir yol gördüm, bir yanında yüksek ağaçlar sıralanmıştı. Yolun ötesinde, yarı saklı çeşitli barakalar bulunuyordu. Bi-

ri mutfaktı. Bacası yoktu ama, pencerelerinden dışarı duman fışkırıyordu. Yumuşak, dar yatağın üstüne oturup kulak kabarttım. En ufak bir ses yoktu ırmağın uzak gürültüsünden başka. Sanki evde yapayalnızdım. Birbirine tutturulmuş üç tahta parçasından oluşan kaba saba bir kitap rafı vardı yazı masasının dayalı olduğu duvara çakılı. Kitapları gözden geçirdim: Byron'un şiirleri, Sir Walter Scott'dan romanlar, **Bir Afyon Yiyicisinin İtirafları**, kahverengi, eski püskü birkaç cilt ve **Yaşam ve Mektupları** - yaşamın da mektupların da sahibinin adı silinmişti.

> Saygıdeğer babacığım, birkaç günlük yorucu ve rahatsız bir yolculuktan sonra Jamaika'dan buraya geldik. Windward adasındaki bu malikâne aile mülklerinden biri, Antoinette de burayı çok seviyor. Bir an önce gelmek istedi. Her şey yolunda; tam sizin dilek ve tasarılarınız doğrultusunda gerçekleşti. Tüm görüşmeleri ve anlaşmayı Richard Mason ile yaptım, çünkü sizin de belki bildiğiniz gibi, ben Batı Hint Adalarına doğru yola çıktıktan kısa bir süre sonra babası ölmüş. İyi bir adama benziyor, konuksever, güler yüzlü; anlaşılan beni ilk görüşte pek sevdi, her konuda sonsuz güveni var bana. Buralar çok güzel, ama geçirdiğim rahatsızlıktan sonra henüz bu güzelliği tam olarak değerlendiremeyecek kadar bitkinim. Birkaç gün sonra yeniden yazarım.

Mektubu bir kez okuduktan sonra şunları ekledim:

Korkarım sizi çok uzun süre habersiz bıraktım - evlendiğimi bildirmek haber sayılamayacağına göre... İspanyol Kenti'ne varır varmaz hastalandım ve iki hafta ateşler içinde yattım. Çok ciddî bir şey değildi ama, perişan olduğumu söyleyebilirim. Mason'ların yakın dostu olan Fraser'lerde kaldım. Bay Fraser İngiliz, emekli bir yargıç. Eski davalarını uzun uzun anlatarak kafamı şişirdi. Kafamı toparlayabilmek, düşünmek, anlaşılır dille bir şeyler yazmak çok zor geliyordu. Bu uzak, serin yerde, adı Granbois (Yüksek Ormanlar demek herhalde), kendimi şimdiden daha iyi hissediyorum. Bundan sonraki mektubum daha uzun, daha ayrıntılı olacak.

Serin ve uzak bir yer... Mektuplarını nasıl postaya gönderdiklerini merak ettim. Yazdığımı katlayıp masanın gözlerinden birine koydum.

Karmakarışık izlenimlerime gelince, onlar hiçbir zaman yazılmayacak. Kafamda hiçbir zaman doldurulamayacak boşluklar var.

Her şey çok parlak renkliydi, çok yabancıydı, ama benim için hiçbir anlam taşımıyordu. Evleneceğimi kararlaştırdıkları kız da öyle, benim için anlamsızdı. Sonunda onunla tanıştırıldığımda önünde eğildim, gülümsedim, elini öptüm, onunla dans ettim. Oynamamı bekledikleri rolü oynadım. Aramızda hiçbir gerçek alış veriş olmadı. Yaptığım her hareket büyük çaba gerektiren bir irade gösterisiydi, kimi zaman baş-

kalarının bunu ayrımsamamasına şaşıyordum. Kendi sesimi dinliyordum arada, derin hayretlere düşerek... Sakin, kusursuz, ama besbelli dümdüz ve anlamsız... Gene de üstün bir oyun sergilemişim demek. Çevremdeki herhangi bir yüzde şüphe ya da merak okuyabildimse, karaydı o yüz, beyaz değil.

Törenden çok az şey kaldı aklımda. Duvarlarda bir kuşak öncesinin göçmen çiftçileri anısına asılmış mermer plâkalar... Hepsi iyi niyetli. Hepsi köle sahibi. Hepsi nur içinde yatmakta. Kiliseden çıktığımızda Onun elini tuttum. Sıcak güneşe karşın buz gibi soğuktu.

Derken kalabalık bir odada uzun bir masanın başındaydım. Palmiye yapraklarından yapılmış yelpazeler, bir hizmetkârlar güruhu, kadınların başörtüleri kırmızı sarı çizgili, erkeklerin yüzleri karanlık... Meyvalı bol içkisinin acımtrak tadı, şampanyanın çok daha temiz tadı, beyazlar içinde bir gelin - ama neye benzediğini anımsamıyorum bile. Derken bir başka odada siyahlar giyinmiş kadınlar. Kuzin Julia, Kuzin Ada, Lina Teyze. Zayıf da olsalar şişman da, hepsi birbirine benziyordu. Delik kulaklara takılmış altın küpeler. Bileklerinde şakırdayan gümüş bilezikler. Bunlardan birine, 'Bu akşam Jamaika'dan ayrılıyoruz,' dedim. Kısa bir süre sustuktan sonra, 'Öyle ya,' diye karşılık verdi, 'Antoinette İspanyol Kenti'ni sevmez. Annesi de sevmezdi.' Gözlerini kısarak baktı bana. (Yaşlandıkça gözleri küçülüyor mu bunların? Daha küçük, daha boncuk gibi, daha sorgucu mu oluyorlar?) Ondan sonra hepsinin de yüzünde aynı anlamı görüyormuşum gibi geldi. Merak? Acıma? Alay?

Peki ama, niye acısınlar bana? Ben ki bu halimle çok zengin bir kız almışım?

Düğünden bir gün önce, sabahın köründe Fraser'lerdeki odamda ilk fincan kahvemi tam bitiriyorken Richard Mason selamsız sabahsız dalmıştı içeri.

'Bu iş olmayacak diyor!'

'Hangi iş olmayacak diyor?'

'Seninle evlenmeyecekmiş.'

'Ama neden?'

'Nedenini söylemiyor.'

'Gene de bir sebebi olmalı.'

'Sebep göstermiyor. Bir saattir kavga ediyorum sersem budalayla.'

Birbirimize baktık bir süre.

'Her şey hazırlandı, ayarlandı. Armağanlar, davetiyeler... Şimdi babanıza ne diyeceğim ben?' Nerdeyse ağlayacaktı.

'İstemiyorsa, istemiyor,' dedim. 'Zorla kiliseye sürükleyecek değiliz ya. İzin verin giyineyim. Bana söyleyeceklerini işitmem gerek.'

Boynu bükük dışarı çıktı. Bir yandan giyinirken bir yandan da ne denli gülünç duruma düşeceğimi düşünüyordum. Reddedilmiş bir talip pozunda İngiltere'ye dönmek hiç hoşuma gitmeyecekti... Hem de bir Creole kızı tarafından terkedilmiş! En azından sebebini öğrenmeliydim. Kesinlikle.

Sallanan koltukta oturmuş, başını iyice öne eğmişti. Saçları iki uzun örgü olarak omuzlarına savrulmuştu. Uzakça durdum, yumuşak bir sesle konuştum.

'Ne oldu Antoinette? Sana ne yaptım ki?'

Sesini çıkarmadı.

'Benimle evlenmek istemiyor musun?'

'Hayır.' Çok alçak sesle konuşmuştu.

'Ama neden?'

'Korkuyorum... Olabileceklerden.'

'Ama, dün sana ne dediğimi hatırlamıyor musun? Karım olduktan sonra korkacak hiçbir şeyin kalmayacak demedim mi?'

'Evet,' dedi. 'Sonra Richard içeri girdi, sen de güldün. Gülüş biçimini sevmedim.'

'Ama kendi kendime gülüyordum, Antoinette.'

Başını kaldırıp bana baktı. Onu kollarımın arasına alarak öptüm.

'Hakkımda hiçbir şey bilmiyorsun,' dedi.

'Sen bana güvenirsen ben de sana güvenirim. Anlaştık mı? Eğer seni kızdıracak ne yaptığımı söylemeden gönderirsen beni, çok mutsuz olurum. Giderim ama, yüreğim keder dolar...'

'Keder dolu yüreğin,' dedi. Eliyle yüzüme dokundu.

Ateşle öptüm onu. Huzur, mutluluk, güven sözlerini verdim.

'Richard'a bir yanlışlık olduğunu söyleyebilir miyim? O da çok üzgün,' dediğimde yanıtlamadı. Yalnızca başını 'evet' anlamında salladı.

Bütün bunları düşüne düşüne —Richard'ın kızgın suratı, onun 'Bana huzur verebilir misin' diyen sesi— uyuya kalmışım.

İçerki odadan gelen seslerle uyandım - kahkaha, bir yerden bir yere boşaltılan su... Uykumu tümüyle açamadan dinledim.

'Saçıma daha fazla koku sürme, sevmiyor,'

dedi Antoinette.

Öteki kadın: 'Erkek koku sevmez mi? Böylesini de ilk duyuyorum.'

Ortalık nerdeyse karanlıktı.

Yemek odası parıl parıl aydınlatılmıştı. Sofrada bir sürü mum, bir dizi de büfenin üstünde, eski sandığın üstünde üçlü şamdanlar, hepsi alev alev... Veranda kapılarının ikisi de açıktı ama hiç rüzgâr yoktu. Alevler titremiyordu. Kanapede oturmuş bekliyordu, ne denli güzel olduğunu nasıl da daha önce ayrımsamadığıma şaştım. Yüzünü tümüyle açık bırakacak biçimde arkaya doğru taranmıştı saçları, yumuşak dalgalar halinde belinden çok daha aşağılara düşüyordu. Tellerin arasında kızıl, altın ışıklar görünüyordu. Entarisini beğendiğimi söylediğimde sevindiği belliydi; St Pierre, Martinik'te yaptırdığını açıkladı hemen.

'**Buna à la Josèphine** modası diyorlar.'

'St. Pierre'den sanki Paris'miş gibi söz ediyorsun,' dedim.

'Batı Hint Adalarının Paris'i orası da ondan...'

Masada sarkıntılı pembe çiçekler vardı. Adları tatlı yansımalar uyandırdı kafamda. **Coralita Coralita.** Yiyecekler, gene de aşırı baharatlı olmalarına karşın, Jamaika'da tattığım herhangi bir şeyden daha hafif, daha lezzetliydiler. Şampanya içtik. Bir sürü pervane, böcek odaya dalıyor, doğruca mumlara uçup masa örtüsünün üstüne düşüyorlardı cansız. Amélie elindeki ekmek kırıntısı fırçası ile süpürüyordu bunları. Boş yere. Hemen yenileri geliyordu. Hiç durmadan.

'İngiltere'nin bir düş gibi olduğu doğru mu?'

diye sordu. 'Arkadaşlarımdan biri bir İngilizle evlenip oraya gitti de, mektubunda öyle yazmış. Bu Londra dedikleri yer bazan soğuk, karanlık bir düş gibi, diyor. Uyanmak istiyorum, diyor.'

'Ona bakarsan,' diye başladım sinirlenerek, 'senin güzel adan da bana aynı öyle görünüyor. Tümüyle gerçek dışı. Sanki bir düş.'

'Irmaklar, ağaçlar, dağlar nasıl gerçek dışı olabilir?'

'Peki, milyonlarca insan, evleri, sokakları nasıl gerçek dışı olabilir?'

'Daha kolaylıkla,' dedi. 'Çok daha kolaylıkla. Evet, büyük kent bir düş gibi olmalı...'

'Hayır, gerçek dışı olan, düş gibi olan burası, buradaki her şey,' diye düşündüm.

Uzun verandada bezden koltuklar, iki hamak ve üstünde üç ayaklı bir teleskop bulunan tahta bir masa vardı. Amélie cam korunaklı mumlar çıkardı dışarı ama güçsüz ışıklarını gece yeyip yuttu. Ağır, ağdalı çiçek kokuları doldurmuştu her yanı - dediğine göre ırmak kıyısında geceleri açan çiçeklermiş. İçerdeyken hafif hafif bize ulaşan gürültü burada insanı sağır edecek nitelikteydi.

'Krak krak denir bunlara,' diye açıkladı. 'Seslerine uygun bir ad... Ayrıca ağustos böcekleriyle kurbağalar da var.'

Parmaklığa dayandım, yüzlerce ateş böceği gördüm.

'Ha, evet, Jamaika'da ateş böceği derler. Ateş böceklerinin buradaki adı **La belle.**'

Kocaman bir pervane —öylesine kocaman ki, kuş sandım— mumlardan birine çarptı, söndürdü ve yere düştü.

'Büyük bir adamcağızmış,' dedim.

'Çok yanmış mı?'

'Yanmaktan çok sersemlemiş...'

Güzel yaratığı mendilimle kaldırıp parmaklığın üstüne koydum. Bir an hiç kımıldamadı. Soluk mum ışığında renklerinin parlak yumuşaklığını, kanatlarındaki oya gibi nakışları gördüm. Mendili hafifçe salladım. Uçup gitti.

'Neşeli beyimiz paçayı kurtarır umarım,' dedim.

'Mumları söndürmezsek gene gelir. Yıldızların ışığı yeterli değil mi?'

Yıldızların ışığı gerçekten de o kadar keskindi ki, veranda sütunlarının, dışardaki ağaçların gölgeleri düşmüştü yere.

'Hadi gel, yürüyüş yapalım,' dedi. 'Sana bir öykü anlatacağım.'

Veranda boyunca, çimenliğe inen merdivenlere doğru yürüdük.

'Haziran, temmuz, ağustos aylarında, sıcak havadan kaçmak için buraya gelirdik,' dedi. 'Üç kez Cora Teyzemle geldim. Hasta şimdi. Daha sonraydı... şeyden...' Sustu, elini başına götürdü.

'Acıklı bir öyküyse bu gece anlatma.'

'Acıklı değil, 'dedi. 'Yalnız... Bazı şeyler oluyor hep kalıyor insanda... Nedenini, ne zaman olduğunu unutsan bile. Şu küçük yatak odasında olmuştu.'

Eliyle gösterdiği yere baktım ama, yalnızca dar bir yatakla bir iki iskemle silüeti görebildim.

'Anımsadığım o gece çok sıcaktı. Önce cam kapalıydı ama Christophine'e açmasını söyledim,

çünkü geceleri tepelerden rüzgâr gelir. Hafif bir kara rüzgârı. Denizden değil. Öyle sıcaktı ki geceliğim üstüme yapışıyordu, gene de uyumuşum. Derken birden bire uyandım .İki dev sıçan, kedi boyunda, pencerenin içinde oturmuş bana bakıyorlardı.'

'Eeee, korktuğuna şaşmam.'

'Korkmadım ki. Garip olan da bu ya. Gözümü diktim onlara, kımıldamadılar. Odanın öte yanındaki aynadan kendimi görebiliyordum. Sırtımda yakası fırfırlı beyaz geceliğim, ben o sıçanlara bakıyorum, o sıçanlar da hiç kıpırdamadan bana bakıyorlar.'

'Eee, sonra ne oldu?'

'Arkamı döndüm, çarşafı başıma çektim, hemen yeniden uykuya daldım.'

'Öykü dediğin bu mu?'

'Hayır. Bir kez daha uyandım. İlk kezki gibi birden bire. Sıçanlar orada değildiler ve çok korktum. Yataktan fırladığım gibi verandaya koştum. Bu hamağa uzandım. İşte buna.' Yassı bir hamağı gösteriyordu, dört köşesinin dördünden de ipler uzanan.

'Ay yusyuvarlaktı o gece - uzun süre seyrettim. Peşini kovalayan bulutlar olmadığından mı, hep aynı yerde duruyor gibiydi, doğruca üstüme parlıyordu. Ertesi sabah Christophine çok kızdı. Ayışığında uyumak çok kötüymüş, hele ay yusyuvarlakken.'

'Gördüğün sıçanları anlattın mı ona?'

'Hayır. Şimdiye dek hiç kimseye anlatmadım. Ama hiçbir zaman unutmadım onları.'

Ona güven verecek bir şeyler söylemek istedim ama, ırmak çiçeklerinin kokusu öylesine

dayanılmaz ağırdı ki... Başım dönüyordu.

'Sen de öyle mi düşünüyorsun?' diye sordu. 'Yani ay ışığında gereğinden uzun yattığımı?..'

Dudaklarında donuk bir gülümseme vardı, gözleri öylesine uzakta, öylesine yapayalnızdı ki, kollarımı dolayıp çocuk gibi bağrıma bastım, yavaştan salladım onu. Unuttuğumu sandığım eski bir şarkıyı söylemeye başladım:

'Selam sana ey ecesi sessiz gecenin
Parla ışıl ışıl, ardıç kuşu, ışıl ışıl ölürken.'

Dinledi, sonra o da benimle birlikte söyledi:

'Parla ışıl ışıl, ardıç kuşu, ışıl ışıl ölürken.'

Evde kimse yoktu, biraz önce onca parıl parıl aydınlatılmış odada ise yalnızca iki mum yanıyordu. Onun odası iyice loştu, karyolanın yanında bir de tuvalet masasının üstüne mum konulmuştu. Yuvarlak masanın üstünde bir şişe şarap vardı. Saat çok ilerlemişti, iki kadehe şarap koyup mutluluğumuza, aşkımıza, hiç bitmeyecek bir gün olan yarına içmesini söylediğimde... Gençtim o sıra. Ne de kısa sürdü gençliğim!

Ertesi sabah sarı-yeşil ışıkta uyandım, sanki biri beni seyrediyormuş gibi tedirginliğe kapılarak. O epeydir uyanıktı herhalde. Saçlarını örmüş, yeni, beyaz bir gecelik giymişti. Onu kollarımın arasına almak için döndüm, özenle örülmüş örgüleri de açacaktım ama, kapı hafifçe vuruldu.

'Christophine'i ikidir geri yolluyorum,' dedi.

'Buralarda çok erken kalkarız. Sabah günün en iyi zamanıdır.' Sonra, 'Girin,' diye seslendi.

Christophine elinde bir tepsi, tepside kahvelerimiz, içeri girdi. Süslenmişti, dediği dedik bir görünüşü vardı. Çiçekli uzun entarisinin eteği ardından sürükleniyor, yürürken hışırtılı bir ses çıkarıyordu. Sarı başörtüsü alengirli bir biçimde bağlanmıştı. Uzun, ağır altın küpeler kulak memelerini aşağı doğru çekiyordu sanki. Gülümseyerek bize iyi sabahlar diledikten sonra, üstünde kahveden başka tapyoka kekleri ve guava reçeli bulunan tepsiyi yuvarlak masaya bıraktı. Yataktan kalkıp giyinme odama geçtim. Biri sabahlığımı dar karyolanın üstüne yaymıştı. Pencereden baktım. Bulutsuz gökyüzü düşünebileceğimden daha soluk bir maviydi, ama bakarken bakarken rengin daha derin bir maviye dönüştüğünü görür gibi oldum. Öğlende altınsı, daha sonra da sıcaktan bronzumsu olacağını biliyordum. Şimdi her şey taze ve serindi, havanın kendisi maviydi sanki. Sonunda ışığa ve uzaya arkamı dönüp yeniden yatak odasına gitim - orası hâlâ yarı karanlıktı. Antoinette gözlerini kapamış, geriye, yumuşak yastıklara yaslanmıştı. Ben içeri girdiğimde gözlerini açıp gülümsedi. Başucunda dikilen siyah kadın konuştu:

'Benim boğa kanını bir tat, efendi...'

Elime tutuşturduğu kahve çok nefisti. Elleri uzun parmaklı, inceydi. Güzeldi herhalde.

'İngiliz hanımlarının içtiği at sidiği değil bu,' dedi. 'Bilirim onları. İçerler, içerler durmadan sarı at sidiklerini, konuşurlar konuşurlar durmadan uydurdukları yalanları...' Kapıya doğru yürüdüğü sırada entarisi yerlere sürünüyor, hışır-

dıyordu. Bir an durdu orada. 'Kızı göndereyim, temizlesin francipaniden yaptığınız pisliği... Eve girer karafatmalar yoksa... Dikkat et, genç efendi, çiçeklerin üstüne basıp düşmeyesin...'

Kayar gibi çıktı kapıdan.

'Kahvesi harika ama dili berbat. Entarisinin eteğini kaldırsa iyi olur ayrıca. Böyle metrelercesi yerde sürünürse çok çabuk kirlenir mutlaka.'

'Eteklerini saygıdan kaldırmazlar,' dedi Antoinette. 'Bir de bayram günlerinde, bir de kiliseye giderken.'

'Bugün bayram mı?'

'Öyle bir gün olsun istiyor...'

'Sebebi ne olursa olsun, temizliğe aykırı bir alışkanlık.'

'Değil. Hiçbir şeylerini anlamıyorsun. Entarilerinin kirlenmesine aldırmazlar, çünkü böylece bir tek entarileri olmadığını açıklarlar çevreye. Christophine'i sevmedin mi?'

'Çok değerli bir kişidir kuşkusuz. Ama konuşma tarzını beğendiğimi söyleyemem.'

'Kötü niyeti yoktur.'

'Çok da tembel görünüyor ayrıca. Hareketleri hep ağır aksak.'

'Gene yanılıyorsun. Ağırmış gibi görünüyor ama, attığı her adım, yaptığı her hareket doğru. Dolayısıyla sonuçta herkesten hızlı o.'

Boğa kanından bir fincan daha içtim. (Boğa kanı demek, diye geçirdim içimden. Genç Boğa.)

'Şu tuvalet masasını buralara dek nasıl getirdiniz?'

'Bilmem. Hep oradadır, kendimi bildiğimden beri. Eşyaların çoğu çalınmış, ama bu kalmış.'

Tepsinin üstünde iki de pembe gül vardı, iki ayrı toprak vazoda. Biri iyice açmıştı, elimi sürdüğümde taç yaprakları döküldü.

'Rose elle a vécu,' dedim. Güldüm. 'Doğru mudur o şiirin dedikleri? Bütün güzel şeylerin yazgıları acıklı mıdır?'

'Hayır, ne münasebet.'

Yelpazesi masanın üstündeydi, gülerek uzanıp aldı, geriye yaslanıp gözlerini kapadı.

'Bu sabah yataktan çıkmayacağım galiba.'

'Kalkmayacak mısın? Nasıl, hiç mi?'

'Canım ne zaman isterse o zaman kalkarım. Ben de çok tembelim, biliyor musun? Tıpkı Christophine gibi. Yataktan bütün gün çıkmam çoğu kez.' Yelpazesini salladı. 'Yüzülecek havuz çok uzak değildir. Hava ısınmadan git, Baptiste gösterir sana. İki havuz var. Birine şampanya havuzu deriz, içine çağlayan aktığı için... Büyük bir şey değil elbette, ama omuzlarına aktığını hissetmek hoş oluyor. Daha aşağıda hindistan cevizi havuzu var, suyu kahverengidir, kocaman bir hindistan cevizi ağacının gölgesindedir. Ancak yüzülecek kadar büyük... Ama dikkatli ol. Giysilerini bir kaya üstüne koymayı unutma, yeniden giyinmeden önce de iyice silkele. Kızıl karınca arayacaksın, en kötüsü onlardır. Çok ufaktır ama rengi çok parlak kırmızıdır, bakarsan kolayca görürsün. Dikkat et,' dedi yelpazesini yeniden sallayarak.

Geldiğimizden kısa bir süre sonra, bir sabah uyandığımda penceremin dışındaki bir dizi yüksek ağacın çiçeklendiğini gördüm. Soluk renkli, küçücük çiçekler tümünü kaplamıştı ama bun-

lar rüzgâra karşı koyamayacak kadar narindiler. Bir gün içinde döküldüler ve çimenlerin üstüne kar gibi serildiler - hafif, tatlı kokulu bir kar. Sonra yerden de uçup gittiler.

Havanın güzelliği sürüyordu. Bütün o hafta, ondan sonraki hafta, daha sonraki hafta, daha da sonraki hafta sürdü. Bozulacağına dair en ufak bir işaret de yoktu. Hummanın üstümde bıraktığı bitkinlik yok oldu, ve onunla birlikte her türlü şüphe ve korku da gitti.

Sabahları çok erkenden yüzdüğüm havuza gidiyor, saatlerce orada kalıyordum. Irmağı, suyu gölgeleyen ağaçları, geceleri açan çiçekleri bırakmak istemiyordu canım. Gece açan çiçekler gündüzün sıkı sıkıya kapalı, boynu bükük duruyor, kalın yapraklarının altında güneşten saklanıyorlardı.

Çok güzel bir yerdi - vahşi, el değmemiş, hepsinden önemlisi el değmemiş, yabancı, dokunaklı, gizli bir güzellik. Gizini de ele vermiyordu. Kimi kez bakarken bakarken, 'bu gördüğüm hiçbir şey,' diye düşünürdüm, 'neyi **saklıyorsa** onu istiyorum, o bir hiç olamaz.'

Akşam üstleri, su iyice ısındıktan sonra O da benimle yüzmeye gelirdi. Havuzun ortasındaki yassı kayaya çakıl taşları fırlatmakla vakit geçirirdi bir süre.

'Gördüm onu. Ölmemiş, başka bir ırmağa da göçmemiş. Hâlâ orada. Karada yaşayan yengeçler zararsızdır. Yani, zararsızdır **derler.** Gene de yakalanmak istemem...'

'Ben de istemem. İğrenç yaratıklar.'

Hep kararsızdı. Hiçbir konuda - **ama hiçbir** konuda kesin konuşamıyordu. Arada bir gördü-

ğümüz yılanların zehirli olup olmadıklarını sorduğumda,

'Bunlar değil,' dedi. **'Fer de lance** dedikleri zehirli elbet, ama burada o cinsten yok,' sonra ekledi : 'Ama nasıl emin olabilirler? Bildikleri doğru mu sence?' Biraz sonra, 'Yok, bizim yılanlar zehirli değildir. Elbette değildir.'

Kesinlikle bildiği bir şey varsa, canavar yengeç konusundaydı. Bir akşam üstü, evlendiğim solgun ve suskun yaratık olduğuna bir türlü inanamayarak bakıyordum ona. Mavi üstüne beyaz benekli iç gömleğini dizlerinden çok yukarıya toplamış oynarken birden gülmeyi bıraktı, bir uyarı çığlığı atarak yerden aldığı kocaman çakıl taşını fırlattı. Erkek çocukları gibi emin, zarif bir devinimle fırlatmıştı taşı. Suyun içine baktım, çok uzun iki yengeç kıskacı gördüm - çentikli, keskin. Aynı anda yok oldular.

'O yassı kayaya yaklaşmazsan peşinden gelmez. Orada oturuyor da. Başka türlü bir yengeçtir o. İngilizce adını bilmiyorum. Çok kocaman, çok yaşlı.'

Eve doğru yürürken böylesine iyi nişan almayı nerden öğrendiğini sordum.

'Sandi öğretti. Senin hiç tanışmadığın bir çocuk.'

Her akşam, onun **ajoupa** benimse kameriye dediğim, damı saz döşeli çardak gibi bir yerden güneşin batışını seyrediyorduk. Gökyüzünün ve uzaktaki denizin alev alışına bakıyorduk - tüm renkler vardı ateşin içinde, kıyıları yaldızlanmış koca koca bulutlar da yanıyor gibiydiler.

Bu parlak gösteriden tez bıktım ama. Irmağın oradaki çiçeklerin kokusunu beklerdim daha çok. Hava karardığında açıyorlardı. Karanlıksa çabuk çöküyordu. Alışık olduğum geceye ya da karanlığa benzemiyordu bu, yıldızların ışıltısıyla, garip yabancı bir ay ile aydınlanmış gece - vahşi seslerle dolu gece. Gene de gece, gündüz değil.

'Consolation Malikânesinin sahibi olan adam münzevidir,' diyordu. 'Hiç kimseyle görüşmez - hemen hemen hiç konuşmazmış, dediklerine göre...'

'İnsanlardan kaçan bir komşu çok işime gelir. Hem de pek çok.'

'Bu adada dört tane münzevî var,' dedi. 'Sahici münzevi dört tane yani. Ötekiler gerçek değil. Öyle olduklarını söylerler ama yağışlı mevsimde kaçıp giderler. Ya da sabahtan akşama sarhoşturlar. O zaman kötü şeyler olur.'

'Demek burası göründüğü kadar ıssız,' dedim.

'Evet, ıssızdır. Mutlu musun burada?'

'Kim mutlu olmaz burada?'

'Çok seviyorum burayı, dünyadaki her yerden daha çok. Sanki bir insanmış gibi seviyorum. İnsandan da öte bir şeymiş gibi.'

'Ama dünyayı tanımıyorsun ki...'

'Doğru. Yalnızca burayı, bir de Jamaika'yı elbet... Coulibri, İspanyol Kenti... Dünya daha mı güzel, peki?'

Nasıl bir yanıt verilebilir buna? 'Daha değişik,' dedim.

Uzun yıllar Granbois'da neyin olup bittiğinden habersiz olduklarını söyledi bana. 'Bay Ma-

son geldiğinde' (üvey babasına hep Bay Mason diyordu) 'orman her şeyi yeyip yutmuşmuş nerdeyse, her yanı sarmışmış.' Kâhya sabahtan akşama içiyormuş, ev perişanmış, tüm eşyalar çalınmışmış, derken Baptiste'i bulmuşlar. Tam bir uşak. St. Kitts'deymiş. Ama bu adada doğmuş olduğundan gelmeyi kabul etmiş. 'Çok iyi bir kâhyadır,' derdi sık sık, itiraz etmezdim. Baptiste, Christophine ve ötekiler hakkındaki düşüncelerimi kendime saklıyordum. 'Baptiste diyor ki... Christophine'e göre...'

O, onlara güveniyordu ama ben güvenmiyordum. Ne ki, bunu açıklayamazdım. Henüz değil.

Onları pek görmüyorduk zaten. Mutfak ve mutfakta sürdürülen curcunalı yaşam epey uzağımızdaydı. Dikkatsizce şuna buna dağıttığı, saymadan, ne kadar verdiğini bilmeden ellerine tutuşturduğu paralara gelince, ya da arada bir görünüp kaybolan (ama her seferinde esaslı bir yemek ve bir kadeh romdan sonra, bunu farketmiştim) yabancı yüzlere —birilerinin kardeşleri, kuzenleri, teyze, hala, amca, her neyse işte— gelince, karım herhangi bir soru sormadıktan sonra ben ne diyebilirdim?

Ev sabah çok erkenden —genellikle ben uyanmadan önce— silinip süprülüyordu. Kahveyi Hilda getiriyordu ve her seferinde tepsinin içinde iki gül bulunuyordu. Kız kimi kez tatlı, çocuksu bir gülümsemeyle içeri giriyor, kimi kez de çok yüksek sesle ve kabaca kıkırdayarak tepsiyi küt diye bırakıp kaçıyordu.

'Aptal bir yumurcak,' dedim birkaç kez.

'Yo, yo. Utangaç yalnızca. Bura kızları çok utangaç olur.'

Öğlende yediğimiz kahvaltıdan sonra akşam yemeğine değin sessizlik egemendi. İngiltere'de olduğundan çok daha geç bir saatte yiyorduk akşam yemeğini. Christophine'nin kişisel kaprislerinden dolayıydı bu, kuşkum yok. Ondan sonra bizi yalnız bırakırlardı. Kimi kez bir yan yan bakış ya da sinsi, bilgiç bir göz atış tedirgin ederdi beni ama uzun süre değil. 'Şimdi olmaz,' diye düşünürdüm. 'Henüz olmaz.'

Geceleri uyandığımda genellikle yağmur yağıyor olurdu. Hafif, oynak, dans eder gibi, yaramazlık yapar gibi yağan bir yağmur; ya da fısıltıyla başlayan, boğuk, yavaş yavaş yükselen, inatçılaşan, güçlenen, amansız bir ses... Ne olursa olsun, her zaman müzik ama - o zamana değin hiç duymadığım bir müzik.

Mum ışığında dakikalarca bakardım ona, uyurken neden böylesine kederli durduğunu merak ederek, beni daha önceleri öylesine kör, zayıf, kararsız kılan ateşli hummaya mı temkinliliğe mi içimden söverek. Onun kaçmak için gösterdiği çabayı anımsardım. **(Hayır, kusura bakmayın, sizinle evlenmek istemiyorum.)** O Richard denilen adamın ısrarlarına, büyük bir olasılıkla verdiği gözdağlarına —güvenilecek biri değildi o herif— mı boyun eğmişti acaba, yoksa benim yarı ciddi yaltaklanmalarıma, vaadlerime mi? Her neyse, boyun eğmişti işte, ama soğukça, istemeye istemeye, kendini anlamsız bir yüz ve suskunlukla korumaya çalışarak. Zavallı, yetersiz silahlar. Üstelik pek işine de yaramamışlardı işte, dayanıklı olamamışlardı. Ben temkini elden bıraktımsa o da suskunluğu, soğukluğu unuttu.

Onu uyandırıp karanlıkta söyleyeceklerini, fısıltılarını dinleyeyim mi? Gündüzün söylemediklerini?

'Seni tanımadan önce hiç yaşamak istemezdim. Hep ölsem daha iyi olur diye düşünürdüm. Her şey sona erene dek öyle uzun bir zaman beklemek gerekiyordu ki.'

'Bunu kimseye söyledin mi hiç?'

'Söyleyecek kimse yoktu ki... Dinleyecek hiç kimse... Coulibri'nin nasıl olduğunu hiçbir zaman gözünün önüne getiremezsin.'

'Peki, ya Coulibri'den sonra?'

'Coulibri'den sonra artık çok geç olmuştu. Değişmedim.'

Gün boyu herhangi bir kız gibiydi, aynada kendine bakıp gülümser **(bu kokuyu sevdin mi?)**, bana şarkılarını öğretmeye çalışırdı, hep o unutamadığım şarkılar...

Adieu foulard, adieu madras, ya da, **Ma belle ka di maman li.** Güzel kızım annesine dedi ki **(Hayır, öyle değil. İyi dinle şimdi. Böyle olacak).** Durup dururken sebepsiz kızar ya da suskunlaşırdı. Yerli dili kullanarak Christophine ile uzun uzun gevezelik ettiği de olurdu.

'Neden Christophine'e sarılıp öpüyorsun?' diye sorardım.

'Neden öpmeyeyim?'

'Ben onlara sarılıp öpmezdim,' derdim. 'Yapamazdım...'

Buna uzun uzun güler, neden güldüğünü de hiç açıklamazdı.

Oysa geceler nasıl da başka. Sesi bile değişirdi. Hep ölümden söz ederdi. (Bu yerin sırrını mı anlatmaya çalışıyor bana? Başka bir yol yok

mu? Biliyor o. Biliyor.)

'Niye yaşamak isteği verdin bana? Neden yaptın bunu bana?'

'Çünkü canım öyle istedi. Yetmez mi?'

'Yeter, evet, yeter. Ama ya bir gün canın istemezse? O zaman ne yaparım ben? Diyelim ki, günün birinde, ben bakmıyorken, bütün bu mutluluğu alıp gittin...'

'Kendiminkini de yitiririm o zaman. Kim o kadar aptal olabilir?'

'Ama ben alışık değilim mutluluğa. Korkutuyor beni.'

'Hiçbir zaman korkma. Ya da, korkarsan bile, kimseye söyleme.'

'Anlıyorum. Ama çabalamak bir işime yaramıyor.'

'Ne yarayabilir?'

Buna karşılık vermedi. Derken bir akşam fısıldayarak, 'Ölebilseydim,' dedi. 'Şimdi, mutluyken. Bunu yapar mısın? Beni öldürmene gerek yok. Öl de, öleyim. İnanmıyor musun? Bir dene öyleyse, dene, öl de, ölüşümü seyret.'

'Öl öyleyse! Öl!'

Ölüşünü birçok kez seyrettim. Onun istediğini değil, benim bildiğimi... Güneş ışığında, gölgede, ay ışığında, mum ışığında. Evin boş olduğu uzun öğle sonraları boyunca. Yalnızca güneş vardı bizimle birlikte olabilecek. Onu da dışarda bırakırdık. Neden olmasın, peki? Çok kısa bir süre içinde sevişme dedikleri şeye benim kadar heveslenmeye başladı - aşk sonrasında ise daha yitik, daha suda boğulmuş gibi oluyordu.

'Burada her istediğimi yapabilirim,' dediğinde ben aynı şeyi söyleyemiyordum başlangıçta.

Sonra ben de diyebildim. O ıssız yerde doğru gibi geliyordu dediğim. 'Burada her istediğimi yapabilirim.'

Evden çıktığımızda çok ender karşılaşırdık birileriyle. Karşılaştığımızda selâm verip yollarına giderlerdi.

Bu dağ insanlarına karşı bir sevgi gelişti içimde; suskun, içine kapalı, hiçbir zaman kölemsi olmayan, hiç meraksız (öyle sanıyordum) kişiler... Anlık yan bakışlarıyla görmek istedikleri her şeyi görebildiklerini bilmiyordum.

Tehlike duygusu geceleri dolardı içime. Unutmaya, kafamdan itmeye çalışırdım.

'Güvendesin,' derdim.

Hoşuna giderdi bu - kendisine 'güvendesin' denmesi. Kimi kez elimi yüzüne hafif hafif sürer, göz yaşlarına dokunurdum. Göz yaşları - hiçbir şey! Sözcükler - hiçbir şeyden de az. Ona verdiğim mutluluğa gelince, asıl o, hiçbir şeyden de kötüydü. Karımı sevmiyordum. Ona karşı bir susuzluk duyuyordum, ama aşk değil ki bu. Ona karşı hemen hemen hiç sevecenlik duymuyordum. Benim için bir yabancıydı, benim gibi düşünmeyen, benim duyduklarımı duyamayan bir yabancı.

Bir gün, öğleden sonra, yatak odasında yere atmış olduğu bir entariyi gördüğümde duyduğum korkunç istek soluğumu kesti, tam anlamıyla vahşileştirdi beni. Bu delice isteği dindirdikten sonra, bitkin, ona arkamı döndüm ve uyudum. Ne bir tek sözcük söylemiş, ne bir kez olsun okşamıştım onu. Derken uyandım, öpüyordu beni - yumuşak, uçarı öpücükler.

'Geç oldu,' dedi. Gülümsedi. 'Bırak üstünü

örteyim - karadan esen rüzgâr soğuk olur.'

'Ya sen, sen üşümüyor musun?'

'Çabucak hazırlanırım ben. O sevdiğin entariyi giyeceğim bu gece.'

'Evet. Onu giy.'

Giysilerimiz —onunkiler de benimkiler de— yerlere saçılmıştı. Üstlerine basmadan ama aldırmasızca dolabına doğru yürüdü.

'Ne düşünüyordum biliyor musun? O entarinin aynısından bir tane daha yaptıracağım,' dedi mutlu bir sesle. 'Hoşuna gider mi?'

'Hem de çok.'

Çocuktuysa bile aptal değil, yalnızca inatçı bir çocuktu. Bana İngiltere hakkında sık sık soru sorar, yanıtlarımı da dikkatle dinlerdi ama, anlattıklarımın onu hiç mi hiç etkilemediğinden kuşkum yoktu. O çoktan vermişti kararını ülkem konusunda. Romantik bir roman, rasgele söylenmiş hiç unutmadığı birkaç sözcük, bir resim ya da kroki, bir şarkı, bir vals, bir tek nota hatta, yeterliydi düşüncelerin kafasına kesinlikle yerleşmesi için. İngiltere konusunda, Avrupa konusunda. Bunları değiştiremezdim ben, büyük bir olasılıkla hiçbir şey değiştiremezdi. Gerçekler rahatını bozabilir, onu aşırı şaşırtabilir, hattâ canını yakabilirdi ama, o gerçek saymazdı ki bunları. Yalnızca bir yanlışlık, bir talihsizlik, yanlış sapılmış bir yol olabilirlerdi kafasında. Yerleşmiş düşünceleri hiçbir zaman değişmeyecekti.

Anlattığım hiçbir şey etkilemedi onu.

Öl öyleyse. Uyu. Sana verebileceğim başka bir şey yok... Ölümün ne denli yakınından geçtiğini hiç ayrımsadı mı acaba? Benim bildiğime

değil, onun istediği ölüme nasıl da yaklaştığını. Tehlikesiz değildi oynadığım oyun - orada, o ıssız yerde. İstek, Nefret, Yaşam, Ölüm çok yakına geliyorlardı karanlıkta. Ne kadar yakın olduğunu bilmemek daha iyi. Düşünmemek, bir an bile, daha iyi. Yakın değil. Aynı...

'Güvendesin,' derdim ona. Kendime ise, 'Kapat gözlerini. Dinlen.'

Yağmuru dinlerdim sonra, hiç bitmeyecekmiş gibi gelen uykulu bir ezgi... Yağmur, hiç durmadan yağan. Uykuda boğ beni. Hem de çabuk.

Ertesi sabah geceki yağmurlardan hemen hemen hiçbir iz kalmamış olurdu. Kimi çiçekler dayak yemiş gibi görünseler de öteki çiçeklerin kokuları daha tatlı, hava daha mavi ve parıl parıl taze olurdu. Yalnızca penceremin hemen dışındaki toprak yol çamurluydu. Kızıl toprak kolay kolay kurumaz.

'Bu sabah erkenden size geldi, efendi,' dedi Amélie. 'Hilda almış.'

Üstü çok özenile bezenile, okunaklı yazılmış kalın bir zarf uzattı. Bir köşesine **'Elden. Acele-dir'**, yazısı eklenmişti.

'İnzivaya çekilmiş komşularımızdan birinden olmalı,' diye düşündüm. 'İçinde Antoinette için ayrıca bir zarf vardır.' Derken Baptiste'in veranda merdivenlerinin orada durduğunu gördüm, mektubu cebime koydum ve unuttum.

O sabah her zamankinden daha uzun kalmıştım havuzda, gene de giyindikten sonra epey bir süre oturup çağlayanı dinledim, gözlerim yarı kapalı, uykulu ve halimden hoşnut... Saatimi

çıkarmak için elimi cebime attığımda zarfa dokundum. Açtım.

Sayın Bay, Kalemimi uzun düşünce ve derin tefekkürlerden sonra elime alıyorum, ama eninde sonunda bir yalandan daha iyidir gerçek. Söyleyeceğim şudur. Mason ailesi tarafından utanmasızca aldatılmışsınızdır. Belki de söylediler size karınızın adı Cosway'dir diye, İngiliz centilmen Bay Mason yalnızca üvey babasıdır, ama söylemediler size bu Cosway'ler ne biçim insanlardır. Acımasız ve kıyıcı ve nefretlik köle sahipleri kaç kuşaktan beri - evet, herkes Jamakia'da nefret eder onlardan, hem de bu güzel adacığımızda, ki burada uzun ve mutlu bir süre geçirmeniz her şeye rağmen umudumdur çünkü bazısı üzülmeye değmez. Zalimlik en kötüsü değil. O ailede delilik vardır. İhtiyar Cosway abuk subuk hezeyanlar içinde ölmüştür aynı kendi babası gibi.

Soracaksın siz ne kanıt vardır elimde ve neden karışırım sizin işinize. Cevap veririm size. Ben karınızın erkek kardeşiyim başka bir hanımdan, burda derler yarım yuvalık. Onun da benim de aynı babamız utanmaz bir adamdı, geride bıraktığı gayri meşruların en zavallı, en yoksulu da ben.

Anacığım ölür ben oldukça küçükken, isim annem bakar, büyütür beni. İhtiyar pinti parasını verir bunun ama kendisi sevmez beni. Hayır, o domuz şeytan hiç sevmez beni, büyüdükçe ben anlar bunu ve düşünür. Bırak beklesin benim de günüm ge-

lir. Sorun sayın efendim yaşlılara, ne mide bulandırıcı işler yapmıştır, kimileri hatırlar.

Zevcesi hanım ölünce tövbesiz sefil hemen evlenir yeniden çabucak Martinik'li genç bir kızla - ama fazla gelir, dayanamaz. Sabahtan akşama kör kütük sarhoş, ölür sövgüler sayıklayarak hezeyanlar içinde.

Derken gelir köleleri özgürlüğe kavuşturan o şanlı yasa, ve yükseklerde oturan kendini bir şey sananların bazılarının girer başı derde. O genç kadınla iki çocuğunun yanında kimse çalışmadı, Coulibri midir nedir orası harabeye döner burda her şey gibi kimse çalışıp didinmezse toprakta. Kadında para yok, arkadaş, dost yok, çünkü Fransız ile İngiliz bu adalarda nice zamandır kedi köpek gibi. Vur, Kır, Öldür, Herbirşey.

Adı Christophine, o kadın yanında kaldı, o da Martinik'tendir, bir de yaşlı Godfrey, ne olduğunu anlamaz o kadar aptal. Kimisi öyledir. Bu genç hanım Cosway beş para etmez şımarığın biri. Elini kaldırıp kendi işini göremez. Çok geçmeden içindeki çılgınlık —bütün bu beyaz adalıların içindeki çılgınlık —onda da ortaya çıkar. Kendini eve kapatır, kendi kendine konuşur, güler, bunu bilen çok kişi vardır, efendi. Küçük kız Antoinetta'ya gelince, yürümesini öğrenir öğrenmez birini gördü mü saklanır.

Hepimiz bekleriz kadının kendini uçurumdan attığını duymayı, **'fini batt'e'** deriz

biz, sizin dilde yani, 'çabalamayı bırakmak.'

Ama olmuyor bu. Evlenir yeniden zengin İngiliz beyi Bay Mason ile, bu konuda da söylenecek neler var ama siz inanmaz nasıl olsa, ben kapatırım ağzımı. Derler ki adam öyle çok severmiş ki onu, dünyayı tepsi içinde eline alsa karısına verecekmiş - ama neye yarar.

Deliliği çoğalır, beter olur. Sonunda kapatmak zorunda kalırlar onu çünkü kocasını öldürmeye kalkmış - yalnızca deli olsa hadi neyse.

İşte efendim, bu karınızın annesi - babası da öteki herif. Ben ayrıldı Jamaika'dan, bilmiyorum kadına ne oldu. Kimisi der öldü, kimisi der ki yok, yaşıyor. Her neyse, yaşlı Mason Antoinetta kızı çok sever nedense, ölürken parasının yarısını ona bırakır.

Bana gelince, orada burada çok gezdim. Şanssızlık hiç yakamı bırakmaz gene de, bir kenarda üç beş kuruş koymuşum, bu adada Katliam yakınında satılık bir ev varmış diye duyuyorum. Çok ucuza gidiyormuş, ben de satın alıyorum. Haber dediğin gelir, bu vahşi yerlere bile. Bir de duyuyorum ki ihtiyar Mason ölmüş, kızı da genç bir İngiliz delikanlıyla evlendirmeyi tasarlıyorlar, hakkında hiç bir şey bilmeyen. O zaman diyorum ki kendime, senin bir Hıristiyan olarak görevindir uyarmak bu genci ki o iki taraftan kötü kan taşıyan kızla evlenilmez. Ama onlar beyaz, benim renk koyu. Onlar zengin, ben yoksul. Ben bunları

düşüne duruyorken onlar işi aceleye getirip beceriyorlar sen hummadan zayıf düşmüşken hem de yargıç önünde siz soru soracak vakit yokken. Bu doğru mu yanlış mı sen kendiniz bilirsin.

Sonra geliyorsunuz bu adaya balayına ve kesindir ki Tanrı bu işi benim omuzlarıma yüklemiş. Gene de kararsızım.

Duyuyorum ki siz gençsin, güzelsin, herkese iyi davranıyorsun, siyahmış beyazmış, koyu renkliymiş ayırd etmiyorsun. Gene duyuyorum ki kız güzel, nasıl aynı annesi güzeldi öyle ve sen ondan büyülenmiş. Kanına, kemiğine girmiş. Hem gündüz hem de gece. Ama sen namuslu bir adam, çok iyi bilir evlilik için bundan fazlası gerek. Bu değil dayanıklı. İhtiyar Mason aynı böyle büyülendi annesinden sonra bak ne oldu ona. Sayın efendi, umuyor ki ben vaktinde yetiştim ne yapmanız gerek anlatmaya.

Sayın bayım, sor kendine, nasıl uydurayım bu öyküyü ben ve ne sebeple. Ben Jamaika'dan ayrıldıkta biraz okuma yazma söküyor. Barbados'daki iyi insan bana daha çok öğretiyor, kitaplar veriyor, her gün İncil oku diyor, bilgiyi zorlanmadan elde ediyor ben. Ne çabuk öğreniyorum, o da şaşıyor. Gene de cahil adamım, bu öyküyü uydurmuyorum. Uyduramam. Doğrudur.

Pencerenin yanında oturuyorum, sözcükler uçuyor çevremde kuşlar gibi. Tanrı yardımı ile kimisini yakalıyorum.

Bir haftadır uğraşıyor ben bu mektup yazmak ile. Geceleri uykum yok ne diye-

ceğimi düşünmekten. Onun için çabucak satırlarıma son veriyor, görevimi yerine getiriyor ben.

Hâlâ siz inanmıyor mu bana? O zaman sor Richard Mason adındaki şeytan adama üç soru ve cevabını mutlaka iste. Karının annesini kapatmamışlar mı zır deli olarak hem de daha kötü durumda? Ölmüş mü yaşıyor mu bilmiyor ben.

Karının küçük kardeşi doğuştan budala mıydı, değil miydi, her ne kadar insaflı Tanrı canını küçücükken aldıysa da?

Karın da annesiyle aynı yolun yolcusu mu değil mi herkesin de bildiği gibi?

O Richard Mason sinsi, kurnaz bir adam, sana ne masallar anlatır, bizim burada yalan derler onlara, Coulibri'de şu olmuş da yok bu olmuş diye. Dinlemeyin onu. Zorlayın cevap versin - evet mi hayır mı.

O kendisi ağzını sıkı tutarsa başkalarına sor, çünkü çok kişi var o ailenin sizi ve akrabalarını çok kötü aldattığını düşünen.

Yalvarırım size sayın efendi, gel beni gör, bilmen gereken daha çok şey var çünkü. Ama elim ağrıyor, başım ağrıyor ve sana yüklediğim keder yüzünden yüreğim taş gibi. Para iyidir ama yatağında deli bir kadını ödemeye hiçbir para yetmez. Hem deli hem daha da kötüsü.

Kalemi elimden bırakırken son bir ricada bulunuyor. En çabuk gel beni gör. Sadk. Hizmtkr. Daniel Cosway.

Amelie kıza nerede oturduğumu soru-

nuz. O bilir, beni de bilir. Bu adanın malıdır.

Mektubu dikkatle katlayıp cebime koydum. Hiçbir şaşkınlık duymuyordum. Sanki bekliyordum bunu. Bir süre, uzun mu kısa mı bilmem, oturup ırmağı dinledim. Sonunda ayağa kalktım. Güneş iyice ısınmıştı. Ağır devinimlerle yürüdüm, kendimi düşünmeye zorlayamıyordum. Derken uzun dalları altın ışıltılı kahverengi çiçeklerle dolu olan bir orkidenin yanından geçtim. Çiçeklerden biri yanağıma süründü ve bir gün Ona bunlardan topladığımı anımsadım. 'Sana benziyorlar' demiştim o zaman. Şimdi durdum, bol çiçekli dallardan birini kopardım, yere atıp ayağımla çamurun içinde ezdim. Bu yaptığım aklımı başıma getirdi. Bir ağaca yaslandım, ter içindeydim ve tir tir titriyordum. 'Çok fazla sıcak bugün,' dedim yüksek sesle. 'Aşırı fazla sıcak.' Ev göründüğünde hiç ses çıkarmadan yürümeye koyuldum. Kimseler yoktu ortalıkta. Mutfak kapısı kapalıydı, her yan tümüyle ıssız görünüyordu. Merdivenleri çıkıp veranda boyunca yürüdüm. Sesleri işittiğimde Antoinette'in odasına açılan kapının ardında durdum. İçerisini aynadan yansıdığı kadarıyla görebiliyordum. O yataktaydı, Amélie adlı kız yerleri süpürüyordu.

'İşini çabuk bitir,' dedi Antoinette, 'sonra git Christophine'e söyle gelsin.'

Amélie uzun süpürge sopasına yaslandı. 'Christophine gidiyor,' dedi.

'Gidiyor mu?' diye sordu Antoinette.

'Evet, gidiyor,' dedi Amélie. 'Christophine sevmiyor bu tatlı balayı evi.' Tam o sırada dönüp beni gördü, iyice yüksek sesle güldü. 'Kocan, o duruyor kapının ötede, sanki o görmüş bir zombi. O da bıkmış belli bu tatlı balayından.'

Antoinette yataktan fırladığı gibi kızı tokatladı.

'Ben de sana vurur beyaz karafatma, ben de sana vurur,' dedi Amélie ve vurdu.

Antoinette onun saçlarına yapıştı, dişlerini gösteren Amélie galiba bir yerini ısırmaya çalışıyordu.

'Antoinette! Rica ederim!' dedim kapıdan.

Sertçe bana doğru döndü, yüzü bembeyazdı. Amélie suratını elleriyle kapamış sözde hıçkırıyordu ama, parmaklarının arasından beni gözlediğini görebiliyordum.

'Sen git, çocuk,' dedim.

'Ona çocuk diyorsun bir de,' diye söylendi Antoinette. 'Şeytanın kendisinden daha yaşlıdır, şeytan onun kadar zalim değildir.'

'Christophine'i gönder,' dedim Amélie'ye.

'Peki efendi, peki efendi,' alçak, yumuşak bir sesle, gözlerini yere indirerek konuşmuştu ama odadan çıkar çıkmaz bir şarkı tutturdu:

'Beyaz karafatma evlenmiş
Beyaz karafatma evlenmiş
Beyaz karafatma kocayı satın almış
Beyaz karafatma evlenmiş.'

Antoinette bir iki adım attı. Dengesiz yürüyordu. Ona yardım etmek için yanına gittim ama beni itti. Dişlerini sıkı sıkı kenetlemiş olarak ya-

tağın üstüne oturdu, çarşafı çekiştirmeye başladı. Ağzının içinde dilini damağına vurarak ne denli sinirlendiğini belli ediyordu. Yuvarlak masanın üstünde duran makası aldı, kıvrım yerinden kestiği çarşafı boydan boya yırtıp ikiye ayırdı. Sonra her iki parçayı da ayrı ayrı uzun ince parçalara yırtmaya koyuldu.

Çıkardığı gürültü yüzünden Christophine'nin geldiğini duymadım, ama o duymuştu.

'Gitmiyor musun?' diye sordu.

'Gidiyorum,' dedi Christophine.

'Peki, ben ne olacağım?' dedi Antoinette.

'Kalk be kız, üstünü giyin. Kadın dediğin güçlü olacak, atak olacak bu kötü dünyada yaşayacaksa.'

Soluk renkli bir entari giymiş, ağır altın küpelerini çıkarmıştı.

'Yetti gördüğüm dert,' diye sürdürdü. 'Dinlenmek hakkım benim de. Annenin çok eskiden verdiği bana evim var, bahçem var, oğlum var çalışacak benim için. Tembelin teki çocuk, ama ben zorlan çalıştırır onu. Ayrıca hem genç efendi sevmez beni, belki ben de onu sevmem pek fazla. Kalırsam burada getiririm dert, sıkıntı, kavga evinize.'

'Burada mutlu değilsin madem, git öyleyse,' dedi Antoinette.

Elinde iki sürahi sıcak suyla Amélie girdi içeri. Bana yan gözle bakıp gülümsedi.

Christophine alçak ama korkunç bir sesle konuştu: 'Amélie. Bir kere daha gül öyle, ama bir tek kez daha, koca muzları nasıl eziyorsam öyle ezeyim pis suratını. Sen duyuyor beni? Cevap ver, kız.'

'Duydum, Christophine,' dedi Amélie. Çok korkmuş görünüyordu.

'Sonra bir de karın ağrısı salarım sana, bildiğin karın ağrılarına benzemez hiç. O karın ağrısıylan aylarca yataktan kalkamaz sen belki. Belki hiç kalkamaz sen yerden içine saldığım karın ağrısıylan. Sesini kıs otur öyleyse, yoldan çıkma. Sen duyuyor beni?'

'Duydum, Christophine,' dedi Amélie, sürünürcesine çıktı odadan.

'Beş para etmez adi paçavra,' dedi arkasından Christophine yüzünü buruşturarak. 'Kırkayak gibi sürünür, saklanır.'

Antoinette'i yanaklarından öptü. Derken bana baktı, başını iki yana salladı, kapıdan çıkmadan önce yerli dilden bir şeyler mırıldandı.

'O kızın söylediği şarkıyı işittin mi?' diye sordu Antoinette.

'Bunların dediklerini ya da şarkılarını anlayamıyorum çoğu kez.' Başka hiçbir şeyi de.

'Beyaz karafatma hakkında bir şarkıydı. Ben yani. Kendi Afrikalı ırkdaşları bunları köle tacirlerine satmaya başlamazdan önce adalara yerleşmiş olan bizlere, hepimize, öyle derler. Ayrıca İngiliz kadınlarının da bizlere beyaz zenci dediklerini çok işittim. Yani, kısacası, ikinizin arasında çoğu kez soruyorum kendime, kimim ben, vatanım neresi, nereye aitim, zaten neden doğmuşum diye. Şimdi çıkar mısın lütfen? Christophine'in de dediği gibi giyinmeliyim.'

Yarım saat bekledikten sonra kapısını tıklattım. Hiçbir karşılık gelmediğinden Baptiste'e

bana yiyecek bir şeyler getirmesini söyledim. Verandanın öteki ucundaki portakal ağacının altında oturuyordu. Yemek servisini yaparken yüzünde öylesine tasalı bir anlam vardı ki, bu insanların çok kolay yaralanan kişiler olduğunu düşünmekten kendimi alamadım. Ben duygularımı saklamayı öğrendiğimde kaç yaşındaydım? Çok küçücük bir çocuktum. Altı, beş, daha bile önce. Gerekliydi bu, öyle demişlerdi. Dediklerinin doğruluğundan hiçbir zaman kuşkum olmadı. Bu dağlar meydan okuyorsa bana, ya da Baptiste'in yüzü ya da Antoinette'in gözleri... yanılan onlar, melodramatik ve gerçek dışı olan onlar. (İngiltere tümüyle gerçek dışı ve bir düş gibi olmalı demişti.)

İçtiğim meyvalı rom çok sertti, yemekten sonra korkunç bir uyku bastırdı. Neden uyumayayım ki? Herkesin uyuduğu bir saat bu. Kedileri, köpekleri, horozları, tavukları hep uyurken getirdim gözlerimin önüne, ırmağın suyunun bile daha ağır ağır aktığını...

Uyandım. Gözümü açar açmaz Antoinette geldi aklıma. Kalkıp odasının kapısını açtım, o da uyuyordu. Sırtı bana dönüktü, hiç kıpırdamıyordu. Pencereden baktım. Kesin bir sessizlik vardı, insanı tedirgin eden. Bir köpek havlasa, bir adamın odun kesme sesini duysam sevinecektim. Hiçbir şey. Sessizlik. Sıcak. Saat üçe beş vardı.

Dışarı çıktım, penceremden her zaman gördüğüm patikada yürümeye başladım. Gece çok yağmur yağmış olmalıydı, kızıl toprak çok ça-

murluydu çünkü. Seyrek ekilmiş kahve ağaçlarıyla dolu bir tarlayı geçtim, sonra birtakım çarpuk çurpuk guava çalılarını. Yürürken yürürken babamın yüzünü, ipincecik dudaklarını, ağabeyimin yusyuvarlak, kendini beğenmiş gözlerini anımsadım. Biliyorlardı onlar. Aptal suratlı Richard, o da biliyordu. Anlamsız bakışlı, gülümseyen yüzlü kız da. Hepsi biliyorlardı.

Çok hızlı yürümeye başladım. Sonra durdum çünkü ışık değişmişti. Yeşil bir ışık. Ormana varmıştım. Ormanın orman olduğunu herkes anlayabilir. Düşman görünümündedir. Patikayı otlar bürümüştü ama gene de izlemek olasıydı. İki yanımda sıralanmış yüksek ağaçlara bakmadan yoluma devam ettim. Bir keresinde yere boylu boyunca uzanmış, üstü beyaz karıncalarla dolu bir kütüğe takılıp tökezledim. İnsan gerçeği nasıl bulur diye sordum ve kendime sorduğum bu soru hiçbir yol göstermedi bana. Kimse söylemezdi, söylemeyecekti bana gerçeği. Babam söylemez, Richard Mason söylemez. Evlendiğim kız hiç söylemez. Öylece durakaldım. Birinin beni seyrettiğinden öylesine kuşkusuzdum ki, omuzumun üstünden arkama baktım. Ağaçlardan ve ağaçların altına düşen yeşil ışıktan başka hiçbir şey yoktu. Önümde ise çok zorlukla ancak seçilebilen bir iz vardı, onu sürdürdüm. İki yanıma, arada bir de çabucak arkama bakıyordum. İşte bu yüzden ayağımı bir taşa çarptım, az daha düşüyordum. Takıldığım taş bir yerden kopmuş bir kaya parçası değil, döşenmiş bir yolun parçasıydı. Bir vakitler bu ormanın ortasında döşeli bir yol varmış demek. Patikanın sonunda geniş açıklık bir yere vardım. Burada taştan ya-

pılmış bir evin yıkıntıları, yıkıntıların çevresinde ise inanılmayacak kadar uzamış gül ağaçları bulunuyordu. Yıkıntıların arkasında yabanileşmiş, gene de meyva yüklü bir portakal ağacı vardı, yaprakları çok koyu bir yeşil. Güzel bir yerdi. Ve de sakin - öylesine sakin ki düşünmek ya da tasarılar kurmak saçma gibi geliyordu burada. Zaten ne düşünecek, ne konuda tasarılar kuracaktım? Portakal ağacının altında otlarla bağlanmış küçük çiçek demetleri gördüm.

Üşümeye başladığımda aradan ne kadar zaman geçmişti bilmiyorum. Işık da değişmiş, gölgeler uzamıştı. Ortalık kararmadan dönsem diye düşündüm. Derken başında kocaman bir sepet dengelemiş küçücük bir kız gördüm. Göz göze geldik; o birden bir çığlık atınca çok şaşırdım. İki elini havaya kaldırdı ve koşa koşa kaçtı. Sepeti düşmüştü, arkasından seslendim, ama yeniden bir çığlık atıp daha da hızlı koşmaya başladı. Koşarken bir yandan da hıçkırıyordu, korkusunu belli eden küçük küçük sesler çıkararak. Sonra yok oldu. Geldiğim patikanın birkaç dakika ötesindeyim herhalde diye düşündüm ama, bana uzun gibi gelen bir süre yürüdükten sonra yabani otların, sürüngen bitkilerin bacaklarıma dolandığını, tepemde ise ağaçların gökyüzünü tümüyle kapattığını ayrımsadım. Açıklık yere dönüp baştan başlamaya karar verdim. Sonuç aynı oldu. Hava kararıyordu. Evden çok uzak olmadığımı kendi kendime yinelemek boşunaydı. Yolumu yitirmiştim işte ve bu düşman görünümlü ağaçların arasında korkuyordum. Tehlike içinde olduğumdan öylesine emindim ki birinin ayak seslerini, bağırdığını işittiğimde kar-

şılık vermedim. Adımlar da ses de yaklaştı. Ancak o zaman seslendim ben de. İlk bakışta Baptiste'i tanıyamadım. Mavi ketenden bir pantolon giymiş, paçalarını dizlerinin üstüne dek sıvamıştı. İncecik beline kalın, süslemeli bir kemer takmıştı. Elinde kamış orağını taşıyordu, orağın jilet keskinliğindeki mavi-beyaz kenarı ışıldıyordu. Beni gördüğünde gülümsemedi.

'Çok uzun zaman arıyor biz sizi,' dedi.

'Kayboldum.'

Karşılık olarak homurdandı ve önüme düştü. Çok hızlı yürüyor, yolumuza çıkan dalları ve sürüngen bitkileri orağını şöyle bir sallayarak kolayca kesiyordu.

'Bir zamanlar burada bir yol varmış,' dedim. 'Nereye gider?'

'Yol yok,' dedi.

'Ama gözümle gördüm. Adalarda Fransızların yaptıkları cinsten, **pavé** bir yol.'

'Yol yok.'

'O evde kim oturuyordu?'

'Bir papaz derler. Père Lilièvre. Çok eskiden yaşamış burada.-'

'Bir de çocuk geçti,' dedim. 'Beni görünce fena korktu gibime geldi. Bu yerin kötü bir adı falan mı var?'

Omuzlarını silkti.

'Bir hayalet ya da zombi mi var orada yoksa?' diye üsteledim.

'Öyle saçmalıklar hiç anlamaz ben.'

'Buralarda bir yol vardı ama.'

'Yol yok,' diye inatla yineledi.

Kızıl topraklı patikaya vardığımızda hava hemen hemen tümüyle kararmıştı. Adımlarını

ağırlaştırdı, dönüp bana gülümsedi. Biraz önce gördüğüm vahşi, nerdeyse azarlayan yüzüne hizmet maskesini takıyordu sanki.

'Geceleri ormanı sevmez misin?'

Soruma karşılık vermedi. Yalnızca bir ışığa işaret ederek, 'Çoktandır arıyor ben sizi,' dedi. 'Bayan Antoinette korktu başınıza kötülük gelmesin.'

Evin önüne vardığımızda çok bitkindim.

'Siz hummaya tutulmuş gibi,' dedi.

'Hummayı geçirdim.'

'Hummaya tutulmanın sayısı yok.'

Veranda boştu, evin içinden de hiçbir ses gelmiyordu. İkimiz de olduğumuz yerde durmuş yukarı bakıyorduk.

Sonra, 'Ben kızı gönderiyor size, efendi,' dedi ve uzaklaştı.

Hilda kocaman bir tas çorbayla biraz meyva getirdi. Antoinette'in odasının kapısını yokladım. Sürgülenmişti, içerden ışık da sızmıyordu. Hilda kıkırdadı. Sinirli, korkak bir kıkırdama.

Yiyecek bir şey istemediğimi, rom sürahisiyle bir bardak getirmesini söyledim. İçtim, daha önce okumaya başlamış olduğum kitabı elime aldım. Adı, **Adaların Işıltılı Tacı** idi. **Obeah** ile ilgili bölümü açtım:

> 'Zombi canlıymış gibi görünen bir ölü insan ya da ölmüş olan bir canlı kişidir. Zombi belirli bir yerin ruhu da olabilir, genellikle kötü bir ruhtur ama kimi kez çiçek ve meyva adaklarıyla yatıştırılabilir.' (Papazın yıkıntı halindeki evinin yakınındaki

çiçek demetleri geldi aklıma hemen.) '«Rüzgârla uğuldarlar ki sesleri odur, denizde azarlar ki öfkeleri odur.»'

'Bana söylenen bu, ama dikkatimi çeken şey de pek çok kişinin inandığı kara büyü konusunda zencilerin genellikle konuşmayı reddetmeleri. Bu kara büyüye Tahiti'de Vudu derler, kimi adalarda Obeah; Güney Amerika'da ise başka bir adı vardır. Büyüyü bilenler fazla üstlerine gidildiğinde türlü yalanlar attıklarından gerçeği bulmak daha da zorlaşmaktadır. Beyazlar, kimi kez inansalar da, olayı baştan sona saçmalık olarak gördüklerini savunurlar. Ani ya da esrarlı ölüm olayları, yalnızca zencilerin bildiği ve cesette izleri bulunamayan özel bir zehire atfedilir. Hepsini daha da karıştıran şey...'

Onu pencerede gördüm ama başımı kaldırıp bakmadım, kayaların oraya varana dek hiçbir şey düşünmeden sürdüm atımı. Buralılar Monnes Mors (Ölüler) derler bunlara. Preston ürktü, atlar hep ürker burada derler. Derken fena tökezledi, ben de indim, dizginleri koluma dolayıp yanında yürüdüm. Hava iyice ısınıyordu, Christophine'in iki odalı evine giden patikaya vardığımda yorulmuştum. Evinin damı kiremitlidir, samandan değil. Mango ağacının altında, bir kutunun üstünde oturmuş beyaz piposunu içiyordu. Seslendi bana:

'Sen misin Antoinette? Bu erken saatte ne işin burada?'

'Seni görmek istedim,' dedim.

Preston'un eğerini gevşetmeme yardım etti, yakındaki bir dereye götürdü onu. Hayvan çok susamış gibi uzun uzun içti, sonra tüm gövdesini sallayıp horuldadı. Burun deliklerinden su tanecikleri fışkırdı. Onu ot yemeye bırakıp mongo ağacının oraya döndük. Christophine biraz önceki kutunun üstüne oturup bir başka kutuyu da bana doğru itti. Oturmadım, önüne diz çöküp her zaman taktığı ince gümüş bileziğe dokundum.

'Korkunç hiç değişmemiş,' dedim.

'Onca yolu teptin bunu demek için bana?' diye sordu.

Giysileri kolalanmış, ütülenmiş temiz keten kokuyordu. Coulibri'deyken onu sık sık ırmak kıyısında görürdüm. Eteklerini sıvar, dizlerine dek suya girer entarilerini, ak iç gömleklerini yıkardı, sonra da uzun süre kayalara çarpar dururdu onları. Kimi kez başka kadınlar da olurdu yanında, hepsi çamaşırları yeniden yeniden vurup dururlardı taşlara - neşeli, hareketli bir ses. Sonunda yıkadıklarını ıslak ıslak güneşe sererler, alınlarını silerler, gülüşerek konuşmaya koyulurlardı. O da öyle kokuyordu işte, bana öylesine tatlı gelen o sıcak koku (ama kocam sevmiyor). Koyu yeşil mango yapraklarının arasından görünen gökyüzü koyu maviydi. 'Benim yerim burası işte,' diye düşündüm, 'ait olduğum yer, kalmak istediğim yer burası.' Derken, 'Ne güzel ağaç,' diye geçirdim kafamdan, 'ama burası mango için çok yüksek, belki de hiç meyva vermeyecek,' ve yatağımda yapayalnız yatışımı düşündüm, ipek pamuğundan döşeğin üstünde,

ince çarşafların arasında yalnız, kulağım kirişte... Sonunda konuştum:

'Christophine, beni sevmiyor, sanırım benden nefret ediyor. Artık hep kendi giyinme odasında yatıyor, hizmetçiler de biliyor bunu. Bir şeye kızacak olsam suratını asıyor küçümseyerek, ses çıkarmıyor, kimi kez saatlerce konuşmuyor benimle, dayanamıyorum artık, dayanamayacağım. Ne yapsam? Başlangıçta böyle değildi,' dedim.

Kapısının önünde pembe ve beyaz bamya çiçekleri açmıştı. Piposunu yaktı, karşılık vermedi.

'Cevap ver bana,' dedim.

Bulut gibi duman saldı ağzından.

'Zor bana sorduğun, zor sana diyeceğim. Her şeyini topla, git.'

'Git mi? Nereye gideyim? Onu bir daha göremeyeceğim yabancı bir yere mi? Olmaz, yapamam. O zaman herkes güler bana, yalnızca hizmetçiler değil, herkes.'

'Sen gidersen gülmezler sana, gülerler ona.'

'Böyle bir şey yapmam.'

'Neden soruyor sen bana, cevap verdiğimde olmaz diyorsan? Neden geliyor sen ta buralara, doğruyu söylediğimde olmaz diyorsan?'

'Ama yapabileceğim başka birşeyler olmalı.'

Suratını astı. 'Erkek seni sevmedi mi, ne kadar üstüne düşsen, uğraşsan, o kadar çok tiksinir senden, erkek öyledir. Onları sevdin mi davranırlar sana kötü, sevmedin mi gece gündüz peşindeler ruhunu sıkıp bayıltmak için. Ben de duydum sen ile kocan hakkında,' dedi.

'Gidemem. Ne de olsa kocam.'

Omuzunun üstünden arkaya doğru tükürdü. 'Kadınların hepsi, renk ne olursa olsun, hepsi aptal. Üç çocuk yaptı ben. Biri yaşıyor bu dünyada, her birinin de babası başka, ama koca yok. Tanrıma bin şükür olsun. Özümün parası özümün cebinde. On para etmez bir herife vermemişim.'

'Gitmek zorunda kaldığımda, nereye gitsem iyi?'

'Tanrım yardım et bana, zengin beyaz kız sen gibi, hepsinden daha aptal. Adam iyi davranmadı sana, topla eteğini, çık git. Sen yap bunu, o gelir peşinden.'

'Peşimden gelmez. Hem bil ki artık zengin değilim. Kendime ait bir kuruşum bile yok, varım yoğum neydiyse artık hepsi onun.'

'Ne diyor sen bana?' diye şaşkın ve kızgın sordu.

'İngiliz yasası öyleymiş.'

'Ne yasa! O Mason çocuğu yaptı bu işi! O çocuk Şeytandan da kötü, güzel gecelerden birinde Cehennemde yanacak o. Şimdi sen dinle iyi, anlatayım ne yapacaksın. Kocana de ki ben hastayım, istiyorum Martinik'te kuzinimi görmeye gitmek. Kendi öz parandan iste cici cici, kötü yürekli değil adam, verir. Gittin, kurtuldun, gelme bir daha. Daha iste para. Verir yeniden, memnun bile kalır. Sonunda oralarda ne yapıyorsun öğrenmeye gelir, onsuz nasılsın baksın diye. Gördü mü seni şişman ve de mutlu, geriye ister seni. Öyledir erkek. O eski evde durma en iyisi. O evden git, diyorum sana.'

'Onu bırakmalıyım yani sence?'

'Sen sordu, ben de söyledi.'

'Evet,' dedim. 'Yapabilirim herhalde, ama neden Martinik'e gideyim? İngiltere'yi görmek istiyorum, bunun için ödünç para alabilirim belki. Ondan değil, ama nereden bulabileceğimi biliyorum. Gidersem çok uzağa gitmeliyim.'

Çok mutsuz oldum, diye düşündüm, bunca mutsuzluk sürüp gidemez, öldürür insanı. İngiltere'de otururum tümüyle başka bir kişi olurum, bambaşka şeyler gelir başıma, yaşamım değişir... Coğrafya kitabındaki haritada rengi gül pembesi İngiltere'nin... Karşı sayfada ise sık satırlara dizilmiş ağır görünüşlü sözcükler. Dışsatımları, kömür, demir, yün. Sonra dışalımları ve orada yaşayanların özellikleri. Adlar, Essex, Chelmsford, Chelmer ırmağı. Yorkshire ve Lincolnshire Yaylaları. Yaylalar? Tepeler demek mi bu? Yükseklikleri ne kadar? Bizimkilerin yarı yüksekliğinde mi, daha mı az? Kısa, serin yaz boyunca serin yeşil yapraklar. Yaz. Mısır tarlaları var şeker kamışı tarlalarını andıran, ama renkleri altın; boyları da onca uzun değil. Yaz geçince ağaçlar çıplak, sonra kış ve kar. Gökten düşen ak tüyler mi? Gökten düşen yırtılmış kâğıt parçaları mı? Don yüzünden pencere camlarında çiçeklere benzeyen biçimler oluşurmuş, öyle diyorlar. Şimdi bildiklerimden daha çoğunu bilmeliyim. İçinde üşüyeceğim, hiçbir zaman uyum sağlayamayacağım o evi biliyorum çünkü - yatacağım yatağın kırmızı perdeleri var, birçok kez yattım orada zaten, çok eskiden. Ne kadar eskiden? O yatakta eski düşümün sonunu göreceğim. Ama o düşün İngiltere ile bir ilgisi yoktu ki, onları düşünmemeliyim. Avizeleri, dans edenleri, kuğuları ve gülleri ve karı anımsamalıyım.

Karı.

'İngiltere'ymiş,' dedi Christophine. Yüzüme dikkatle bakıyordu bir süredir. 'Öyle bir yer var mı sanıyorsun?'

'Nasıl sorabilirsin bunu? Olduğunu sen de biliyorsun.'

'Lânet yeri hiç görmedi ben, nerden bileyim?'

'İngiltere adlı bir ülke olduğuna inanmıyor musun?'

Gözlerini kırpıştırdı ve hemen karşılık verdi, '**İnanmıyorum** demiyor ben, **bilmiyorum** diyor. Gözümle ne görürsem onu bilirim, orayı hiç görmedi ben. Hem üstelik bakalım bize dedikleri gibi mi orası? Kimi şöyle der, kimi böyle. Ben duydu ki soğuktan kemikleri bile donar insanın, hem de paranı çalarlar şeytan kadar kurnaz. Paran cebinde şimdi, bir daha baktın, küt! Para yok. Neden istiyor sen o soğuk hırsızlar ülkesine gitmek? Eğer varsa öyle bir yer, ben hiç görmemişim, orası kesin.'

Ona bakarken bakarken düşünmeye başladım, 'bu nerden bilecek benim için en iyisinin ne olduğunu? Bu cahil, inatçı, ihtiyar zenci kadın, daha İngiltere diye bir yer var mı yok mu kesin bilemezken...' Piposundaki külleri eliyle vurarak boşalttı, bana bakmayı sürdürdü. Gözlerinde hiçbir anlam yoktu.

'Christophine,' dedim, 'öğütlediklerini yaparım belki, ama hemen değil.' (Artık söylemem gerek, diye düşündüm, buraya ne söylemeye geldimse onu.) 'Sen ne istediğimi beni görür görmez anladın, şimdi de pekâlâ biliyorsun. Eeee, bilmiyor musun?' Sesimin tizleşerek yükseldiğini işittim.

'Sus,' dedi. 'Adam seni sevmiyor ise zorlan sevdiremem onu.'

'Yaparsın, elbette yapabilirsin. İstediğim o işte, onun için geldim buraya. İnsanların sevmesini ya da nefret etmesini sağlayabilirsin sen. Ya da... ya da ölmesini,' dedim.

Başını arkaya atıp yüksek sesle güldü. (Oysa hiç yüksek sesle gülmez, hem şimdi neden gülüyor?)

İnanırsın demek obeah dedikleri o masala daha bacak kadarken işittin de? Yalan dolan, uydurma hepsi. Ayrıca üstelik beyazlar için değil o iş. Büyük, büyük dertler açılır başa beyaz adam uğraşır ise bunlan.'

'Yapman gerek,' dedim. 'Yapmak zorundasın.'

'Sus. Oğlum Jo-jo gelecek görmeye beni, yakalar ise seni ağlıyor, söyler herkese.'

'Susacağım, ağlamayacağım. Ama Christophine, eğer o, kocam yani, bir tek gece gelebilse bana. Bir kez daha. Onun beni sevmesini sağlarım.'

'Yok **doudou**, olamaz.'

'Olur, Christophine.'

'Saçma sapan konuşuyor sen. Yatağına getirsem bile seni sevmesini sağlayamam. Sonradan tiksinir senden.'

'Hayır. Hem tiksinse de bana ne? Şimdi de nefret ediyor benden. Her gece verandada beş aşağı beş yukarı dolaştığını işitiyorum. Bir o yana bir bu yana, durmadan. Kapımın önünden geçerken «iyi geceler Bertha» diyor. Bana hiç Antoinette demiyor artık. Annemin adının da aynı olduğunu öğrenmiş. «İyi uykular, Bertha» diyor-

bundan daha kötüsü olamaz,' dedim. 'O bir gece gelirse sonradan uyuyabilirim belki. Şimdi uykularım çok kötü. Düş de görüyorum.'

'O işleri karıştıramaz ben senin için.'

Yumruğumu taşa vurdum, sakin konuşmaya çalıştım.

'Martinik'e gitmek, ya da İngiltere'ye, ya da herhangi bir yere, asıl yalan olan bu. Gitmem için dünyada para vermez bana, istersem de çok kızar. Onu terkedersem rezalet olur, en nefret ettiği şey rezalet. Kaçıp gidebilsem bile (nasıl yapabilirim ki?) zorla geri getirir beni. Richard da ondan yana hep. Herkes de. Bu adadan, ondan kaçmak... yalan olan bu. Nasıl bir sebep ileri sürebilirim gitmek için? Kim inanır bana?'

Başını öne eğdiğinde yaşlı göründü birden, 'Ah Christophine, yaşlanma,' diye geçirdim içimden. 'Tek dostum sensin, yaşlılığa sığınıp benden uzaklaşma.)

'Kocan, o para seviyor kesin,' dedi. 'Bunda yalan yok işte. Paranın yüzü güzeldir herkese, ama o adam parayı kendi canını sever gibi seviyor. yok başka gördüğü hiçbir şey.'

'Bana yardım et öyleyse.'

'Dinle **dou dou ché.** Çok insan var senin ve de annen için kötü kötü lâf uyduran. Ben biliyor. Kimler konuşuyor, ne derler ben biliyor. Adam fena adam değil, parayı çok sevse de, ama işitiyor pek çok masal bilemiyor neye inansın. Ondan yaklaşmıyor sana. Çevrende olanlara şuncacık güvenmez ben, ne burada ne Jamaika'da...'

'Cora Teyze'ye de mi?'

'Teyzen yaşlı kadın oldu, döndü yüzünü duvara.'

'Sen nerden biliyorsun?' dedim. Çünkü gerçekten de öyle olmuştu.

Odasının önünden geçerken Richard ile tartıştıklarını duymuş, benim evlenmem konusunda didiştiklerini anlamıştım.

'Rezalet bu,' diyordu teyzem. 'Utanılacak bir şey. Yavrucağın nesi var nesi yok, hepsini tam bir yabancıya teslim ediyorsun. Baban yaşasa dünyada izin vermezdi. Kızın korunması gerek, yasal olarak. Sözleşme yapılıp ona göre bir madde eklenebilir. Eklenmelidir de. Babanın niyeti öyleydi.'

'Namuslu, onurlu bir beyefendiden söz ediyoruz, serserinin birinden değil,' dedi Richard. 'Koşullar ileri sürecek durumda değilim, siz de biliyorsunuz bunu. Her şey göz önünde tutulursa, böylesi birini yakalayabilmesi büyük şans zaten. Bir de avukatlardı, sözleşmelerdi, ne diye uğraşalım? Güveniyorum bu adama, ona canımı bile teslim edebilirim,' diye bitirdi yapmacık bir sesle.

'Adama teslim ettiğin kızın canı, seninki değil,' dedi teyzem.

Moruk kafasıyla saçma sapan konuşmamasını söyleyerek kapıyı çarpıp çıktı Richard. Öylesine kızgındı ki benim koridorda durduğumu görmedi. Odasına girdiğimde teyzem yatağın içinde doğrulmuş oturuyordu.

'Geri zekâlı bu oğlan, ya da öyle görünmek işine geliyor. O sözde onurlu beyefendiyi gördüğüm kadarıyla hiç gözüm tutmadı. Baston yutmuş. Odun gibi sert, ahmağın da teki bana sorarsan. Tek bildiği kendi çıkarlarını iyi korumak, Allah için.'

Yüzü sapsarıydı, her yanı titriyordu, tuvalet masasının üstünde duran amonyak ruhunu verdim koklasın diye. Yaldızlı kapaklı kırmızı küçük bir şişe içindeydi. Şişeyi burnuna götürdü ama, sanki sarsmadan tutacak hali yokmuş gibi yeniden kucağına düştü eli. Derken sırtını döndü, pencereye, gökyüzüne, aynaya, tuvalet masasının üstündeki tüm o cici şeylere. Kırmızı, yaldızlı şişe yere düştü. Yüzünü duvara döndü. 'Tanrı bizi unuttu,' dedi, gözlerini yumdu. Uzun süre hiç konuşmadı, uyuduğunu sandım. Düğünüme gelemeyecek kadar rahatsız olduğundan, törenden sonra ben gittim ona, veda etmek için. Coşkulu ve mutluydum balayı yaşamaya başlayacağım diye. Onu öptüm. Bana küçük ipekli bir kese verdi.

'Yüzüklerim. İkisi değerlidir. Ona göstermeyeceksin. Saklayacaksın. Söz ver bana.'

Söz verdim, ama keseyi açtığımda yüzüklerden birinin sırf altın olduğunu gördüm. Bir başkasını satabilirim diye düşündüm dün, ama benim satabileceğim herhangi bir şeyi kim alır burada?..

Christophine konuşuyordu: 'Teyzen çok yaşlı hem de çok hasta, o Mason çocuk da etmez peş para. Güçlü olacaksın sen, dövüşeceksin özün için tek başına. Konuş kocanla sakin, serin kanlı, anlat ona anneni, bütün olanları Coulibri'de, neden hastalandı, neler yaptılar ona bir bir. Bağırma adama, yüzünü deli gibi eğip bükme. Ağlamayasın da. Boşuna o adama ağlamak. Doğru konuş, güzel konuş, uğraş ki anlasın.'

'Uğraştım,' dedim. 'Bana inanmıyor ama. Artık çok geç' (gerçek için zaman hep çok geçtir,

diye düşündüm). 'Dediğimi yaparsan bir kez daha denerim. Ah, Christophine, öyle korkuyorum ki. Neden bilmiyorum, ama çok korkuyorum. Hep. Her an. Yardım et bana.'

Bir şey söyledi, işitemedim. Sivri bir sopa alıp ağacın altındaki toprak üstünde çizgiler, daireler çizdi, sonra da ayağıyla sildi bunları.

'Önce onunla konuşursan, yapar ben istediğini.'

'Hemen mi?'

'Evet,' dedi. 'Şimdi bak bana. Gözlerimin içine bak.'

Ayağa kalktığımda başım döner gibiydi... Söylene söylene evin içine girdi, elinde bir fincan kahve ile döndü.

'Bolca beyaz rom koydum içine,' dedi. 'Yüzün ölü yüzüne dönmüş. Gözlerin kızarmış **coucriant** gibi. Sesini kes şimdi - bak, Jojo gelir, konuşuyor herkesle o ne işitirse. Delik su kabağının bir eşi bu çocuk.'

Kahveyi içtikten sonra gülmeye başladım. 'Onca mutsuzluk çektim bir hiç yüzünden. Bir hiç,' dedim.

Oğlu başında kocaman bir sepet taşıyordu. Patikada rahatça adım atan güçlü, kahverengi bacaklarını izledim. Beni gördüğünde şaşırdı, soru soran bir anlam belirdi yüzünde ama yerli dilde iyi olup olmadığımı, efendinin sağlığının yerinde olup olmadığını sormaktan başka bir şey demedi.

'Evet, Jo-jo, sağol, ikimiz de iyiyiz.'

Christophine sepeti indirmesine yardım etti, sonra rom şişesini çıkarıp yarım kadeh doldurdu. Oğlan çabucak başına dikti bunu. Annesi bu

kez suyla doldurup verdi bardağı, oğlan içti. Yerlilerin usulüdür bu.

'Hanımefendi gidiyor,' dedi Christophine İngilizce. 'Atı orada, arkada. Eğerleyiver.'

O önde, ben arkada eve girdik. Dış odada bir tahta masa, bir bank, iki kırık dökük iskemle vardı. Yatak odası genişti. Parlak renkli, yama işi eski yatak örtüsü hâlâ duruyordu, palmiye yaprağı da, mutlu ölüm duası da... Ama bir köşede kümelenmiş tavuk tüylerini gördükten sonra çevreme bakmaktan vazgeçtim.

'Şimdiden korktu sen, ha?'

Yüzündeki anlamı görünce para çantamı cebimden çıkarıp yatağın üstüne fırlattım.

'Para vermen gerekmez. Bu saçmalığı yapıyorum bana yalvardın diye - para için değil.'

'Sahiden saçmalık mı?' diye sordum fısıltıyla, güldü ama alçak sesle bu kez.

'Beyaz adam saçmalık diyor ise saçmalıktır. Beyaz adam şeytan kadar akıllı. Tanrıdan daha akıllı, yalan mı? Şimdi dinle beni, söylüyorum ne yapılacak.'

Yeniden gün ışığına çıktığımızda Jo-jo Preston'u yüksekçe bir taşın yanına getirmiş, bekliyordu. Taşa basarak atıma bindim.

'Allahaısmarladık, Christophine; Allahaısmarladık Jo-jo.'

'Güle güle, hanımefendi.'

'Çok yakında beni görmeye gelirsin, değil mi Christophine?'

'Gelecek ben.'

Patikanın sonuna geldiğimde dönüp arkama baktım. Jo-jo ile konuşuyordu, oğlan meraklı ve alay eder havadaydı. Yakınlarda bir yerler-

de bir horoz öttü, 'İhanet demek bu,' dedim içimden, 'ihanet eden kim acaba?' Bunu yapmak istemiyordu Christophine. Zorladım onu, adi paramla. İhanet edenler hakkında kim ne biliyor zaten, Yahuda'nın neden o işi yaptığını?'

O sabah geçen her anı hatırlıyorum, gözlerimi kapasam gökyüzünün derin mavisini, mango yapraklarını, pembe ve kızıl bamya çiçeklerini, başındaki Martinik usulü bağlanmış sarı örtüyü görebilirim. Ama şimdi her şeyi kıpırtısız görüyorum, sonsuzluğa dek durağan vitraylı pencerelerdeki renkler gibi... Yalnızca bulutlar hareket ediyor. Bana verdiği şey büyükçe bir yaprağa sarılıydı, tenimin üstünde serin serin duyumsuyordum.

'Hanım gitti, ziyaret yapacak,' diye haber verdi Baptiste o sabah kahvemi getirdiğinde. 'Bu akşam gelecek ya da yarın. Karar verdi acele, gitti.'

Öğleden sonra Amélie ikinci bir mektup getirdi.

> Neden cevap vermiyorsun siz? İnanmıyor musunuz bana? O zaman başkasına sor - İspanyol kentinde bilir herkes. Neden sanıyorsun getirdiler sizi bu yere? İster misin sizin evine gelip herbirşeyi herkesin önünde bağırıp söyleyeyim? Siz gel bana yoksa ben gelecek-.'

Burada okumayı kestim. Hilda çocuk odaya girdi, ona sordum:

'Amélie burada mı?'

'Evet, efendi.'

'Söyle gelsin, konuşacağım onunla.'

'Peki, efendi.'

Güldüğünü saklamak istercesine ağzını eliyle kapattı ama gözlerinde —ömrümde gördüğüm en kara gözler, öylesine kara ki göz bebeklerini iristen ayırdetmek olanaksız— korku ve aşırı şaşkınlık vardı.

Verandada sırtım denize dönük olarak oturdum, sanki kendimi bildim bileli yapageldiğim bir şeydi bu. Başka bir iklim, başka bir gökyüzü canlandıramıyordum imgelemimde. Dağların biçimlerini, tahta masanın üstünde duran tatlı kokulu ak çiçeklerle dolu iki toprak vazonun biçimini bildiğim kadar iyi biliyordum. Kızın ak bir entari giymiş olarak geleceğini de biliyordum. Bir kahverengi-beyaz karışımı olacaktı karşımda, az kıvırcık saçları —beyaz kızlar gibi saçım derdi— kırmızı bir örtüyle yarı yarıya örtülmüş, ayakları çıplak... Gökyüzü ve dağlar, çiçekler ve kız olacaktı her yanda, içimde ise bütün bunların bir karadüş olduğu duygusu ve de avutucu ama uzak bir uyanma umudu.

Kız veranda sütununa hafifçe dayandı. Aldırışsız bir inceliği vardı, saygılı ama ucu ucuna... Bekledi.

'Bu mektubu sana mı verdiler?' diye sordum.

'Hayır efendi, Hilda almış.'

'Yazan adam senin dostun mu?'

'Dostum değil,' dedi.

'Ama tanıyormuş seni - ya da öyle söylüyor.'

'Elbette, Daniel'i tanıyorum.'

'İyi öyleyse. Ona söyle, mektupları hoşuma

gitmiyor. Bir daha yazmasın. Yazarsa kendisi için kötü olur. Mektup falan getirecek olursa, geri ver. Anladın mı?'

'Evet, efendi. Anladım.'

Hâlâ sütuna dayanmış olarak gülümsedi. Gülümsemesinin her an yüksek bir kahkahaya dönüşebileceğini duyumsadım. Konuştumsa, sırf buna engel olmak içindi.

'Neden yazıyor bana?'

Masum masum karşılık verdi, 'Söylemiyor bunu size? İki mektup gönderiyor, ama neden yazıyor onu söylemiyor? Siz bilmiyorsa ben nerden bileyim?'

'Ama tanıyorsun onu, değil mi?' dedim. 'Adı Cosway mi?' 'Kimileri der ki öyle, kimileri der ki değil. Kendisi Cosway diyor.'

Düşünceli bir sesle konuşmayı sürdürerek Daniel'in çok üstün biri olduğunu, hep İncil okuduğunu, beyazlar gibi yaşadığını ekledi. Dediklerinin ne anlama geldiğini sorduğumda ise evinin beyazlarınki gibi olduğunu, yani odalardan birini yalnızca oturmak için kullandığını açıkladı. Bir de duvarda iki fotoğraf varmış, annesinin ve babasının resimleri.

'Beyaz mı onlar?'

'Yok, koyu renkli.'

'Ama mektubunda babasının beyaz olduğunu yazıyor.'

Omuzlarını silkti, 'Bütün bunlar çok eski, ben bilmez.' Geçmişi nasıl da küçümsediği besbelliydi. 'Söyleyecek ben ona sizin dediğinizi, efendi.' Bir an sonra ekledi: 'Neden gidip görmüyor siz onu? Daha iyidir. Daniel kötü adam, gelip buraya patırtı çıkarır. En iyisi o gelmesin.

Derler ki Barbados'ta vaiz verirmiş bir vakitler, öyle konuşur, yani bilgili. Jamaika'da, İspanyol Kenti'nde ağbisi var, Bay Alexander. Büyük adam, çok zengin. Üç romcu dükkânı var, iki de bakkaliye.' Bıçak gibi keskin bir bakış fırlattı gözlerimin ta içine. 'Duymuştu ben ta ne zaman, onun oğlu Bay Sandi ile bizim Bayan Antoinette evlenecek. Yalan ama, saçma. Bayan Antoinette beyaz kız, çok zengin, ne yapsın evlenip koyu renkli adamla o benzemese bile zenciye? Sorun siz Bayan Antoinette'e, anlatsın size.'

Hilda gibi ağzını eliyle kapattı, gülmekten kendini alamıyormuşcasına, yavaş yavaş uzaklaştı.

Derken döndü, çok alçak sesle, 'Size acıyorum,' dedi.

'Ne dedin?'

'Hiçbir şey demedi ben, efendi.'

Kırmızı fırfırlı örtüyle örtülmüş kocaman masa küçük odayı daha da sıcaklaştırıyordu sanki, odadaki tek pencere kapalıydı.

'Sizin iskemle kapının yanına koyuyor ben,' dedi Daniel. 'Altından eser rüzgâr.'

Rüzgâr falan geldiği yoktu oysa, en ufak bir hava kıpırtısı bile yoktu. Dağın epey aşağılarındaydı burası, nerdeyse deniz düzeyinde.

'İşitir işitmez siz gelecek, diktim kafaya rom, üstüne içtim bir bardak su serinleyeyim diye. Ama serinletmedi beni su, yaş olup gözlerimden aktı, feryat figan oldu. Siz neden cevap vermiyorsun bana yazdığımda ilk defa?' diye konuştu gözünü kirli beyaz duvara asılı, çerçevelenmiş bir İncil deyişinden ayırmadan. Süslü harflerle

'İntikamım alınacaktır' yazılmıştı.

'Sen çok uzatıyor işi, Tanrım,' dedi çerçeveye. 'Ben yardım ediyor, hızlandırıyor seni.'

Sıska sarı suratını sildi sonra, burnunu masa örtüsünün bir kenarına sümkürdü.

'Bana Daniel derler,' dedi hâlâ yüzüme bakmayarak, 'ama gerçek adım Esau. Babam olacak lânet şeytandan küfürden, kovulmadan başka bir şey görmedi ben. İhtiyar Cosway benim baba. İspanyol Kenti'ndeki İngiliz kilisesinde mermer taş bile koymuşlar, gelen geçen görür. Mermer üstünde arması da var latince yazılı, sonra sözler sözler koca siyah harfli. Hepsi yalan, baştan sona. O taş asılsa da boynuna, sürüklese onu Cehenneme sonunda, diler ben ulu Tanrıdan. Yazmışlar ki «Dindardı», demişler ki «Herkes onu severdi»! Yok bir söz büyük baş hayvan gibi alıp sattığı insanlar hakkında. Yazmışlar ki «Zayıflara karşı insaflıydı». İnsaf! Adamda yürek var taş gibi. Bazan bir karıdan bıktı mı, çok da çabuk bıkar, azat etmiş onu annemi de yaptığı gibi. Üstüne kulübe de vermiş, azıcık da toprak kendine (kimisi bahçe der oraya), ama insaftan mı? Değil. Kendi kötü gururu için yapıyor bunu. Onun kadar yüksekte gezen, gururu kaf dağında adam görmedi bu gözler - gezer dünyayı kendi yaratmış gibi. «Herkesin canı cehenneme», diyor. Beklesiiin... O mermer levha hep gözümün önünde, çok gittim baktım çünkü. Yazdıkları yalanları bilirim ezbere - kimse de kalkıp demez neden yazıyor kilisenin içinde bunca yalan?!. Bunları söylüyor ben size bilesin diye ne biçim insanların arasına girmişsin. Yürek bilir ne biçim yandığını, ama hep saklı tut, kilitli tut

çok zor. Beni lânetledi o, dün sabah gibi aklımda. On altıydı yaşım, yüreğim çarpıntılı. Erkenden çıkmış ben yola. Te Coulibri'ye dek yürümüşüm - sürmüş beş altı saat. İstemem, görüşmem demiyor benim için, serin kanlı, durgun oturuyor orada beni içeri aldıklarında, ilk dediği lâf hep para için onun canını sıkıyormuşum. Peki neden? İsterim arada bir yardım ayağıma ayakkabı alayım da zenciler gibi yalın gezmeyeyim için. Elbet, zenci değilim ben. Bakıyor bana sanki ben pislik, kızıyorum ben de. «Haklarım var benim,' diyorum da o ne yapıyor bilir misin? Kah kah kah suratıma suratıma gülüyor. Gülmesi geçince sonunda, her neyse adın diye hitap ediyor bana. «Hepsinin de adını aklımda tutamam ya - bu kadarı beklenemez benden,» diyor bir de kendi kendine. O sabah güneş var, çok yaşlı görünüyor kendi. «Siz kendin verdin bana Daniel adını,» dedim one. «Ben köle değilim anam gibi.»

'«Senin anan,» diyor, «sinsi kurnazın biriydi. Bense aptal değilim. Her neyse, kadın ölmüş, fazla konuşmaya gerek yok. Eğer senin o sıska leşinde benden bir damla kan varsa ben de şapkamı yerim.» Buraya dek benim kan da azmış, değil mi ya efendi? Bağırıyorum ona, «Ye öyleyse, ye! Vaktin yok fazla. Yeni karını öpüp sevecek vaktin de yok fazla. Senden çok genç o, sen yaşlı.» Bunu ben diyor, «Tanrım tutma beni,» diye bağırdı o. Yüzü önden kıpkırmızı sonra kül rengi oldu. Kalkmak istiyor yerinden ama yapamıyor... Masasının üstünde koca gümüş bir mürekkep hokkası durur, onu kaptığı gibi fırlatıyor kafama, lânet okuyor bir de. Eğildi ben, hokka

düştü yere. Gülmem geliyor, güleceğim ama diyorum ki kendime kaç. Sonradan para gönderiyor bana. Haber yok, iki söz yok, sırf para. Son o sefer gördü ben babamı.'

Daniel derin bir soluk aldı, yüzünü yeniden sildi, bana rom ikram etti. Teşekkür edip istemediğimi belirtmek için başımı iki yana salladığımda kendisine yarım bardak doldurdu, hemen kafasına dikti.

'Bunlar hepsi çok eskiden,' dedi.

'Beni neden görmek istedin, Daniel?'

Son içki onu ayıltmış gibiydi. Yüzüme doğrudan baktı ve daha doğal bir havayla konuştu.

'Israrla istedim, çünkü diyeceğim şu. Anlattıklarım doğru mu diye sorduğunda siz, soracaksın beni hiç hoşlanmadığın halde, ben görüyor bunu. Ama siz de biliyor mektubumda yalan yok. Dikkat et siz kiminle konuştuğunuza. Çok kişi neler diyor arkandan ama korkuyor yüz yüze gelince ya da istemiyor karışmak. Bak şimdi yargıç bey, o çok şey biliyor, ancak hanımı çok iyi dost Mason ailesiyle, elinden geldiğince söyletmez onu kadın. Sonra üvey ağbim Alexander var, onun da renk koyu aynı ben gibi, ama onda şans var, o ister sana söylesin her türlü yalan. İhtiyar domuzun en sevdiği oğluydu, işleri baştan beri iyi gitti hep. Evet, öyledir, Alexander çok zengin adam şimdi, onun için susar. Refaha kavuştu ya, iki yüzlü oldu, konuşmaz beyazlara karşı. O sizin evdeki kadın var ya, Christophine derler. O hepsinden kötü. Kaçmak zorunda kaldı o Jamaika'dan hapse girecekti, siz biliyor musun bunu?'

'Hapse mi girecekti? Ne yapmıştı?'

Gözlerini benden kaçırdı. 'Ben söyledi size, ayrılmıştı ben İspanyol Kenti'nden, bilmiyorum olanların hepsini. Ama çok kötü bir suçtu. Obeah yapar o kadın, yakalamışlar. O şeytan işlerine inanmaz ben, ama inanan çoktur. Çok kötü kadındır Christophine, karından beter yalan atar size. Sizin kendi karın, konuşur tatlı tatlı, hepsi yalan.'

Rafta duran altın yaldızlı kara saat dördü vurdu.

Gitmem gerek. Ter içindeki bu sarı surattan, bu tiksinç odadan kaçmam gerek. Kıpırdamadan oturdum, her yanım uyuşmuş, ona bakmayı sürdürerek.

'Beğendi siz benim saati?' diye sordu Daniel. 'Çok çalıştım almak için onu. Ama kendi keyfim için. Bir kadının gözüne girmek için değil. Kadınlar! Bana şunu al, yok bana bunu al, şeytanın dünyadaki timsali hepsi benim fikrime göre. Şimdi Alexander, kadınlardan duramaz uzak, sonunda evlendi çok açık renkli bir kızla. Oğlu Sandi sanki bir beyaz adam, ama beyaz adamların hepsinden de yakışıklı. Birçok beyaz eve kabul ederlermiş onu, öyle diyorlar. Sizin karın tanır Sandi'yi kaç yıldır. Sor ona, söylesin size. Ama her şeyi söylemez sanırsam.' Pis pis güldü. 'Yok hayır, her şeyi değil. Gördü onları ben kimse bakmaz sanırlarken. Sizin karını gördü ben, o bilmezken... Siz gidiyor, öyle mi?'

Kapıya koşup önümü kesti.

'Yok, siz gidemez son sözümü söylemeden ben. İstiyorsunuz kapatayım çenemi, bildiklerimi açık etmeyeyim. Sandi ile başladı sizin karın. İyi kafeslediler seni o kız hakkında. Sizin

gözün içine baka baka konuşur tatlı - dedikleri hep yalan. Yalan. Öyleydi anası da. Derler ki kendi anasından da beter, hem ki daha çocuk yaşta. Siz mutlaka sağır, duymadı nasıl herkes arkandan güldü siz evlendiğinde onunla. Öfkeni bana harcama, efendi. Sizi aldatan ben değil, gözünüzü açmak istiyor ben... Uzun boylu, yakışıklı İngiliz beyefendi siz gibi, istemiyor dokunmak ben gibi bir sarı sıçana, değil mi öyle? İyi anlıyor ben. İnanıyor siz bana, ama her şeyi sessizce yapmak istiyor, becerir yalnızca İngilizler bunu. Peki, oldu. Ama ben tutarsam çenemi sanırım siz bana borçlu bir şeyler. Beş yüz sterlin sizin için ne ki? Benim için... hayatımı kurtarır.'

İğrenme duygusu bir kusma isteği gibi yükseliyordu içimde. İğrenme duygusu ve sonsuz öfke...

'Peki, olur,' diye haykırdı kapıdan çekilerek. 'Git öyleyse, defol. Ben söylüyorum işte şimdi. Defol. Defol. İstediğim para gelmezse görür sen neler yapabilir ben.'

'Sevgilerimi söyle sizin karına - kızkardeşime,' diye seslendi arkamdan zehir saçan bir sesle. 'İlk değil siz öpen onun güzel yüzünü. Yüz güzel, ten ipek gibi, rengi güzel - sarı değil benim gibi. Gene de öz kızkardeşim-.'

Patikanın sonunda, evi görmeyecek, işitmeyecek kadar uzaklaştıktan sonra oradan, durdum. Sıcağa ve sineklere terkedilmişti dünya, o karanlık odadan sonra ışık göz kamaştırıyordu. Oralarda bir yere iple bağlanmış aklı karalı bir keçi gözünü dikmiş bana bakıyordu, ve sanki çok uzunmuş gibi gelen dakikalar boyunca ben de onun çekik sarı-yeşil gözlerine bakakaldım.

Sonra atımı bağladığım ağacın yanına gittim ve olabileceğince hızla uzaklaştım oradan.

Kararmış gümüş tepsi üzerindeki yarı yarıya rom dolu sürahi ve iki bardağa yer açmak için teleskop masanın öte ucuna itilmişti. Dışardaki bitmez tükenmez gece seslerini dinliyor, küçük pervane ve uçan böceklerin sıra sıra mumların alevlerine dalışlarını seyrediyordum. Sonra kendime bir rom doldurup kafama diktim. Birden gece gürültüleri çekildi, uzaklaştı, katlanılabilir hattâ hoş gelmeye başladı kulağıma.

'Tanrı aşkına beni dinler misin?' dedi Antoinette.

Bunu daha önce de söylemişti ama karşılık vermemiştim. Bu kez konuştum.

'Elbette. Bunu yapmasam senin sandığın kadar hayvan biri olurdum.'

'Neden nefret ediyorsun benden?' diye sordu.

'Senden nefret etmiyorum, senin için tasalanıyorum, kafam karmakarışık,' dedim. Yalandı bu, kafam karmakarışık değildi. Sakindim, uzun süredir kendimi ilk kez böylesine sakin ve emin hissediyordum.

Beğendiğimi açıkladığım beyaz entarisini giymişti; ama bir omuzu biçimsizce kaymış giysi sanki ona bol geliyormuş izlenimini uyandırıyordu. Sağ eliyle sol bileğini tutuşuna baktım - sinir bozucu bir alışkanlığıydı.

'Öyleyse neden hiç yanıma gelmiyorsun?' dedi. 'Neden hiç öpmüyorsun, ya da konuşmuyorsun benimle? Niçin buna katlanabileceğimi sanı-

yorsun, bana böyle davranman için ne sebep var? Var mı bir sebep?'

'Evet,' dedim. 'Var bir sebep,' ve çok alçak sesle ekledim, 'Tanrım.'

'İkide bir Tanrı'ya sesleniyorsun,' dedi. 'İnanıyor musun Tanrı'ya?'

'Elbette. Elbette beni yaratanın yüceliğine, gücüne, bilgeliğine inanıyorum.'

Kaşlarını kaldırdı, ağzının iki kenarını aşağı doğru devirdi soru soran alaycı bir anlamla. Bir an Amélie'ye çok benzedi. Belki de akrabalardır diye geçirdim içimden. Olabilir, hattâ olasıdır bu Allahın belâsı yerde.

'Ya sen,' dedim. 'Sen inanıyor musun Tanrı'ya?'

'Önemli değil,' dedi sakin bir sesle, 'benim neye inandığım ya da senin, hiç önemli değil, çünkü yapabileceğimiz hiçbir şey yok. Bunlar gibiyiz biz de.' Ölü bir pervaneyi bir parmak fiskesiyle masanın üstünden attı. 'Ama sana bir soru sordum, değil mi? Yanıtlayacak mısın?'

Biraz daha içtim. Beynim soğuk ve dupduruydu.

'Pekâlâ, ama seninkine karşı benim de bir sorum var. Annen hayatta mı?'

'Hayır değil. Öldü.'

'Ne zaman?'

'Çok olmadı.'

'Öyleyse neden sen çocukken öldüğünü söyledin bana?'

'Öyle dememi istediler, hem de doğru olduğu için... Gerçekten de ben çocukken öldü. İki ölüm vardır her zaman, biri gerçek olandır biri de başkalarının bildiği.'

'En az iki,' dedim, 'talihliysen eğer.' Bir an sustuk, sonra sürdürdüm, 'Adının Daniel Cosway olduğunu söyleyen bir adamdan bir mektup aldım.'

'O adı kullanmaya hiçbir hakkı yok,' dedi çabucak. 'Asıl soyadı —varsa eğer— Boyd'dur. Daniel Boyd. Bütün beyazlardan nefret eder, en çok da benden. Bizim hakkımızda hep yalan uydurur; senin de karşı tarafı dinlemeden inanacağından kuşkusuz belli ki.'

'Karşı taraf da mı var?' dedim.

'Her zaman bir karşı taraf vardır. Her zaman.'

'İkinci mektubundan sonra —gözdağı veriyordu onda— en iyisi gidip onu göreyim dedim.'

'Onunla görüştüm,' dedi. 'Sana ne söylediğini de biliyorum. Annem deli ve rezilliğiyle dile düşmüş bir kadınmış, küçük yaşta ölen kardeşim aptal, doğuştan budalaymış, ben de deliymişim. Bunları söyledi sana, değil mi?'

'Anlattıkları böyle bir şeylerdi, evet. Herhangi birinde gerçek payı var mı?' diye sordum, soğuk ve sakin.

Mumlardan birinin alevi birden yükseldi ve gözlerinin altındaki halkaları, aşağı dönük ağzını, ince, gergin yüzünü gördüm.

'Şimdi konuşmayalım bunları,' dedim. 'Bu gece dinlen.'

'Konuşmamız gerek.' Sesi yüksek ve tiz çıktı.

'Aklı başında davranmaya söz verirsen eğer.'

Ama şimdi ne yeri ne de zamanı, diye düşündüm; bu uzun, karanlık verandada, mumların ölgün ışığında, dışarda bizi izleyen, bizi dinleyen gece varken olmaz.

'Bu gece vazgeç,' dedim yeniden. 'Bir başka zaman.'

'Başka bir yerde, başka bir zaman hiç söyleyemem belki. Onun için şimdi.' Bir an durdu ve, 'Sen korkuyor?' diye sordu zenci sesine öyküneerek, şarkı söyler gibi ve küstahça.

Derken titrediğini ayrımsadım ve biraz önce sırtında sarı ipek bir şal olduğunu hatırladım. Yerimden kalktım (beynim öylesine duru ve soğuk, gövdem öylesine yüklü ve ağır). Şal içeri odada bir iskemlenin üstünde duruyordu, büfenin üstünde mumlar vardı. İkisini alıp verandaya çıkardım, yaktım, şalı omuzlarına sardım.

'Yarın söylesen olmaz mı, gün ışığında?'

'Buna hakkın yok,' dedi yırtıcı bir sesle. 'Annem hakkında sorular sorup da yanıtımı dinlememekte direnmeye hakkın yok.'

'Elbette dinlerim, elbette şimdi konuşabiliriz istediğin buysa eğer.' Gene de tanımadığım ve bana düşman bir şeyin çevremi sardığı duygusu çok güçlüydü. 'Burada çok yabancı hissediyorum kendimi,' dedim. 'Bu yer bana düşman sanki, senden yana.'

'Yanlışın var,' dedi. 'Ne senden yana, ne de benden. İkimizle de hiçbir ilgisi yok. Onun için korkuyorsun buradan, çünkü tümüyle başka bir varlık. Bunu çok eskiden, daha çocukken öğrendim ben. Burayı sevdim çünkü sevecek başka bir şey yoktu. Ama inan, o sık sık seslendiğin Tanrı kadar kayıtsız bu da...'

'Burada da konuşabiliriz, başka bir yerde de,' dedim. 'Sen nasıl istersen.'

Rom sürahisi hemen hemen boştu, yemek

odasına gidip yeni bir şişe rom getirdim. Yemekte hiçbir şey yememiş, şarap da içmemişti; şimdi kendisine bir içki doldurdu, dudaklarına bir değdirdi, masanın üstüne bıraktı.

'Annem hakkında bir şeyler öğrenmek istiyorsun, anlatacağım. Hem de gerçeği, yalanları değil.'

Bunun üzerine o kadar uzun bir süre sustu ki, 'Baban öldükten sonra çok yalnızlık çektiğini, çok mutsuz olduğunu biliyorum,' dedim yumuşak bir sesle.

'Hem de çok yoksul,' dedi. 'Bunu unutma. Beş yıl boyunca. Ne de çabuk söyleniyor değil mi? Ama o süreyi yaşaması nasıl da uzun! Ve yapayalnız. Öylesine yalnızdı ki, insanlardan kaçmaya başladı. Olur böyle şeyler. Bana da oldu, ama benim için daha kolaydı, çünkü eski günleri hemen hemen hiç anımsamıyordum. Oysa onun için alışılmadık ve korkutucu bir durumdu. Sonra öyle de güzeldi ki. Her aynaya baktığında mutlaka yeniden umutlandığını, olmadık düşler kurduğunu düşünürdüm. Değişik şeyler elbette. İnsan uzun süre olmadık düşler kurabilir ama gün gelir hepsi de kırılıp gider ve tek başına kalırsın. Dünyanın en güzel yerinde yalnızdık - evrenin herhangi bir köşesinde Coulibri'den güzel bir yer olabilmesi imkânsız. Deniz çok uzakta değildi ama hiç işitmezdik sesini, hep ırmağı işitirdik. Denizi değil. Eski dönemden kalma bir evdi, bir vakitler bahçede dizi dizi palmiyeler varmış ama çoğu devrilmiş, ötekiler kesilmişti. Geriye kalan birkaç tanesinin yitik bir görünüşleri vardı. Yitik ağaçlar. Sonra annemin atını zehirlediler, hiç gezmeye çıkamaz

oldu. Bahçede çalışırdı, güneşin tepede olduğu en sıcak saatlerde bile... «Siz içeri gir hanım artık,» derlerdi.'

'Kim derdi?'

'Christophine yanımızdaydı, yaşlı bahçıvan Godfrey de kalmıştı, bir de bir çocuk. Adını unuttum. Haa, evet...' Güldü. 'Adı Disastrous'du. Sözcüğün **Felâket** anlamına geldiğini bilmeyen nenesi kulağa hoş geliyor diye koymuş bu adı. Papaz, «Bu çocuğu Disastrous adıyla vaftiz edemem, doğru dürüst bir ad koyun» diye ısrar edince Thomas dediler. Adı Felâket Thomas oldu böylece. Biz Sass derdik. Yiyeceklerimizi köyden Christophine alır getirirdi, bu arada kimi köy kızlarını ortalık işine, çamaşıra gelmeye kandırırdı. O yanımızda kalmasaydı hepimiz ölürdük, annem hep öyle derdi. O günlerde çok kişi öldü hem beyazlardan hem siyahlardan, çoğunlukla da yaşlılar... Ama artık kimse o eski günlerden söz etmiyor. Unutuldu her şey, yalanlardan başka. Yalanlar hiçbir zaman unutulmuyor, sürüp gidiyorlar, büyüyüp gelişiyorlar.'

'Ya sen,' dedim, 'sen ne yapardın?'

'Sabahları hiç kederli olmazdım,' dedi. 'Her gün taptaze bir gündü benim için. Sütle ekmeğin tadını, ağır ağır tıkırdayan guguklu duvar saatinin sesini, ilk kez saçımın sicimle bağlandığını anımsıyorum. Kurdelem de kalmamıştı, yenisini alacak para da... Dünyanın bütün çiçekleri vardı bahçemizde. Kimi kez susadığımda, hemen bir yağmurdan sonraysa yasemin yapraklarının üstünden su taneciklerini yalardım. Ah orayı görebilmeni sağlayabilsem... Yok ettiler orasını, şimdi yalnızca burada, benim kafamda var...'

Alnına vurdu eliyle. 'En güzel şeylerden biri alçak basamaklı yuvarlak merdivendi... Glacisten binek taşına değin uzanırdı. Korkuluğu süslü demirdendi.'

'İşlenmiş dövme demir,' dedim.

'İşlenmiş dövme demir. Son basamağın orada soru işareti gibi biçimlenmişti. Elimi üstüne koyduğumda demir sıcacık olurdu, içim biraz olsun rahatlardı.'

'Hani her zaman mutlu olduğunu söylemiştin?'

'Hayır, sabahları her zaman mutluydum dedim, öğleden sonraları her zaman değil, hele güneş battıktan sonra hiçbir zaman... Güneş battıktan sonra hayaletler gezinirdi evde. Bazı yerler öyledir. Derken bir gün annem benim beyaz zenciler gibi büyüdüğümü ayrımsadı ve utandı benden. O günden sonra her şey değişti. Evet, suç benimdi. Deli gibi tasarılar kurmaya, uğraşıp didinmeye başlaması benim yüzümdendi. (yaşamımızı değiştirmek için). Sonra insanlar yeniden bizi görmeye gelir oldular. Hâlâ nefret ediyordum onlardan, soğuk alaycı gözlerinden korkuyordum ama bunu saklamasını öğrendim.'

'Hayır,' dedim.

'Neden hayır?'

'Saklamayı hiçbir zaman öğrenememişsin.'

'Saklamaya çalışmayı öğrendim,' dedi Antoinette. Hiç de iyi beceremediğini düşündüm.

'Sonra bir gece hepsini yerle bir ettiler.'

Arkasına yaslandı, çok solgundu yüzü. Biraz rom koyup ona uzattım ama bardağı öylesine sertçe itti ki, içki entarisinin üstüne döküldü.

'Hiçbir şey kalmadı artık. Çiğnediler, yok et-

tiler. Kutsal bir yerdi orası. Güneşe adanmış kutsal!'

Anlattıklarının ne dereceye değin doğru, ne kadarının hayal ya da uydurma olduğunu merak etmeye başlamıştım. Eski malikânelerin birçoğunun yakıldığı gerçekti kesinlikle. Her yan yıkıntılarla doluydu.

Sanki düşüncelerimi okumuş gibi, sakin bir sesle konuşmasını sürdürdü:

'Neyse, annemi anlatıyordum sana. Olaydan sonra humma geçirdim. Cora Teyzemin İspanyol Kenti'ndeki evinde kalıyordum. Bir gece çığlıklar işittim, sonra da yüksek kahkahalar. Ertesi sabah Cora Teyze annemin çok hasta olduğunu, kırda bir eve dinlenmeye gittiğini söyledi. Bu garip gelmedi bana. Annem Coulibri'nin bir parçasıydı çünkü, Coulibri yok edilmiş ve yaşamımdan çıkmış olduğuna göre onun da bırakıp gitmesi doğaldı. Çok uzun süre yattım. Başımda sargılar vardı, biri kafama taş atmıştı da... Cora Teyze yaranın izinin kalmayacağını, düğün günümde beni bozmayacağını söyledi. Ama sanırım bozdu düğün günümü, tüm öteki günlerimi ve gecelerimi de...'

'Gecelerin bozulmadı, Antoinette,' dedim. 'Günlerin de... Üzücü şeyleri kafandan at. Bunları düşünmezsen hiçbir şey bozulmaz, söz veriyorum sana.'

Ama yüreğim kurşun gibi ağırdı.

'Pierre öldü,' diye sürdürdü beni işitmemişcesine, 'annem de Bay Mason'dan tiksinmeye başladı. Yanına yaklaşmasına, ona dokunmasına izin vermiyordu. Onu öldüreceğini söylüyordu, hattâ sanırım öldürmeye kalktı da. Sonunda

adam ona bir ev aldı, bakımı için bir zenci karı koca tuttu. Bir süre annemin acısını çekti ama, sık sık Jamaika'dan ayrılıyor, vaktinin çoğunu Trinidad'da geçiriyordu. Onu hemen hemen unuttu diyebilirim.'

'Sen de unuttun onu,' dedim elimde olmadan.

'Ben unutan bir insan değilim,' dedi Antoinette. 'Ama o - o istemiyordu beni. Onu görmeye gittiğimde beni itti, bir ağlamadır tutturdu. Onu daha kötüleştirdiğimi söylediler. Herkes onun dedikodusunu yapıyordu, bir türlü rahat bırakmıyorlardı. Onun hakkında konuşurlar konuşurlar, beni gördüler mi susarlardı. Bir keresinde gidip onu görmeye karar verdim, tek başıma. Daha eve varmadan haykırmalarını işittim. Annemin canını yakan her kimse öldürürüm diye düşündüm. Attan atladığım gibi verandaya koştum, oradaki pencereden odanın içini görebilecektim. Sırtındaki entariyi çok iyi anımsıyorum. Göğsü çok açık bir gece elbisesiydi, ayakları çıplaktı. Şişko bir zenci adam vardı odada, elinde bir bardak rom. «İç, unutursun,» diyerek uzattı ona bardağı. Annem soluk almadan hepsini içti. Adam bardağı yeniden doldurdu, yeniden uzattı. Annem aldı, güldü, omuzunun üstünden geriye fırlattı. Bardak param parça oldu. «Temizle şunu,» dedi adam siyah kadına, «yoksa üstüne basacak.»

'«Keşke bassın iyi olur,» dedi kadın. «Susar belki o zaman.» Gene de bir süpürge getirip cam parçalarını süpürdü. Bütün bunları gördüm. Annem onlara bakmıyordu. Odanın içinde geziniyor, konuşuyordu, «Bu ne hoş sürpriz, Bay Lutt-

rell! Godfrey, Bay Luttrell'in atını alsana.» Sonra birden bitkinleşti, sallanan koltuğa oturdu. Adamın onu kucağına alarak koltuktan kaldırdığını, onu öptüğünü gördüm. Ağzının annemin-kinin üstüne yapıştığını gördüm. Annemin gövdesinin onun kollarında gevşediğini, kendisini ona bıraktığını gördüm. Adam güldü. Kadın da güldü, ama kızmıştı. Daha fazla bakamadım, kaçtım. Ağlaya ağlaya döndüğümde Christophine beni bekliyordu. «Ne ister sen, gider oralara?» diye sordu. «Sen sus şeytan karı,» dedim. «Pis cehennemlik kara şeytan.» Christophine, «Ay ay ay!» dedi. «Vay başıma gelenleeer. Tanrım et bana yardım!»'

Uzun süre sustu, sonra kendi kendine konuşurcasına mırıldandı, 'Diyeceğimi dedim. Anlamanı sağlamaya çalıştım. Ama hiçbir şey değişmedi.' Güldü.

'Öyle gülme, Bertha.'

'Benim adım Bertha değil. Neden Bertha diyorsun bana?'

'Özellikle çok sevdiğim bir isim de ondan. Seni Bertha olarak düşünüyorum.'

'Neyse, önemli değil,' dedi.

'Bu sabah gittiğinde nereye gittin?' diye sordum.

'Christophine'i görmeye gittim,' dedi. 'Bilmek istediğin ne varsa söylerim sana, ama kısaca. Sözcükler bir işe yaramıyor çünkü, artık bunu anladım.'

'Niye gittin ona?'

'Benim için bir şey yapmasını isteyecektim.'

«Eeee, yaptı mı?'

'Evet.'

Gene uzun bir sessizlik.

'Sana öğüt vermesini istiyordun, öyle değil mi?'

Karşılık vermedi.

'Ne dedi?'

'Gitmemi söyledi, seni bırakmamı...'

'Sahi mi?' dedim. Şaşırmıştım.

'Evet, bunu öğütledi.'

'İkimiz için de en iyisi neyse onu yapmak istiyorum,' dedim. 'Anlattıklarının çoğu öylesine garip, öylesine beklemeye alıştığımdan değişik ki... Belki de Christophine doğru söylüyor, ne dersin? Yani, sen bir süre buradan uzaklaşsan, ya da ben gitsem —sen nasıl istersen tabii— kısa bir süre diyorum, belki de yapabileceğimiz en iyi iş olur...' Derken daha sert, keskin bir sesle, 'Bertha,' dedim. 'Uyuyor musun, hasta mısın, neden cevap vermiyorsun?' Yerimden kalkıp yanına gittim, buz kesmiş ellerini ellerimin içine aldım. 'Çoktandır oturuyoruz burada, çok geç oldu.'

'Sen git,' dedi. 'Ben burada, karanlıkta kalmak istiyorum... yerim burası,» diye ekledi.

'Saçmalama,» dedim.

Yerinden kaldırırken sarıldım ona, öptüm. Ama geri çekildi.

'Dudakların benim ellerimden de soğuk,' dedi.

Gülmeye çalıştım. Yatak odasına geçtiğimizde kepenkleri kapattım.

'Uyu şimdi, yarın her şeyi baştan konuşuruz.'

'Evet, elbette,' dedi, 'ama yatmadan önce gelip iyi geceler diler misin bana?'

'Tabii gelirim sevgili Bertha.'

'Bu gece Bertha olmasın,' dedi.

'Tersine, özellikle bu gece, Bertha olmalısın.'

'Nasıl istersen,' dedi.

Yeniden odasına döndüğümde ilk gözüme çarpan şey yerlere saçılmış beyaz tozlar oldu. Ona ilk sorduğum soru bununla ilgiliydi. Ne olduğunu sordum. Karafatmalara karşı bir önlem olduğunu söyledi.

'Evin içinde hiç karafatma, kırkayak bulunmadığını farketmedin galiba? O pis böceklerin ne denli iğrenç olduklarını bilseydin!'

Tüm mumları yakmıştı, oda gölgelerle doluydu. Tuvalet masasının üstünde altı, yatağının yanındaki masanın üstünde üç tane vardı. Işık değiştirmişti onu. Daha önce hiç bu denli neşeli bu denli güzel olmamıştı. İki kadehe şarap doldurdu, birini bana uzattı. Ama yemin ederim ki daha içmeden doğdu içimde özlem - bir zamanlar yaptığım gibi yüzümü saçlarına gömme özlemi.

'Hayaletlerin aramıza girmesine neden izin veriyoruz? Neden mutlu olamayalım?' dedim.

'Christophine de tanır hayaletleri,' dedi. 'Ama onlara verdiği ad başka.'

Bana yaptığını yapmak zorunda değildi. Ne zaman olsa yemin ederim buna. Yapmak zorunda değildi, gerek yoktu. Kadehi bana uzattığında gülümsüyordu. Kendi sesime benzemeyen bir sesle ortalığın aşırı aydınlık olduğunu söylediğimi anımsıyorum. Karyolanın yanındaki masanın üstünde duran mumları söndürdüğümü anımsıyorum, hepsi bu kadar. O geceden anımsadığım, anımsayacağım başka hiçbir şey yok.

Canlı canlı gömüldüğümü gördüğüm düşten karanlıkta uyandım. Boğuluyormuşum duygusu gözlerimi açtıktan sonra da sürdü. Ağzımın üstünde bir şey vardı; bir tutam saç - ağır, tatlı kokan. Kaldırıp attım, gene de soluk alamıyordum. Gözlerimi kapatıp hiç kıpırdamadan birkaç saniye öylece yattım. Gözlerimi yeniden açtığımda o çirkin tuvalet masasının üstünde dibine dek yanmış mumları gördüm ve ancak o zaman nerede olduğumu bildim. Veranda kapısı açıktı, içeri esen rüzgâr öylesine soğuktu ki sabahın çok erken bir saati, şafaktan hemen önceki saat olduğunu anladım. Üşüyordum. Ölü gibi soğuktum, midem bulanıyordu, sancım vardı. Yanımda yatana bakmadan yataktan çıktım, sendeleyerek giyinme odama geçtim, aynada yüzümü gördüm. Hemen çekildim önünden. Kusamıyordum. Yalnızca öğürüyordum canım yanarak.

Zehirlendim, diye düşündüm. Ama netleşemeyen yarı kapalı bir düşünceydi bu, okuyamadığı bir sözcüğü heceleyen bir çocuk gibi - okusa bile anlamını, bağlamını çıkaramayacağı bir sözcük. Başım ayakta durmamı engelleyecek kadar dönüyordu, geriye doğru yatağın üstüne düştüm. Gözüm, rengi garip bir sarı olan battaniyeye takıldı kaldı. Uzun süre buna baktıktan sonra kalkıp pencereye gidip kusabildim. Sanki saatlerce sürdü bu. Doğrulup duvara yaslanıyor, yüzümü siliyordum ama mide bulantısı ve öğürme hemen yeniden başlıyordu. Sonunda bittiğinde kıpırdayacak halim kalmamıştı, kendimi yatağa bıraktım.

Ömrümde o an gösterdiğim kadar büyük bir

çaba göstermemişimdir. Öylece yatıp uyumaktan başka hiçbir isteğim yoktu, gene de zorla kalktım. Hâlâ bitkindim, hâlâ başım dönüyordu, ama mide bulantısı da sancı da geçmişti. Sabahlığımı giydim, yüzüme su çarptım, onun odasının kapısını açtım.

Soğuk sabah ışığı üstüne düşmüştü... Dudaklarının kederli bükülüşüne, kalın kaşları arasındaki çatık çizgiye —bıçakla yarılmışcasına derin— baktım. Bakarken kıpırdandı, kolunu açığa savurdu. Evet, diye düşündüm soğukça, evet pek güzel, incecik bilekleri, kol içinin tatlı tombulluğu, yusyuvarlacık dirsek, omuzun kola doğru kıvrılışı... Hepsi var, hepsi tam gerektiği gibi. İçim nefret dolu ona bakarken yüzü yumuşadı ve çok gençleşti birden, hattâ gülümser gibiydi. Işığın bir oyunu herhalde. Başka ne olabilirdi?

Her an uyanabilir, dedim kendi kendime. Acele etmeliyim. Yırtılan iç gömleği yerdeydi, çarşafı üstüne çektim ölü bir kızı örtüyormuşcasına özenle. Kadehlerden biri boştu, kendininkini son damlasına dek içmişti. Tuvalet masasının üstünde duran öteki kadehin dibinde birazcık şarap kalmıştı. Parmağımı batırıp tattım. Acıydı. Ona yeniden bakmadım, elimde kadeh verandaya çıktım. Hilda oraları süpürüyordu. Parmağımı dudağıma götürerek 'sus' işareti yaptım, kocaman gözlerle baktı bana, sonra kendi parmağını dudağına götürerek benim hareketimi yineledi.

Giyinip evden çıkar çıkmaz koşmaya başladım.

O günü çok açık seçik anımsayamıyorum,

nereye koştuğumu, nasıl düştüğümü, göz yaşı döktüğümü, nerede bitkin uzandığımı... Sonunda yabanî portakal ağacının yanındaki yıkık evin orada buldum kendimi. Burada başımı kollarımın arasına saklayıp uyumuş olmalıyım. Uyandığımda saat ilerlemiş, rüzgâr serinlemişti. Kalkıp eve giden patikayı bulmayı başardım. Sürüngen bitkilerin hepsinden de nasıl kaçınacağımı biliyordum, bir kez bile tökezlemedim. Doğruca giyinme odama gittim, yolda birileriyle karşılaştıysam görmedim onları, benimle konuştularsa işitmedim.

Masanın üstünde bir tepsi, tepsinin içinde bir sürahi dolusu su, bir bardak ve kızarmış balık köfteleri vardı. Suyun hemen hemen tümünü içtim çünkü çok susamıştım ama yiyeceğe dokunmadım. Yatağın üstüne oturup bekledim, çünkü Amélie'nin geleceğini biliyordum, ne diyeceğini de: 'Size acıyorum.'

Çıplak ayakla, hiç ses çıkarmadan geldi.

'Ben getirdi size yiyecek bir şeyler,' dedi.

Soğuk tavuk, ekmek, meyva, bir şişe de şarap getirmişti. Hiç konuşmadan bir kadeh içtim, sonra bir kadeh daha. Yiyecekleri kesip doğrayıp yanıma oturdu, çocuk besler gibi yedirdi bana. Boynumun altında kolu sıcacıktı, ama aynı kolun dış yüzü, dokunduğumda, serindi, hattâ nerdeyse soğuk... Onun güzel, anlamsız yüzüne baktım, yattığım yerden doğruldum, tabağı ittim. İşte o zaman konuştu:

'Size acıyorum.'

'Daha önce de söyledin bunu, Amélie. Bildiğin tek şarkı bu mu?'

Gözlerinde neşeli bir kıvılcım vardı, ama

güldüğümde korkuyla elini ağzımın üstüne kapadı. Onu yatağa, yanıma çektim, ikimiz de gülmeye başladık. O olaydan en çok anımsadığım bu. Öylesine neşeli, öylesine doğaldı ki kız, neşesinin birazını da bana geçirmiş olmalı, çünkü en ufak bir kararsızlık, pişmanlığa benzer en ufak bir duygu uyanmadı içimde. Bizi karımın yatak odasından ayıran incecik bölmenin ötesinde neler olduğunu öğrenmeye de hiç meraklı değildim.

Sabahleyin bu duygularım tümüyle değişti elbette.

Bir karışık iş daha. Olamaz. Üstelik kızın teni sandığımdan daha koyu, dudakları sandığımdan daha kalındı.

Çok derin ve sessiz uyuyordu ama gözlerini açtığı anda her şeyin farkında olduğunu belirten bir ışık gördüm ta derinlerinde, bir an sonra da zorla bastırılmış bir kahkaha... Ben doygunluğa varmış ve huzurluydum ama onun gibi neşeli değildim. Hayır, Tanrım, neşeli değil. Ona dokunmak için en ufak bir istek yoktu içimde, o da biliyordu bunu. Bu yüzden hemen kalktı ve giyinmeye koyuldu.

'Ne kadar zarif bir entari,' dedim.

Birçok biçimde giyilebileceğini gösterdi bana - yerde sürüklenerek, alttaki dantel gömleği gösterecek gibi hafif kalkık, toparlanıp dizin üstüne çekilmiş olarak...

Yakında adadan ayrılacağımı ama ayrılmadan önce kendisine bir armağan vermek istediğimi söyledim ona. Epeyce yüklü bir armağandı ama teşekkür etmeden, yüzüne hiçbir anlam yerleştirmeden aldı. Ne yapmayı düşündüğünü sor-

duğumda,

'Çoktandır bilir ben ne yapacağımı, burada olamayacağını da,' dedi.

'Her istediğini elde edecek kadar güzelsin,' dedim.

'Evet,' dedi kısaca, 'ama burada değil.'

Anlaşılan Demerrara'da oturan, terzilikle geçinen ablasının yanına gitmek istiyordu, ama dediğine göre orada da fazla kalmayacak, Rio'ya gidecekti. Rio'da bir alay zengin adam varmış.

'Eeee, ne zaman başlayacaksın bu uzun yolculuğa?' diye sordum dalga geçerek.

'Hemen başlıyorum.'

Katliam'dan yola çıkan balıkçı teknelerinden birine atladığı gibi kente inecekmiş.

Güldüm, dalga geçmeyi sürdürdüm. İhtiyar Christophine'den kaçtığını söyledim.

Beni yanıtladığında gülümsemiyordu, 'Hiç kimseye kötülük dileğim yok, ama kalmaz ben burada.'

Katliam'a nasıl gideceğini sordum, 'At, katır gerek değil bana,' dedi. 'Bacaklarımda güç var, taşır beni.'

Tam kapıdan çıkarken kendimi tutamayıp yarı özlemli, yarı utkulu sordum:

'Eee, Amélie, hâlâ acıyor musun bana?'

'Evet,' dedi, 'size acıyorum. Ama yüreğimde ona acıyacak yer de var.'

Kapıyı arkasından yavaşça kapattı. Yattığım yerde, işiteceğimden kuşkusuz olduğum sesleri beklemeye koyuldum - evden ayrılan karımın atının nal sesleri.

Arkamı dönüp uykuya daldım, Baptiste kahveyi getirip beni uyandırana dek. Adamın sura-

tı asıktı.

'Aşçı kadın gidiyor,' diye açıkladı.

'Neden?'

Omuzlarını silkip kollarını iki yana açtı.

Kalktım, pencereden baktım, kadının mutfaktan çıktığını gördüm. İri yarı bir şeydi, geniş adımlarla yürüyordu. İngilizce konuşamıyordu ya da işte konuşamadığını söylemişti. O an bunu unutmuştum.

'Onunla konuşmam gerek,' dedim. 'Tepesinde taşıdığı o koca çıkın ne?'

'Döşeği,' dedi Baptiste. 'Öteki eşyalarını sonra alacakmış. Konuşmanız etmez fayda. Kalmaz o bu evde.'

Güldüm.

'Sen de ayrılıyor musun?'

'Hayır,' dedi Baptiste. 'Ben kâhya burada.'

Bana 'beyefendi' ya da 'efendi' demeyişi dikkatimi çekti.

'Ya o küçük kız, Hilda?'

'Hilda dinler ben ne dersem. Hilda kalacak.'

'Harika,' dedim. 'Neden böyle tasalı duruyorsun öyleyse? Hanımın yakında dönüp gelir.'

Yeniden omuzlarını silkip homurdandı. Ama benim ahlâk düşkünlüğümden mi yakınıyordu, her zamankinden fazla iş görme zorunluluğundan mı, anlayamadım. Yerli dilde homurdanıyordu çünkü.

Verandadaki hamaklardan birini sedir ağaçlarının altına germesini söyledim, günümü orada geçirdim.

Baptiste yemek saatlerinde yiyecek getiriyor ama hemen hemen hiç gülümsemiyor, sorularımı yanıtlamak dışında ise hiç konuşmuyordu.

Karım dönmedi. Gene de ne yalnızlık çektim, ne de mutsuzluk. Güneş, uyku, ırmağın serin suları yeterliydi. Üçüncü gün Bay Fraser'e temkinli bir mektup yazdım.

Obeah hakkında bir kitap yazmayı düşündüğümü, onun rastladığı bir olay üstüne anlattıklarını anımsadığımı söyledim mektupta. Söz konusu kadının şimdilerde nerede olduğunu biliyor muydu acaba? Hâlâ Jamaika'da olabilir miydi?

Mektup haftada iki kez giden ulak ile gönderildi; adam hemen karşılık yazmış olmalı ki, birkaç gün geçmeden yanıtı elime geçti.

> Eşinizi olsun zatınızı olsun sık sık düşünüyorum, ben de tam size yazmak üzereydim zaten. Söz konusu davayı kesinlikle unutmadım. Kadının adı Josephine ya da Christophine Dubois idi - buna benzer bir ad işte. Cosway'lerin hizmetçilerinden biriydi. Hapisten çıktıktan sonra ortalıktan yok oldu. Ama yaşlı Bay Mason'un ona yardım elini uzattığını herkes biliyor. İşittiğime göre Granbois yakınlarında küçük bir evi ve biraz toprağı varmış ya da biri ona vermiş bunları. Kendine göre zekidir, konuşması da düzgün sayılır ama hiçbir zaman gözüm tutmamıştır onu, her zaman çok tehlikeli bir kişi olduğuna inanmışımdır. Karım onun doğduğu ada olan Martinik'e gittiği konusunda ısrar ediyor, meseleyi size dolaylı biçimde de olsa açmışlığımdan dolayı çok sinirlendi. Oysa ben kadının Martinik'e gitmediğini öğrenmiş bulunuyorum.

Bu yüzden sizin oranın beyaz polis müdürü Hill'e üstü kapalı bir mektup yazdım. Eğer kadın yakınınızda bir yerde oturuyorsa, eski numaralarını yapmaya kalkarsa Hill'e haber göndermeniz yeterli. Hemen iki adamını gönderip tutuklatır, bu kez de geçen seferki gibi ucuz kurtulmaz o kadın, hiç kuşkunuz olmasın...

İşte bu kadar, senin defterin dürüldü, Josephine misin Christophine misin, diye düşündüm. Defterin dürüldü Pheena.

Güneş batalı yarım saat olmuştu, mavi saat adını takmıştım bu saate ben. Rüzgâr dinmiştir, ışık çok güzeldir, dağlar keskin, her ağacın üstündeki her yaprak açık seçik ve ötekilerden ayrı görünür. Hamakta oturmuş bunları seyrediyordum ki, Antoinette at üstünde geldi. Bana hiç bakmadan yanımdan geçti, attan indi, eve girdi. Yatak odası kapısının çarpılarak kapandığını, sonra da el çıngırağının hırçın sesini işittim. Baptiste veranda boyunca koşarak geldi. Hamaktan kalkıp oturma odasına girdim. Baptiste sandığı açmış bir şişe rom çıkarmıştı. Birazını sürahiye doldurdu, bir kadehle birlikte tepsiye koydu.

'Kimin için o?' dedim.

Karşılık vermedi.

'Yol yok ha?' dedim ve güldüm.

'Ben bilmek istemiyor hiçbir şey,' dedi.

'Baptiste!-' diye seslendi Antoinette tiz bir sesle.

'Evet, hanımım.' Gözlerimin içine baktı, sonra da tepsiyi götürdü.

Yaşlı kadına gelince, kendisini görmeden önce gölgesini gördüm. O da başını çevirmeden geçip gitti yanımdan. Antoinette'in odasına girmedi, o yana da bakmadı. Veranda boyunca yürüdü, öteki uçtaki merdivenlerden indi, mutfağa gitti. O kısacık süre içinde ortalık kararmıştı, Hilda geldi mumları yakmak için. Ona bir şey söylediğimde ürkek ürkek baktı bana, hemen kaçtı. Sandığı açıp içindeki dizi dizi şişelere baktım. İşte adamı yüz yılda öldüren rom, işte konyak, işte kırmızı ve beyaz şaraplar herhalde St. Pierre, Martinik'ten kaçak getirilmiş - Batı Hint Adalarının Paris'i St. Pierre! Rom içmeyi yeğledim. Ağızda yumuşak ve tatlıydı, evet... Bir saniye sonra göğsümde patlayan ısı ve ışık, derken gövdeme yayılan ılık güç... Bunları duyumsadıktan sonra Antoinette'in odasının kapısını kurcaladım. Zorladığımda hafifçe açılır gibi oldu. İçerden bir şeyler dayamış olmalıydı, herhalde o yuvarlak masayı. Biraz daha ittim, onu görebileceğim kadar açıldı. Yatakta sırt üstü yatmıştı. Gözleri kapalıydı, derin ve gürültülü soluk alıyordu. Çarşafı çenesine dek çekmişti. Karyolanın yanındaki bir iskemlede boş sürahi, içinde azıcık rom kalmış kadeh ve küçük bronz el çanı duruyordu.

Kapıyı kapadım, masanın başına oturup dirseklerimi dayadım. Neler olacağını ve ne yapmam gerektiğini biliyorum sanıyordum. Odanın sıcağı bunaltıcı geldiği için mumların çoğunu söndürdüm, yarı karanlıkta bekledim. Bir süre sonra verandaya çıktım, mutfağın kapısını göz-

lemeye koyuldum. İçerden ışık süzülüyordu .

Çok geçmeden küçük kız çıktı, arkasından da Baptiste. Aynı anda yatak odasından el çanı çalındı. İkisi de oturma odasına girdiler, izledim onları. Hilda gözlerini benden yana korkuyla devirerek tüm mumları yaktı. El çanı hâlâ çalınıyordu.

'Sert bir içki hazırla bana, Baptiste. Canım öylesini istiyor.'

Baptiste benden bir adım uzaklaştı, 'Bayan Antoinette-' dedi.

'Baptiste, neredesin?' diye seslendi Antoinette. 'Niye gelmiyorsun?'

'Geliyor hanımım, hemen,' dedi Baptiste ama rom şişesine uzandığında elinden aldım.

Hilda koşarak odadan çıktı. Baptiste ile ikimiz gözlerimizi ayırmadan bakıyorduk birbirimize. Kocaman patlak gözleri ve yüzündeki sonsuz şaşkınlık komiğime gitti.

Antoinette avaz avaz bağırıyordu yatak odasından, 'Baptiste! Christophine! Pheena, Pheena!'

'Que komesse!' dedi Baptiste. 'Ben getireyim Christophine.'

Nerdeyse küçük kız kadar hızla koşarak çıktı odadan.

Antoinette'in odasının kapısı açıldı. Onu gördüğümde öylesine çarpıldım ki konuşamadım. Saçları darmadağınık ve donuk, yüzüne dökülmüştü, gözleri çok kızarmış ve anlamsız bakıyordu, yüzü al al ve şişmiş gibiydi. Ayakları çıplaktı. Oysa konuştuğunda çok alçaktı sesi, duyulur duyulmazdı.

'Susadığım için çanı çaldım. Kimse işitmedi mi?'

Birden masaya doğru fırlayıp şişeyi kapmasına engel olamadım.

'Artık içme,' dedim.

'Ne hakla şunu yap bunu yapma diyebiliyorsun bana? Christophine!' diye yeniden haykırdı ama sesi çatladı.

'Christophine kötü, şeytan bir kadın, sen de benim kadar biliyorsun bunu,' dedim. 'Buralarda daha fazla kalamayacak.'

'Burada daha fazla kalamayacak.' diye alay ederek ince sesle taklidimi yaptı. 'Sen de ama, sen de kalamayacaksın. Siyahları çok seviyordun hani?' diye o ince sesle sürdürdü. 'Ama hepsi gibi o da yalandı. Açık kahverengi kızlar daha çok hoşuna gidiyor, değil mi? Eski zaman çiftçileri hakkında demediğinizi komadınız, ne masallar uydurdunuz onlara dair, ama siz de aynı şeyi yapıyorsunuz. Kızı daha çabuk gönderiyorsunuz yalnızca, hem de para vermeden ya da azıcık parayla - tek farkınız bu.'

'Kölelik sevmek ya da sevmemek sorunu değildi,' dedim elimden geldiğince sakin konuşmaya çalışarak. 'Bir adalet sorunuydu.'

'Adaletmiş,' dedi. 'O sözcüğü daha önce de duydum. Soğuk bir sözcük. Anlamını da araştırdım, denedim.' Alçak sesle konuşuyordu. 'Kâğıda yazdım. Çok kereler yazdım. Her seferinde buz gibi bir yalan olduğunu gördüm. Adalet yok.' Biraz daha rom içti, sürdürdü: 'Annem, hiçbirinizin dilinizden düşürmediğiniz annem, ne anladı adaletten? Sallanan koltukta oturup ölmüş atlardan, ölmüş seyislerden sayıklayan annem... Onu ağzından öpen kara şeytan! Tıpkı senin beni öptüğün gibi,' dedi.

Oda dayanılmayacak kadar sıcaktı.

'Pencereyi açayım, biraz hava girsin içeri', dedim.

'O zaman gece de girer içeri,' dedi. 'Ay da girer, o senin hiç sevmediğin çiçek kokuları da.'

Pencereyi açıp ona döndüğümde yeniden içiyordu.

'Bertha,' dedim.

'Benim adım Bertha değil. Adımı başka türlü söylemekle beni olmadığım başka biri yapmaya çalışıyorsun, biliyorum. Bu seninki de bir büyü, obeah.'

Gözlerinden sırım sırım yaşlar akıyordu.

'Eğer babam, gerçek babam hayatta olsaydı, seninle işi bittiğinde buralara kolay kolay dönemezdin. Yaşıyor olsaydı... Ne yaptın bana, biliyor musun? Kız değil, önemli olan kız değil. Burayı çok seviyordum, şimdiyse nefret ettiğim bir yer haline getirdin bu evi de. Hep düşünürdüm, yaşamımdan her şey çıkıp gitse, her şeyi yitirsem, burası hep benim olacak diye, ama sen bunu da bozdun. Artık mutsuz olduğum herhangi bir yer gibi burası da, burada olanlarsa şimdiye dek olmuş olanların hepsinden kötü. Artık nefret ediyorum buradan, senden nefret ettiğim kadar. Ölmeden önce göstereceğim sana, senden ne denli nefret ettiğimi.'

Derken çok şaşırtıcı bir şey oldu. Birden ağlamayı bıraktı, göz yaşları durdu, 'Benden çok daha mı güzel o?' diye sordu. 'Hiç mi sevmiyorsun beni,'

'Hayır, sevmiyorum,' dedim (o an Amélie'nin 'Saçlarımı beğendin mi? Onunkilerden daha güzel değil mi?' deyişi geçti aklımdan). 'Şu anda

sevmiyorum,' diye ekledim.

Buna güldü. Delice bir gülüş.

'Gördün mü, sen böylesin işte. Bir taş. Ama hakkettim bunu ben, aptallığımla. Cora Teyzem onunla evlenme dememiş miydi bana? İçi dışı elmas dolu olsa bile evlenme. Daha neler neler söyledi bana. İngiltere'den mi söz ediyorsun dedim, peki ya dedeme ne demeli, hani bardağını su sürahisinin üstünden geçirip göz yaşı döküp dururmuş ölmüş gitmiş, bir daha göremeyeceği dostlarını anarak? Benim bildiğim o ağlamaların İngiltere ile ilgisi yoktu, dedi, tam tersine:

Bir ayak burada bir ayak orada
Charlie deryanın öte yanında
Charlie, Charlie...'

Boğuk bir sesle söyledi şarkıyı. Yeniden içmek için şişeyi kaldırdı.

Konuştuğumda sesim hiç de sakin değildi: 'Yeter!'

Bir elimle bileğini, öteki elimle romu tutmayı başardım, ama dişlerini koluma geçirdiğinde şişeyi düşürdüm. Kokusu odayı sardı. Kafam iyice kızmıştı artık, o da gördü bunu. Bir başka şişeyi duvara vurup parçaladı, elinde kırık cam, gözlerinde cinayet, öylece durdu.

'Dokun bana bakayım, bir kez dokun. O zaman görürsün senin gibi pis bir korkak olmadığımı.'

Sonra uzun uzadıya sövdü bana; gözlerim, ağzım, gövdemin her uzvunu tek tek sıradan geçirdi. Bir düş gibiydi her şey - bu kocaman, eş-

yasız oda, titreyen mum alevleri, karşımdaki kızıl gözlü, darmadağınık saçları diken diken olmuş yabancı, karım, bana iğrenç sözcükler haykıran... İşte bu kâbus ânında Christophine'in sakin sesini işittim.

'Kes sesini, sus artık. Ağlamayı da bırak. Ağlamak işe yaramaz bu adama. Daha önce de söyledim sana. Ağlamak yaramaz işe.'

Antoinette kanapenin üstüne yıkıldı, hıçkırmayı sürdürdü. Christophine bana baktı, küçücük gözleri çok kederliydi.

'Niye yaparsın sen o işi? Neden götürmezsin o beş para etmez değersiz kızı başka bir yere? O da sever parayı aynı sen gibi - obdah birleştiniz ha? Tencere yuvarlanmış...'

Daha fazla dinlemeye dayanamadım. Odadan çıkıp verandada oturdum yeniden.

Kolum kanıyor, acıyordu, mendilimle sardım. Çevremdeki her şey düşman gibi geliyordu bana. Teleskop uzaklaştı, dokunma bana dedi. Ağaçlar gözdağı veriyorlardı, yerde yavaş yavaş kımıldayan ağaç gölgeleri özellikle beni tehdit ediyorlardı. O yeşil tehdit. Burayı gördüğüm ilk andan beri duyuyordum onu. Hiçbir şey yoktu, biliyordum, beni rahatlatacak hiçbir şey.

Kulak kabarttım. Christophine alçak sesle konuşuyor, karım ağlıyordu. Derken bir kapı kapandı. Yatak odasına geçmişlerdi. Biri bir şarkı tutturdu. **'Ma belle ka di'**, yoksa o değil de, bir gün ve bin yıl hakkındaki şarkı mıydı? Her neyse, ne söylüyor olurlarsa olsunlar, tehlikeliydi. Kendimi korumam gerekliydi. Gürültü etmeden karanlık veranda boyunca yürüdüm. Antoinette'i yatağa uzanmış, hiç kımıldamadan yatarken gör-

düm. Oyuncak bebek gibi. Kırık şişeyle bana gözdağı verdiğinde bile kuklamsı bir niteliği vardı. **'Ti moun'** sözcüklerini işittim, sonra da, **'Doudou ché'**. Başörtüsünün tepedeki düğümü duvara bir parmak gölgesi gibi düşmüştü. **'Do do l'enfant do.'**

Dinlerken dinlerken uykum geldi, üşüdüm de.

Sendeleyerek mumların yandığı büyük odaya girdim. Hâlâ keskin bir rom kokusu vardı. Buna karşın sandığı açıp bir şişe daha çıkardım. Christophine içeri geldiğinde tek düşüncem odamda son bir içki içip iki kapıyı da sürgüleyerek uyumaktı.

'Umuyorum sen memnun. Umuyorum sen çok memnun,' dedi, 've de bana yalan sıralamak boşuna. Ben biliyor sen kadar, ne yaptın bu kıza. Senden iyi biliyor. Ve de sanma ki ben korkuyor senden.'

'Hemen sana koşup ona kötü davrandığımdan yakındı demek? Öyle değil mi? Tahmin etmeliydim.'

'Bana demedi bi şey,' dedi Christophine. 'Anlatmadı hiçbir şey. Hep aynı siz. Senden başka kimsenin onuru olmayacak! Onun var senden daha çok onuru, söylemedi hiçbir şey. Ben gördü onun yüzünde o bakışla durduğunu kapımda, ben anladı ona çok kötü bir şey olmuş. Ben bildi hemen davranmak gerek. Hemen işe koyuldu ben.'

'Hemen işe koyulduğun besbelli. Ne yaptın peki, onu bu hale sokup geri getirmeden önce?'

'Ne yapmışım! Bak hele! Kışkırtma beni daha fazla şimdikinden. İyi olmaz, anlıyorsun ya...

Bilmek istiyor sen, ne yaptı ben? **Doudou** dedim, dert varsa başında iyi ettin bana gelmekle. Sonra öptü ben onu. Öptüğümde başladı ağlamaya - daha önce değil. Tuttu kendini çok uzun süre, ben anladı. Bıraktım ağlasın öyleyse. İlk iş budur. Bırak ağlasınlar - yüreği yatıştırır. Ağladı, ağladı, tükendi gözyaşları, ben verdi ona bir fincan süt - evde varmış iyi ki. İnat etti, yemez, konuşmaz. O zaman dedi ben, «Yatağa yat, **doudou**, çalış uyumaya, ben yatarım yerde, farketmez bana.» Kendiliğinden uyumayacak besbelli, ama ben bilir onu uyutmayı. Yaptığım bu işte. Senin yaptığına gelince - günün birinde ödeyecek sen bunu.

'Bu duruma geldiler mi,' dedi, 'ilk önce gerek ağlasınlar, sonra gerek uyusunlar. Doktor falan deme bana, ben bilir her doktordan iyisini. Ben soydu Antoinette'i serin serin, rahat uyusun diye. O zaman gördü ben, sen nasıl hırpalamış onu... Yaaa...'

Bir an durdu ve güldü - derinden, neşeli bir gülüş. 'Önemli değil onlar - hiçbir şey değil. Sen görmüş olsan burada benim gördüklerimi, her evin bir köşesinde ışıl ışıl parlayan bir kamış oraği, asmazsın suratını o kadarcık hırpalamaya... İstesen kendini çok daha sevdirirsin bile... Kızın yüzündeki ölü bakışı değil o yüzden. Hiç değil.'

'Bir keresinde bir gece,' diye sürdürdü, 'bir kadının burnunu tuttu ben, kocası kamış orağıyla nerdeyse doğradıktan sonra. Tuttum yüzüne yapışık, koşturdum bir çocuk hekime. Gecenin bir vaktinde geldi doktor at üstünde, dikmek için kadını. Dikip bitirdi, dedi bana, «Christine, aferin, çok serin kanlı davranmışsın.» Aynı böyle

dedi bana. Vakit geçmiş, koca pişman, çocuk gibi ağlar, «Doktor efendi bilerek yapmadı ben, elimden kaçtı.» Hekim, «Biliyorum Rupert,» dedi, «Ama bir daha elinden kaçmamalı. Şu baş belâsı bıçağı gözden uzak bir yere, öteki odaya koysanıza.» Ben biliyor iki tanecik küçük odaları var, «Yok doktor bey,» dedim, 'yatağın yanında daha kötü çok. Doğrarlar sonra birbirlerini göz açıp kapanmadan.» Hekim bir güldü bir güldü. İyi adamdı, hem kendi hem doktorluğu. O kadının burnunu dikip bitirdiğinde, aynı eskisi gibi oldu diyemem, doğru, ama dikkatli bakmayan göremez derim. Kocanın adı Rupert'di. Buranın Rupert'i boldur, sen dikkat etti mi? Bir tane Prens Rupert var, sonra şarkı uyduranına Uyakcı Rupert derler. Gördü sen onu? Şarkılarını satar aşağıdaki kentin köprüsü yanında. Jamaika'dan ilk geldiğimde ben, otururdum o kentte. Güzel ad, ha? Rupert yani? Ama nerden gelmiş buralara? Eski zamandan kalma, ben sanıyor.

'O hekim de eski zamandan kalma. Yeni gelenleri ben hiç sevmez. Ağızlarında ilk lâf polis. Polis - ben sevmez onları.'

'Sevmediğinden hiç kuşkum yok,' dedim. 'Dur ama, karım senin yanındayken neler olduğunu ya da senin ona tam olarak ne yaptığını anlatmadın daha.'

'Karınmış!' dedi. 'Güldür beni... Sen ne yaptı, ben hepsini bilmiyor ama birazını biliyor. Herkes de biliyor onunla parası için evlendin, paranın hepsini de aldın. Şimdi de istiyorsun onu param parça etmek. Kıskanıyorsun da ondan. O senden daha iyi çok, daha soylu çok senden içindeki kan, bir de aldırmaz hiç paraya - değer ver-

mez şuncacık bile. Ben ilk baktı senin yüzüne, gördü anladı her şeyi. Sen genç ama sen taş gibi sert. Aldattın kızı. Ona bakmaktan güneşi göremiyormuş gibi yaptın.'

Evet, doğru, öyleydi, diye düşündüm. Aynı dediği gibiydi. Ama şimdi susmak en iyisi. O zaman ikisi de giderler, uyuma sırası bana gelir - uzun, derin bir uyku olacak benimkisi, hem de çok çok uzakta.

'Sonra da,' diye sürdürdü yargılayan sesiyle, 'sen sevişti onunla sarhoş edinceye dek... Rom öylesine sarhoş edemez hiçbir zaman... Sensiz yapamaz oluncaya dek... Artık o göremiyor güneşi. Görebiliyor yalnız seni. Ama sen istiyor tek bir şey: Onu param parça etmek.'

(Senin dediğin anlamda değil, diye düşündüm.)

'Ama dayandı, değil mi? İyi dayandı.'

(Evet, dayandı. Yazık.)

'Sen de (inanmış gibi yaptı) o pis sarı orospu çocuğunun attığı yalanlara.'

(Orospu çocuğunun attığı yalanlara).

Her söylediği sözcük yankılanıyordu artık, yüksek sesle yankılanıyordu kafamın içinde.

'Yapayalnız bırakabilesin diye onu.'

(Yalnız bırakabilesin diye onu).

'Açıklamadan neden.'

(Neden?)

'Sevmek yok artık, ha?'

(Sevmek yok artık).

'Sen de o zaman karıştın işe,' dedim soğukkanlılıkla, 'Öyle değil mi? Beni zehirlemeye kalkıştın.'

'Zehirlemek seni? Vay başıma gelenler, adam

deli! Geldi bana, sen yeniden sevesin için onu, yardım diledi. Hayır, dedi ben, yapmam öyle şey **béké** için. Dedim bu saçmalık.'

(Saçmalık saçmalık).

'Olmasa bile saçmalık, ağır geliyor **béké**ye.'

(Ağır gelir békéye. **Ağır gelir).**

'Ama o ağladı, yalvardı bana.'

(O ağladı, yalvardı bana).

'Verdi ona ben de bir şey, sevgi için.'

(Sevgi için).

'Ama sende yok sevgi. Sen istiyor tek bir şey, parçalamak onu. Verdiğim yarıyor onu paramparça etmeye.'

(Onu paramparça etmeye).

'Söyledi bana, her şeyin ortasında sen başlıyor ona adlar uydurmaya. Marionette. Öyle bir şey.'

'Evet, orası doğru, anımsıyorum.'

(Marionette, Antoinette, Marionetta, Antoinetta).

'O söz yapma bebek demek... Kukla gibi? Çünkü konuşmuyor o. Sen istiyor zorla ağlatmak onu, konuşturmak.'

(Zorla ağlatmak onu, konuşturmak).

'Ama yapmaz o, yapmıyor. Daha kötüsü geliyor aklına senin de. Getiriyorsun o beş para etmez kızı oynamak için yan odada. Konuşuyorsun, gülüyorsun, sevişiyorsun o her şeyi işitsin için. İstiyorsun o işitsin.'

Evet, dedikleri doğru, kendiliğinden olmadı o olay. Bile isteye yaptım.

(Onlar çoktan uyuduktan sonra bile bütün gece gözüm açık yattım orada. Şafak söker sökmez kalktım, giyindim, Preston'u eğerledim. Sa-

na geldim. Ah, Christophine. Ah, Pheena, Pheena, yardım et bana.)

'Karım - Antoinette'e yani, ne yaptığını hâlâ tam olarak açıklamadın bana.'

'Anlattı ben. Uyuttum onu.'

'Ne? Onca zaman mı?'

'Yok, yok. Arada uyandırdı ben, o güneşte otursun, serin ırmakta yıkansın için. Uykudan gözünü açamasa bile. Çorba yaptı ben en iyisinden, içirdi, bulduğumda süt verdi, öz ağaçlarımdan meyva topladı verdi. Yemek istemediğinde canı, «Hatırım için ye, **doudou**» dedi ben ona. O da yedi, sonra uyudu gene.'

'Peki bütün bunları neden yaptın?'

Uzun bir sessizlik oldu, sonra, 'En iyisidir uyumak,' dedi. 'Gerek uyusun ben uğraşırken onun için - onu iyileştirmek için. Ama anlatmaz ben onları sana.'

'Ne yazık ki tedavin başarılı olamamış. Onu iyileştirmemişsin, tersine kötüleştirmişsin.'

'Elbet ben başardı,' dedi öfkeyle. 'Ben başardı. Ama korktu ben, o çok uyuyor, çok uzun uzun uyuyor diye. Sen gibi **béké** değil o ama gene de **béké**, biz gibi de değil. Bazı sabah uyanamıyor, uyansa bile sanki hâlâ uyuyor. Ben istemedi vermek ona daha fazla - o verdiğimden işte...' Bir süre daha sustuktan sonra devam etti. 'O zaman, onun yerine verdim rom. Ben biliyor ona zarar vermez rom. Çok değil yani. Ama içer içmez içkiyi başlıyor sayıklamaya, ille de dönecekmiş sana, susturamıyor ben onu. Tutturuyor ben gelmesem de kendi yalnız gidecek, ama yalvarıyor bana da gel diye. Sonra geldik. İşittim siz konuşurken. Seni sevmiyorum dedin ona - sakin, so-

ğuk, öyle dedin. Yaptığım tüm iyiliği bozdun.'

'Yaptığın iyilikmiş! Saçmalamandan bıktım usandım, Christophine. Gördüğüm kadarıyla kötü rom içirip zil zurna sarhoş etmişsin onu, harap olmuş. Nerdeyse tanıyamayacaktım karımı. Neden yaptığını ise ben değil Allah bilir - benden nefret ettiğin için herhalde. Bu arada, madem bizi dinliyordun öteki dediklerini de duymuşsundur belki. İtiraf ettiği —böbürlenerek hem de— her şeyi... Bana sıraladığı iğrenç sövgüleri de... Senin **doudou** amma da çok pis sözcük bilirmiş.'

'Öyle değil, diyorum sana. Onlar hiçbir şey değil. Sen öyle mutsuz etti ki onu, ne dediğini bilemedi. Babası ihtiyar Mister Cosway saat gece yarısını geçti mi hep öyle söverdi - ondan duymuş, aklında kalmış. Bir keresinde de, küçücük çocuktu, evden kaçtı, koydaki balıkçıların, denizcilerin oraya gitti. Ah o herifler!' Gözlerini tavana kaldırdı. 'Bir vakitler onlar da masum yavruymuş desen kim inanır? Bulup getirdiğimizde onlar gibi konuşurdu kız. Bilmez sözlerin anlamını.'

'Bence her sözcüğün anlamını çok iyi biliyordu, bilerek, inanarak söylüyordu hem de. Gene de haklısın, Christophine - önemsizdi hepsi. Hiçbir şey değildi. Burada kamış orağı falan yok, dolayısıyla ciddi bir hasar da yok. En ufak bir iz bile kalmamıştır şimdiye dek. Bunu iyice başardığına eminim, her ne kadar sarhoş ettiysen de onu.'

'Çok katı adam sen, bunca genç ama katı.'

'Sana öyle geliyor. Öyle diyen sensin.'

'Söyledi ben ona da. Uyardı onu. Dedi ki ben,

bu adam senin parçalandığını görür de yardım etmez sana. Yalnızca en iyisi yapabilir yardım. En iyisi - kimileyin de en kötüsü.'

'Oysa sen en kötülerden biri olduğum kanısındasın, değil mi?'

'Yok,' dedi kayıtsızca, 'bana göre sen ne en iyilerdensin, ne de en kötülerden. Sen-' omuzlarını silkti, '-sen yardım etmezsin ona. Söyledim kendisine de.'

Hemen hemen tüm mumlar tükenip sönmüştü. Yenilerini yakmadı, ben de yakmadım. Loş ışıkta oturuyorduk. Bu anlamsız konuşmaya bir son vermem gerek, diye düşündüm, ama hiçbir şey yapamadım. İpnotize edilmiş gibiydim. Yalnızca onun karanlığın içinden gelen karanlık sesini dinleyebiliyordum.

'Bu kızı iyi tanır ben. Bir daha hiç sevgi istemeyecek senden, ölür daha iyi. Ama ben, Christophine, ben yalvarıyor sana. Seni öyle seviyor ki. Suymuşsun gibi susuyor sana. Bekle biraz, belki sever sen gene onu. Birazcık, onun da dediği gibi. Birazcık. Senin sevebileceğin gibi.'

Başımı iki yana salladım, mekanik bir biçimde sallamayı sürdürdüm.

'O sarı orospu çocuğunun söyledikleri yalan. Adı Cosway falan da değil. İşe yaramazın biriydi anası, ihtiyarı kandırmaya uğraştı. Kanmaz ama ihtiyar. «Ha bir eksik, ha bir fazla, ne olacak» der, güler. Ama işte yanıldı. Ne kadar iyilik etse o insanlara, o kadar nefret ettiler ondan. O Daniel dedikleri adamın içindeki nefret - nerdeyse boğacak onu, rahat bırakmaz. Bileydi ben siz geliyor buraya, engellerdim. Ama evlendiniz çabucak, Jamaika'dan ayrıldınız çabucak. Yok-

tu vakit.'

'Adamın dediklerinin doğru olduğunu söyledi bana karım. O sırada yalan atmıyordu.'

'Sen incittin onu, yaktın canını, o da yakmak istedi senin canını... Bu yüzden.'

'Ya annesinin deli olduğu? O da mı yalan?'

Christophine hemen karşılık vermedi. Sonunda konuştuğunda sesi pek öyle sakin değildi.

'Zorla delirttiler onu. Oğlunu yitirdiğinde, yitirdi kendini de bir süre. Hemen kapattılar bir yere. Dediler sen delisin, davrandılar o deliymiş gibi. Sorgu sual, sorgu sual hep. Yok bir tek yumuşak söz, yok bir tek dost. Kocası da gitti, bıraktı onu. Bırakmadılar ben gidip göreyim. Uğraştım çok ama nafile. Antoinette'i de bırakmadılar görsün annesi. Sonunda —bilmem ki delirdi mi?— vazgeçti uğraşmaktan. Hiçbir şeye aldırmaz oldu. Ona baksın diye tuttukları o adam her canı çektiğinde oldu ona sahip, kendi kadını da anlatır bunu her yerde. O adam da, başkaları da. Keyfini sürdü hepsi. Aaah, Tanrı yok!'

'Sırf senin ruhların,' diye hatırlattım ona.

'Sırf benim ruhlarım,' dedi sarsılmadan. 'Sizin İncil yazar Tanrı bir ruhtur diye - başka ruh yok demez ki. Hiç bile demez. Anasına olanlar yüreğime saldı nasıl bir keder... Dayanamam bir daha görmeye aynısını. Sen yapma bebek mi dersin ona? Etmiyor mu seni memnun? Bir kez daha dene. Sanırsam artık memnun eder. Onu terkedersen yırtıcı kuşlar gibi üşüşürler üstüne - anasına yaptıklarını yaparlar.'

'Terketmem onu,' dedim bıkkın bir sesle. 'Onun için elimden geleni yapacağım.'

'Seveceksin onu, eskiden sevdiğin gibi?'

(Kızkardeşim saydığım eşinizi benim yerime öpün. Onu benim sevdiğim kadar sevin - evet, evet, sevdim onu. Böyle bir şeye nasıl söz verebilirim?)

Hiçbir karşılık vermedim.

'Odur hep doyumsuz kalacak olan. Creole kızıdır o, içinde güneş var. Söyle sen şimdi doğruyu. O mu geldi o İngiltere dedikleri yerde evine senin? O mu geldi senin güzel eve, o mu yalvardı evlen benimle diye? Yok. Sen geldi onca yolu, onun eve. Sen yalvardı evlen diye. O sevdi seni, nesi varsa verdi sana. Şimdi diyorsun sevmiyorum, ediyorsun onu param parça. Ne yaptı sen onun parasıyla, ha?'

Sesi hâlâ alçak ve sakindi ama, 'para' derken tıslama gibi bir şey karıştı araya. Tamam, diye geçirdim içimden, elbette bütün bu gürültü patırtının nedeni para. Ama artık uyuşukluğum, şaşkınlığım, yorgunluğum geçmişti. Son derece uyanık, temkinli ve kendi kendimi savunmaya hazır bir durumdaydım.

Neden Antoinette'in drahomasının yarısını geri verip adadan ayrılmıyor muşum, onu soruyordu kadın.

'Sevmiyorsun madem onu, çık git adalardan.'

Tamı tamına kaç para istediğini sordum, ama açık seçik bir fikri yoktu bu konuda.

'Siz ayarlar her şeyi avukatlarla falan.'

'Peki, o zaman ne olacak Antoinette'e?'

Kendisi, Christophine ona gereken dikkat ve özeni gösterirmiş (paraya da tabii).

'İkiniz de burada mı kalırsınız?' Sesimin onunki kadar pürüzsüz olduğunu umuyordum.

Yok, Martinik'e giderlermiş, oradan da başka yerlere.

'Dünya görmek ister ben biraz, ölmeden önce.'

Belki de çok sessiz, sakin ve serinkanlı durduğum için, domuzca ekledi:

'Evlenir bir başkasıyla. Unutur seni, mutlu yaşar.'

Bir öfke ve kıskançlık şimşeği çaktı içimde o an. Hayır, hayır, unutamayacak. Güldüm.

'Bana mı gülüyor sen? Neden gülüyor bana?'

'Elbette sana gülüyorum - seni sersem kocakarı. Özel işlerimi seninle daha fazla konuşacak değilim. Hanımını da. Söyleyeceğin her şeyi dinledim, hiçbirine inanmıyorum. Hadi, şimdi Antoinette'e veda et ve git. Burada olan her şeyin suçlusu sensin, onun için bir daha buraya adım atma.'

Yerinden şöyle bir doğruldu, omuzlarını dikleştirip ellerini beline koydu.

'Kim oluyor sen beni kovacak? Bu ev Bayan Antoinette'in annesine ait, şimdi de kendisine. Sen kim oluyor, bana git diyecek?'

'Evin sahibi benim artık, hiç merakın olmasın. Ya gidersin, ya adamları çağırıp dışarı attırırım seni.'

'Sen sanıyor buranın adamları dokunur bana? Deli değil onlar sen gibi, el sürecekler bana.'

'O zaman polisi çağırırım, bak uyarıyorum seni. Tanrının unuttuğu bu adada bile düzen diye yasa diye bir şeyler vardır mutlaka.'

'Yoktur, efendi. Yok polis,' dedi. 'Kürek mahkûmları yok, ayak değirmeni yok, karanlık

hapishane de yok. Özgür ülke burası. Özgür kadın ben de.'

'Christophine,' dedim. 'Uzun yıllar Jamaika'da oturdun, İspanyol Kenti yargıcı Bay Fraser'i de iyi tanırsın. Ona senin hakkında bir mektup yazdım. Ne karşılık verdiğini işitmek ister misin? Yüzüme bakakaldı. Bay Fraser'in mektubunun sonunu yüksek sesle okudum: **'Sizin oranın beyaz polis müdürü Hill'e üstü kapalı bir mektup yazdım. Eğer kadın yakınınızda bir yerde oturuyorsa, eski numaralarını yapmaya kalkarsa, Hill'e bir haber göndermeniz yeterli. Hemen iki adamını gönderip tutuklatır, bu kez de geçen seferki gibi ucuz kurtulmaz o kadın, hiç kuşkunuz olmasın...** Şarabıma koyduğu zehiri hanımına sen vermedin mi?'

'Söyledi ben daha önce - saçmalık dediklerin.'

'Bakalım öyle mi, göreceğiz - o şarabın birazını sakladım.'

'Söyledi ben ona da, olmaz dedim, **bekéye** etki etmez bu, kötü olur. Hep dert açar başa... Peki, sen beni kovuyor, paranın hepsi sende kalıyor. **Ona** ne yapacaksın?'

'Tasarılarımı sana açmak için hiçbir neden görmüyorum, ama önemli değil. Jamaika'ya dönüp İspanyol Kenti'ndeki hekimlerle, bir de ağabeyiyle görüşmek niyetindeyim. Onların öğütlerine uyacağım. Başkaca bir niyetim yok. Sağlığı iyi değil onun.'

'Ağabeyiymiş!' Yere tükürdü. 'Richard Mason onun ağabeyi falan değil. Beni mi kandıracaksın? İstiyor sen parasını ama istemiyorsun kendisini. Onu deli diye yutturacaksın herkese.

Hekimler sen ne dersen onu söyler. Richard olacak herif de senin istediğini söyler - hem de seve seve, bilirim. Annesi gibi olacak. Para için yapacaksın bunu, ha? Sen kötüsün, Şeytanın kendi kadar!'

Çılgın gibi bağırdım birden, 'Bütün bunları ben mi istedim sanıyorsun? Olanları silip geriye dönmek için canımı bile verebilirim. Bu Tanrı belâsı yeri görmemiş olmak için gözlerimi verirdim!'

Güldü. 'Ağzından çıkan ilk doğru lâf bu,' dedi. 'Ne vereceğini seçiyorsun, ha? Seç öyleyse. Karıştın bir işe, bilmiyorsun belki de neye karıştığını daha.'

Kendi kendine mırıldanmaya koyuldu. Yerli dilde konuşmuyordu, yerli dilin ritmini öğrenmiştim artık.

Bu da öteki kadar deli, dedim içimden, pencereye döndüm.

Hizmetkârlar grup halinde karanfil ağacının altında duruyorlardı. Baptiste, atlara bakan çocuk, küçük kız Hilda...

Christophine haklıydı. İkimiz arasındaki olaya karışmaya hiç mi hiç niyetli değildiler.

Ona yeniden baktığımda yüzünde sanki bir maske vardı ve gözlerinde en küçük bir yılgınlık yoktu. Kolay kolay yılacaklardan olmadığını kabul ediyorum. İstemeye istemeye yineledim:

'Antoinette'e veda etmek istiyor musun?'

'Uyusun için bir şey verdi ben ona - zararsız bir şey. Mutsuzluğa uyandıracak değilim onu. Bırakıyorum o işi sana.'

'Mektup yazabilirsin ona,' dedim durgunca.

'Okumak yazmak bilmez ben. Bilir başka şeyler.'

Yürüdü gitti, hiç ardına bakmadan.

Tüm uyuma isteğim kaçmıştı. Verandada bir aşağı bir yukarı yürüyor, kanımın parmak uçlarımı sızlattığını duyumsuyordum. Oradan kollarıma, kollarımdan yüreğime aktı ve kalbim çok hızlı atmaya başladı. Yürürken yüksek sesle konuşuyordum. Yazmak kararında olduğum mektubu kendi kendime söylüyordum.

'Beni başınızdan atmak için bu işi önceden tasarlayıp hazırladığınızı artık biliyorum. Bana karşı hiç sevgi yoktu içinizde. Ağabeyimin de yoktu. Genç, kendini beğenmiş, akılsız olduğum için, bir de size güvendiğimden, tasarınız gerçekleşebildi. En önemlisi, çok genç olduğum için bunu bana yapabildiniz...'

Şimdi genç değilim, diye düşündüm. Dolaşmayı bırakıp içtim. Gerçekten de yumuşak, tatlıydı bu rom - tıpkı ana sütü ya da baba hayırduası gibi.

Bu mektubu gönderseydim, o da okusaydı suratının neye döneceğini çok iyi canlandırabiliyordum kafamda.

Şöyle yazdım:

Saygıdeğer Baba,

Çok kısa bir süre sonra bu adadan ayrılıp Jamaika'ya dönüyoruz. Bazı umulmadık —hiç değilse benim tarafımdan umulmadık— durumlar beni bu kararı almaya zorladı. Eminim neler olduğunu biliyor, en

azından tahmin edebiliyorsunuzdur; ve gene eminim ki, işlerim, özellikle evliliğim konusunda ne kadar az konuşursanız o kadar iyi olur. Bu, yalnızca benim değil, sizin çıkarınıza da uygun olacaktır. Size yeniden yazacağım. Umarım yakında.

Daha sonra İspanyol Kenti'ndeyken birtakım işlerimi görmüş olan bir hukuk firmasına yazdım. Kente çok yakın olmayan, iki ayrı daire biçiminde düzenlenebilecek kadar geniş, möbleli bir ev kiralamak istediğimi bildirdim. Ayrıca bir grup hizmetkâr tutmalarını, bunlara çok tatminkâr ücretler ödemeye hazır olduğumu söyledim, - çenelerini tutmayı bildikleri sürece, diye düşündüm - sadık ve temkinli olmaları koşuluyla, diye yazdım. Karımla birlikte bir hafta içinde Jamaika'da olacağımızı, her şeyi hazır bulmayı beklediğimizi ekledim.

Ben bu mektubu yazdığım sürece dışarda bir horoz inatla öttü. Elime geçirdiğim ilk kitabı alıp ona fırlattım, ama hayvan sallanarak birkaç metre öteye gitti ve yeniden ötmeye başladı.

Baptiste göründü, Antoinette'in sessiz odasına doğru bakıyordu.

'Bu romdan daha var mı?' diye sordum.

'Rom bol,' dedi.

'Gerçekten yüz yıllık mı?'

Kayıtsızca omuz silkti. Yüz yıllık olsun, bin yıllık olsun **le bon Dieu** için farketmez. Baptiste için de...

'Şu Allahın belâsı horoz ne diye ötüp duruyor?'

'Hava değişmesi için öter.'

Gözlerini yatak odasından ayırmadığı için bağırdım ona, 'Uyuyor. **Dormi, dormi.**'

Başını iki yana salladı, çekip gitti.

O sırada kaşlarını çatarak, dargın gibi baktı bana gibi geldi. Avukatlara yazdığım mektubu yeni baştan okurken ben de kaşlarımı çattım. Jamaika'lı hizmetkârlara ne kadar çok para verirsem vereyim onlardan bağlılık ve ketumluk satın alamayacaktım. Hakkımda dedikodular yapılacak, şarkılar düzülecekti (ama herkes, her şey hakkında şarkı düzer bunlar; valinin karısı hakkındakini bir duysan). Nereye gitsem arkamdan konuşacaklardı. Biraz daha rom içtim. İçmeyi sürdürerek ağaçlarla çevrelenmiş bir ev resmi çizdim. Büyük bir ev. Üçüncü katını odalara böldüm, odaların birinde ayakta durmuş bir kadın çizdim - çocukların yaptığı çöp adam resimleri gibi, baş yerine küçük bir yuvarlak, gövde yerine daha büyük bir yuvarlak, eteklik yerine bir üçgen, kollar ve ayaklar yerine eğri çizgiler... Ama ev, tam bir İngiliz eviydi.

İngiliz ağaçları. İngiltere'yi bir daha hiç görebilecek miyim acaba, diye sordum kendime.

Zakkumların altında... Gizli dağların yüzlerine çizilmiş sisleri seyrettim. Bugün hava serin; serin, sakin, bulutlu, bir İngiliz yazı gibi. Ama hava nasıl olursa olsun nefis bir yer, ne kadar uzaklara gidersem gideyim daha nefisini göremeyeceğim.

Kasırga ayları çok uzak değil, diye düşündüm ve ağacın köklerini daha daha derinlere sal-

dığını, rüzgârla boğuşmaya hazırlandığını gördüm. Boşuna. Fırtına geldiğinde, gelirse eğer, hepsi de gidecek. Kimi palmiyeler ayakta kalırmış (O söylemişti bana). Dallarından yapraklarından arınmış, uzun kahverengi sütunlar gibi, gene de ayakta - meydan okurcasına. Kral ağacı adı durup dururken takılmamış onlara. Bambular daha kolay bir yol seçiyorlar, yerlere dek eğilip öylece kalıyorlar, çatırdayarak, inleyerek, insaf dilenerek. Küçümseyici rüzgâr bu aşağılık şeylere hiç aldırmadan geçip gidiyor. **(Yaşasınlar bakalım.)** Uluyarak, haykırarak, kahkahalar atarak geçip gidiyor o çılgın patlama.

Bütün bunların olmasına birkaç ay var daha. Bir İngiliz yazı egemen şimdi, öyle serin, öyle bozrengi. Gene de alacağım intikamı ve kasırgaları düşünüyorum. Sözcükler koşuşturup duruyor kafamda (eylemler de). Sözcükler. Bunlardan biri Acıma. Rahat bırakmıyor beni.

Acıma... Patlamanın üstüne binmiş, çıplak, yeni doğmuş bir bebek gibi...

Bunu çok eskiden, gençken okumuştum - artık şairlerden de şiirlerden de tiksiniyorum. Bir zamanlar çok sevdiğim müzikten tiksiniyorum. Söyle şarkılarını Uyakcı Rupert, ama ben dinlemeyeceğim, her ne kadar sesinin tatlılığından söz ettilerse de bana...

Acımak. Peki, bana acıyan yok mu? Ömür boyu bir deliye bağlanmışım —sarhoş, yalancı bir deli— anasının kızı.

'Seni öyle çok seviyor ki. Öyle çok. Susamış sana suya susar gibi. Birazcık sev onu dediği gibi. Sevebileceğin hepsi o zaten - birazcık.'

İstediğin kadar burun kıvır, dudak bük, pis

Şeytan. Bilmediğimi mi sanıyorsun? O **herkese** susamış - bana değil...

Kara saçlarını açıp saçacak, gülecek, dil dökecek, yaltaklanacak (deli bir kız. Kiminle sevişti̇ğine aldırmayacak.) İnleyecek, haykıracak, verecek kendini aklı yerinde olan hiçbir kadının vermeyeceği —veremeyeceği— gibi. **Veremeyeceği gibi.** Saati her zaman bilen bir deli. Ama hiçbir zaman bilmeyen.

Gün gelecek öylesine derinden içmiş, oyunlarını öylesine çok oynamış olacak ki, en aşağılık kişiler bile omuz silkip alay edecek onunla. Ve ben bütün bunları sineye çekeceğim. Öyle mi? - Ben? Hayır. Benim elimdeki koz onunkinin iki katı güçlü.

'Seni öyle çok seviyor ki. Öyle çok. Bir tek kez daha dene onu.'

O hiç kimseyi sevmiyor, diyorum sana, ya da herkesi seviyor. Ona dokunamam ben. Ya da, dokunursam kasırganın şu ağaca dokunacağı gibi olur - parçalamak için. Zaten param parça ettin onu mu diyorsun? Hayır. Aşkın yırtıcı bir oyunuydu o. Şimdi yapacağım dediğini.

Bir daha güneş altında gülmeyecek. Süslenip püslenip o Tanrı belâsı aynanın karşısında kendi kendisine gülümseyemeyecek. Öyle hoşnut, öyle doyumlu.

Kendini beğenmiş, aptal yaratık. Aşk için mi doğmuş? Olabilir, ama hiçbir âşığı olmayacak. Ben istemiyorum onu çünkü, başkasını da göremeyecek.

Ağaç titriyor. Titriyor ve tüm gücünü toparlıyor. Ve bekliyor.

(Soğuk bir rüzgâr esiyor şimdi - soğuk bir

rüzgâr. Kasırgaların patlaması üstüne binmek için doğmuş bebeği mi taşıyor rüzgâr?)

Burayı çok sevdiğini söylemişti. Bugün son kez görecek buraları. Bir tek göz yaşı dökecek mi, bakacağım - bir tek insanca göz yaşı. O bomboş ama nefret dolu, aya vurgun yüz olmazsa. Dinleyeceğim... Allahaısmarladık derse, belki de adieu. **Adieu** - söylediği o eski zaman şarkılarında olduğu gibi. Hep **Adieu** (tüm şarkılar bunu söyler). O da söylerse, ya da ağlarsa, kollarıma alacağım onu, çılgınımı. Deli, evet, ama **benim, benim.** Tanrılara, şeytanlara, hattâ Yazgı'ya bile aldırmam o zaman. Gülümserse ya da ağlarsa ya da ikisini birden... **Benim için.**

Antoinetta - ben de iyi ve yumuşak olabilirim. Yüzünü sakla. Kendini de sakla ama benim kollarımda. O zaman hemen görürsün ne denli iyi ve yumuşak olabileceğimi. Çılgınım benim. Benim deli kızım.

Bak işte, sana yardımcı olacak bulutlu bir gün. O utanmaz güneş yok.

Güneş yok... Güneş yok. Hava değişti.

Atlar eğerlenmiş, Baptiste bekliyordu. Çocuk karanfil ağacının orada duruyordu, yanında taşıyacağı sepet. Bu sepetler hem çok hafif hem de su geçirmez oluyor. Birini yanımıza almamız gereken birkaç parça giyim eşyası için kullanmaya karar vermiştim - eşyalarımızın çoğunluğu bir iki gün sonra arkamızdan gelecekti. Katliam'da bir araba bekleyecekti bizi. Her şeyi düzenlemiş, ayarlamıştım.

O ötede, **ajoupa**'daydı. Yolculuk için çok

özenle giyindiği belliydi. Ama yüzü bomboş, en ufak bir anlam yok. Gözyaşı mı? Zerresi yok. Neyse, daha göreceğiz. Herhangi bir şey anımsıyor mu ya da duyumsuyor mu diye merak ettim. (O mavi bulut, o gölge Martinik'miş. Hava açıldı... Ya da dağların adlarını? Yok, dağ değil. **Morne** der kendisi 'Dağ çirkin bir sözcük - bunlar için.' Ya Jack Spaniards hakkındaki öyküleri? Çok eskiden. Sonra, 'Bak, bak! Zümrüt Damlası! Uğur getirir bu.' dediğinde... Evet, bir an için gökyüzü yemyeşildi - parlak yeşil bir günbatımı. Garip. Ama bunun uğur getireceğini söylemek çok daha garip.)

Onun bu bomboş kayıtsızlığına bir bakıma hazırdım aslında. Kurduğum düşlerin düş olduğunu biliyordum. Ama, külüstür beyaz eve bakarken duyduğum keder - buna hazır değildim işte. Kara, yılanımsı ormandan her zamankinden daha çok çekinir, kaçmak ister gibiydi. Her zamankinden daha yüksek sesle, daha umutsuzca bağırıyordu: Kurtarın beni yok olmaktan, yıkımdan, perişanlıktan. Kurtarın beni karıncaların elinde varacağım uzun, yavaş ölümden. Peki ama, sen ne arıyorsun burada budala? Ormanın bunca yakınında? Buranın tehlikeli bir yer olduğunu bilmiyor musun? Bilmiyor musun karanlık ormanın her zaman galip geldiğini? Her zaman. Bilmiyorsan yakında öğreneceksin ve sana yardım etmek gelmez elimden.

Baptiste'in görünüşü çok değişmişti. Nazik uşaktan hiçbir iz kalmamıştı. Çok geniş kenarlı hasır bir şapka giymişti - balıkçı şapkaları gibi ama tepesi uzun ve sivri değil de düz ve basık. Kalın deri kemeri cilalanmış, kınında duran bı-

çağının tutamağı parlatılmıştı; mavi keten gömleği ile pantolonu tertemizdi. Şapkanın su geçirmez cinsten olduğunu biliyordum. Yağmurlara hazırdı Baptiste, yağmurlar ise kesinlikle yoldaydılar.

Hep gülen küçük kıza —Hilda'ya— veda etmek istediğimi söyledim.

'Hilda burada değil,' diye karşılık verdi dikkatli İngilizcesiyle. 'Hilda gitti - dün.'

Konuşurken yeterince nazikti ama içindeki sevgisizliği, küçümsemeyi duyumsayabiliyordum. Aynı küçümseme o şeytan kadının sesinde de vardı bana, 'Benim boğa kanını bir tat' dediğinde. Yani, içtiğimde gerçek bir erkek olacağım anlamına. Belki de öyledir. Benim hakkımda ne düşündükleri çok tasamdı da! Ona gelince, o sırada unutmuştum Onu. Öyleyse neden ansızın, kendi kendimi derin şaşkınlıklara salarak, o ana değin gerçek sandığım her şeyin aslında yalan olduğu duygusu onca kesinlikle uyandı içimde? Hiçbir zaman anlayamayacağım. Yalan. Hepsi. Gerçek olan yalnızca büyü ve düş - gerisi yalan. Bırak onları. Sır burada. Burada.

(Ama yitip gitmiş o sır ve onu bilenler söyleyemiyorlar.)

Yitmemiş, hayır. Bulmuştum sırrı, gizli bir yerde ve alacaktım yanıma, saklayacak, sıkı sıkı tutacaktım. Tıpkı Onu sıkı sıkı tutacağım gibi.

Dönüp baktım Ona. Uzaktaki denize dalmıştı. Sessizliğin kişileşmiş görüntüsüydü sanki.

Şarkı söyle Antoinetta. Seni işitebiliyorum şimdi.

Rüzgâr der ki buradaydı, buradaydı
Deniz der ki olmalı, olmalı
Güneş der ki olabilir, olacak
Yağmur der ki...?

'Dinlemelisin bunu. Bizim yağmurumuz tüm şarkıları bilir.'

'Tüm göz yaşlarını da mı?'

'Hepsini, her şeyi.'

Peki, yağmuru dinleyeceğim. Dağ kuşunu dinleyeceğim. Tek başına söyleyenin, uzayan tek notası yürek durdurur - yüksek, tatlı, yapayalnız, büyülü. Dinlerken soluğunu tutarsın... Hayır... Gitti. Ne diyebilirdim ki Ona?

Kederli olma. Adieu diye düşünme. Adieu değil hiçbir zaman. Güneşin batışını seyredeceğiz yeniden - birçok kez, belki Zümrüt Damlasını da görürüz, uğur getiren o yeşil parlamayı... Sen de gülmelisin, gevezelik etmelisin eskiden yaptığın gibi - Azizlerin savaşını anlatırsın bana, ya da Marie Galante'daki pikniği - dövüşe dönüşen o meşhur piknik hani. Ya da korsanları anlat ve de iki yolculuk arasında neler yaptıklarını. Çünkü her yolculuk son yolculuk olabilir. Güneşle kötü şarap karışımı baş döndürür. Sonra - deprem. Evet, evet, derler ki Tanrı onların yaptıklarına kızmış, uykusundan uyanmış, bir üflemiş, yok etmiş hepsini. Yeniden dalmış tanrısal uykusuna. Ama korsanların hazineleri geride kalmış, altın, altın ve daha neler. Bulunduğu oluyor, azar azar - ama bulanlar kimseye söylemiyorlar, çünkü anlıyorsun ya, o zaman yalnızca üçte biri kalır onlara. Defineler yasası böyle. Hepsi kalsın istiyorlar, hiç kimseye bir şey

demiyorlar. Kimi kez çok değerli parçalar, mücevherler. Bulup sattıkları şeylerin haddi hesabı yok. Gizlice satarlar, çok temkinli bir adama - uzun uzun tartan, ölçüp biçen, kolay karar veremeyen, karşılıksız kalan sorular soran ama sonunda malı alıp parayı veren nice kişiler var. Herkes bilir, eski altın paralar, daha ne değerli hazineler birden görülür İspanyol Kenti'nde - (burada da). Bütün adalarda, nerden geldiği bilinmeyen, söylenmeyen. Çünkü define hakkında konuşmak iyi değildir. En iyisi kimseye bir şey dememek.

Evet, en iyisi kimseye bir şey dememek. Ben de, anlattığın öykülere hemen hemen hiç kulak vermediğimi söylemeyeceğim sana. Hep geceyi özler, karanlığı, ay çiçeklerinin açtığı saati bekler dururdum.

Ayı söndür
Yıldızları kopar at
Sev karanlıkta, çünkü kavuşacağız
karanlığa
Çok yakında, çok yakında.

Çalımlı korsanlar gibi biz de elimizde ne varsa onu çoğaltalım, en iyi ya da en kötü biçimde harcayalım. Üçte biri değil, her şeyi var. Hepsini, her şeyi, her şeyi. Hiçbir şey saklama geriye...

Hayır diyecektim - ne diyeceğimi biliyordum. 'Korkunç bir hata yaptım. Affet beni.'

Dedim de. Ona bakarak, gözlerindeki nefreti görerek - onunkine karşı içimde kendi nefreti-

min kabardığını duyumsayarak... Gene o baş döndüren değişim, anımsama, nefrete doğru bulandırıcı dönüş. Satın aldılar beni, **beni**, senin pis paranla. Bunu yapmalarına yardım ettin. Aldattın beni, ihanet ettin, eline fırsat geçse daha kötüsünü de yaparsın... **(O kız sizin gözün içine baka baka konuşur tatlı - dedikleri hep yalan. Yalan. Öyleydi anası da. Derler ki kendi anasından da beter.)**

...Cehenneme gidiyorduysam, öyle olsun. Yalancı cennetlere paydos. Tanrı belâsı büyülere paydos. Sen benden nefret ediyorsun, ben de senden. Kim en iyi nefret edecek, göreceğiz. Ama önce, önce ben senin nefretini yerle bir edeceğim. Şimdi. Benim nefretim daha soğuk, daha güçlü. Kendi kendini ısıtacak bir nefret bırakmayacağım yanına. Hiçbir şeyin olmayacak.

Yaptım da. Gözlerinden nefretin çekildiğini gördüm. Zorla çekip çıkardım onu oradan. Nefretle birlikte güzelliği de gitti. Bir hayaletti yalnızca. Boz renkli gün ışığında bir hayalet. Umutsuzluktan başka hiçbir şeyi kalmadı. **Öl de, öleyim. Öl de, ölüşümü seyret.**

Gözlerini kaldırdı. Bomboş, çok güzel gözler. Deli gözler. Deli bir kız. Ne diyecektim, ne yapacaktım bilmiyorum. Her şey asılıydı o bir anlık dengede. Oysa tam o sırada adını bilmediğim oğlan çocuğu başını karanfil ağacına dayadı, hıçkırmaya başladı. Yüksek sesli, yürek sökücü hıçkırıklar. Anında büyük bir zevkle boğabilirdim onu. Gene de kendimi denetim altına almayı başardım, onlara doğru yürüdüm.

'Ne oluyor buna?' dedim soğukça. 'Ne diye ağlıyor?'

Baptiste karşılık vermedi. Asık suratı biraz daha asıldı, o kadar. Ondan aldığım tek yanıt bu oldu.

O peşimden gelmişti, soruma O cevap verdi. Nerdeyse tanıyamayacaktım sesini. En ufak bir sıcaklık, bir tatlılık yok. Yapma bebeğin sesi de yapma bebek sesi olmuştu. Kesik kesik soluklu, şaşılacak ölçüde kayıtsız bir ses...

'İlk geldiğimizde giderken onu da yanımıza —yanınıza— alıp almayacağınızı sormuştu. Para falan istemiyor. Yalnızca sizinle birlikte olmak... Çünkü - 'durdu, dilini dudakları üstünde bir gezdirdi, 'çok seviyormuş sizi. Ben de olur demiştim. Götürün onu. Baptiste götürmeyeceğinizi söylemiş de ondan ağlıyor.'

'Elbette götürmem,' dedim öfkeyle. (Hey Tanrım! Üstüne bir de yarı vahşi bir oğlan çocuğu, yetmiyormuş gibi bu... bu...)

'İngilizce biliyor,' dedi gene kayıtsızca. 'Çok uğraştı İngilizce öğrenmek için.'

'Benim anlayabileceğim bir İngilizce öğrenmemiş,' dedim. Onun kıpırtısız, bembeyaz yüzüne bakarken içimdeki öfke daha da çoğaldı. 'Benim adıma söz vermeye ne hakkın var? Benim yerime herhangi bir biçimde konuşmaya?..'

'Yo, hiçbir hakkım yoktu. Özür dilerim. Sizi anlamıyorum, hakkınızda hiçbir şey bilmiyorum, sizin yerinize konuşamam...'

Hepsi bu kadardı. Baptiste'e veda ettim. İstemeye istemeye hafifçe eğilerek selâm verdi ve bir şeyler homurdandı - iyi bir yolculuk geçirmemizi diledi herhalde. Bir daha suratımı görmemeyi umduğundan kuşkum yoktu.

O atına binmişti, Baptiste Onun yanına gitti.

O elini uzattığında tuttu ve bir süre bırakmadan çok içten olduğu anlaşılan bir şeyler söyledi. Adamın ne dediğini işitemedim ama Onun artık ağlamaya başlayacağını sandım. Hayır, yapma bebek gülümseyişi yeniden geldi, çivilendi yüzüne. Magdalena gibi göz yaşı dökse bile bir şey değişmeyecekti nasıl olsa. Bitkindim. Tüm o delice, çelişkili duygulanımlar gitmiş, beni yorgun ve bomboş bırakmıştı. Aklım yerinde.

Bu insanlardan bıkmıştım. Gülmelerinden de ağlamalarından da, yaltaklanmalarından da çekememezliklerinden de, yukardan bakmalarından da, aldatıcılıklarından da hiç hoşlanmıyordum. Bu yerden ise nefret ediyordum.

Dağlardan da, tepelerden de, ırmaktan da, yağmurdan da nefret ediyordum. Gün batımından, rengi ne olursa olsun, nefret ediyordum. Buranın güzelliğinden, büyüsünden, hiçbir zaman öğrenemeyeceğim sırrından nefret ediyordum. Çevrenin kayıtsızlığından, çekici güzelliğinin bir parçası olan zalimliğinden nefret ediyordum. Hepsinden çok Ondan nefret ediyordum. Çünkü bu büyüye, güzelliğe uygundu O da, onların malıydı. Onun yüzünden susamış ama susuzluğumu gideremediğim, ömrüm boyunca daha bulamadan yitirdiğim bir şey için susuzluk ve özlem çekecektim.

At üstünde uzaklaştı, geride bıraktı - o gizli yeri. Benim için değil, Onun için de değil. İşin orasını **ben** sağlama bağlayacaktım. Yolun çok ilersindeydi O artık.

Çok yakında sırrı bilip de söylemeyenler arasına katılacak O da. Söylemeyen... Ya da söyleyemeyenler. Ya da söylemeye çalışıp da yeterin-

ce bilgileri olmadığı için bunu başaramayanlar. Bunları bir bakışta tanımak kolay. Bembeyaz yüzler, şaşkın, kamaşmış gibi bakan gözler, amaçsız devinimler, tiz kahkahalar... Yürüyüşleri, konuşuşları, çığlık atışları, siz de onlara gülecek olursanız öldürmeye (kendilerini ya da sizi) kalkışmaları... Evet, evet, bu gibileri hep göz altında tutmak gerek. Çünkü gün gelir öldürmeye girişir, sonra da yok olurlar. Ama yerlerini dolduracak biri vardır her zaman. Uzun, upuzun bir sıradır bu. O da bunlardan biri işte. Ben de beklemesini bilirim - Onun yalnızca sakınılacak, kilide vurulacak bir anı olacağı günü, tüm anılar gibi bir efsane. Ya da bir yalan...

Tam köşeyi dönerken Baptiste'i düşündüğümü, başka bir adı olup olmadığını merak ettiğimi anımsıyorum. Sormak hiç aklıma gelmemişti. Sonra, bu yeri kaç para verirlerse o kadarına satmaya karar verdiğimi de ansıyorum. Ona armağan etmeyi düşünmüştüm bir ara. Ama artık - neye yarar?

O aptal oğlan çocuğu tepesinde dengelediği sepetle izledi bizi. Elinin tersiyle göz yaşlarını silip duruyordu. Herhangi bir çocuğun böylesine ağlayabileceği kimin aklına gelirdi? Bir hiç için hem de. Bir hiç...

'Babasıyla ağabeyi öldüğünde onun Jamaika'da olduğunu biliyorlardı,' dedi Grace Poole. 'Bütün servet ona kaldı, ama daha önce de zenginmiş zaten. Kimisi böyle şanslı olur dediler, İngiltere'ye dönerken yanında getirdiği kadın hakkında da birtakım imalarda bulundular. Ertesi gün Bayan Eff beni çağırdı, dedikodulardan yakındı. Ben dedikoduya hiç izin vermem. Geldiğinizde de söylemiştim bunu size. Hizmetçiler gevezelik eder, bunun önüne geçemezsiniz, dedim. Ayrıca bu işin bana uygun olduğundan emin değilim, Hanım. İlânınıza cevap verdiğimde ilk iş bakacağım kişinin genç bir kız olmadığını söylemiştiniz. Yaşlı bir kadın mı diye sorduğumda da değil dediniz. Şimdi kendisini gördüm, ne düşüneceğimi bilemiyorum. Orada oturmuş titreyip duruyor, sonra çok da zayıf. Elimde ölürse suç kime yüklenecek? Bir dakika, Grace, dedi Bayan Eff. Elinde bir mektup tutuyordu. Karar vermeden önce evin beyinin bu konuda neler dediğini öğrenmek ister misiniz? «Bayan Poole'un işinden memnunsanız eğer kararlaştırdığımız aylığın iki hattâ üç katını verebilirsiniz,» diye okudu, mektubu yeniden katladı ama ben bu arada öteki sayfanın başındaki yazıları da görmüştüm, «ama Tanrı aşkına bir daha bu konuyla ilgili olarak beni rahatsız etmeyin.» Zarfın üstünde yabancı bir pul vardı. «Dünyanın parasını verseniz şeytana hizmet etmem,» dedim. Bayan Eff dedi ki: «Eğer bu beyefendiye hizmet et-

mekle şeytana hizmet ettiğinizi sanıyorsanız, son derece yanılıyorsunuz. Onu küçücük bir çocukken tanırdım. Delikanlılığını da bilirim. İyi yürekli, eliaçık, cesur bir kişiydi. Batı Hint Adalarında kaldığı yıllar boyunca tanınmayacak kadar değişmiş. Saçları ağarmış, gözlerine acı ve yılgınlık yerleşmiş. Bunun böyle olmasında payı olan birine acımamı isteyemezsiniz. Yeterince konuştum, hattâ fazla bile. Aylığınızın üç katını verecek değilim, Grace, ama iki katını vermeye hazırım. Ama hiçbir dedikodu olmamalı. En ufak bir şey duyarsam hemen işinize son veririm. Yerinize başka birini bulmak imkânsız değil sanırım. Anlıyorsunuz ya?» Evet, anlıyorum, dedim.

'Sonra tüm hizmetkârları gönderdiler, Bayan Eff bir aşçı, bir hizmetçi, bir de seni tuttu, Leah. Hepsini göndermesine gönderdi ama şurda burda gevezelik etmelerini nasıl önleyebilirdi? Bana sorarsan bütün bu bölgede herkes biliyor. Kulağıma gelen söylentiler - gerçekten çok uzak. Gene de tersini söylemiyorum kimseye. Ağzımı açmamam gerektiğini çok iyi biliyorum. Ne de olsa ev büyük, korunaklı, güvenli, dışardaki dünyaya karşı bir sığınak. Ne dersen de, yalnız bir kadın için dünya karanlık, acımasız bir yerdir. Belki de bu yüzden gitmedim, kaldım burada.'

Kalın kalın duvarlar, diye düşündü. Bahçe kapısının oradaki kapıcı kulübesini geçip içeri girdikten sonra iki yanı ağaçlıklı uzun bir yol, sonra, evin içinde, ocaklarda çıtır çıtır yanan ateşler, kıpkızıl ve bembeyaz odalar. Ama hepsinden önemlisi kalın duvarlar, - ömür boyu sa-

vaştığın, artık savaşacak halin kalmayıncaya dek didiştiğin her şeyi dışarda bırakan... Evet, belki de bu yüzden gitmiyoruz, kalıyoruz burada hepimiz - Bayan Eff, Leah, ben. Kendi karanlığında yaşayan o kızcağızdan başka hepimiz. Ama o da tümüyle bitmiş değil hani, doğruya doğru. Öz canlılığını yitirmemiş. Hâlâ yırtıcı. Gözlerine o bakış geldi mi arkamı dönmem Ona. Tanırım o bakışı.

Bu odada erken uyanıyorum, titreyerek yatmayı sürdürüyorum çünkü çok soğuk. Sonunda bana bakan kadın; Grace Poole, kâğıt ve odun parçacıklarıyla, yumruk yumruk kömürlerle ateşi yakıyor. Ocağın önünde diz çöküp körükle canlandırıyor ateşi. Kâğıtlar buruşup büzüşüyor, odun parçaları çatırdıyor, tükürür gibi tıslıyor, kömürler için için yanarak ısıdan kızarmaya başlıyor. Sonunda alevler fırlıyor - öylesine güzel ki bu. Yataktan çıkıp ateşi seyretmek için yakınına gidiyorum ve neden buraya getirildiğimi merak ediyorum. Ne sebeple? Bir sebebi olmalı. Benim yapmam gereken nedir? İlk geldiğimde bir günlüğüne, bilemedin iki günlüğüne, en çok bir haftalığına burada olacağımı sanmıştım. Onu gördüğümde, Onunla konuştuğumda bir yılan kadar sessiz ve akıllı, bir kumru kadar zararsız görünmeye karar vermiştim. 'Nem varsa hepsini sana veriyorum,' diyecektim, 'seni bir daha hiç rahatsız etmem, gitmeme izin verirsen.' Oysa hiç gelmedi.

Grace dedikleri kadın benim odamda yatıyor. Geceleri bazan masa başında oturup para-

sını sayışını seyrediyorum. Altınları bir bir elinde tutup gülümsüyor. Sonra hepsini bir bez keseye koyuyor, bağcığı bağlıyor ve boynuna asıyor. Entarisinin içinde kalıyor kese, görünmüyor. Başlangıçta bunları yapmadan önce bana bakardı ama ben hep uyku taklidi yaptığımdan artık bana aldırmıyor. Masanın üstünde duran bir şişeden bir şey içiyor ve yatıyor, ya da kollarını masaya uzatıyor, başını kollarının üstüne koyup öyle uyuyor. Ben yattığım yerden ateşin kendi kendisine sönmesine bakıyorum. Kadın horlamaya başladığında yerimden kalkıyorum; şişenin içindeki renksiz içkiyi de tattım. İlk kez ağzıma aldığımda hemen tükürmek istedim ama tuttum kendimi, yutmayı başardım. Yatağa döndüğümde daha çok şey anımsayabiliyor, daha kolay düşünebiliyordum. Önceki kadar üşümüyordum da.

Bir tek pencere var, yüksekte - oradan dışarıyı görmek olanaksız. Karyolamın kapıları vardı ama sonradan kaldırıp götürdüler. Bundan fazla bir şey yok odada. Kadının yatağı, kara bir dolap, ortadaki masa, üstlerine çiçekler, meyvalar oyulmuş iki kara iskemle. Bunların kolluk-ları yok, arkalıkları da yüksek. Giyinme odası çok küçük, bunun yanındaki odanın duvarlarına resimli, kalın kumaşlar asılmış. Bir gün bu kumaşların resimlerine bakarken annemi gördüm, tanıdım. Sırtında bir gece elbisesi vardı ama ayakları çıplaktı. Benden başka bir yere, başımın üstünden uzaklara bakıyordu eskiden de yaptığı gibi. Bunu Grace'e kesinlikle söyleme-

dim. O kadının adı Grace olmamalıydı. İsimler önemli. Hani, O bana Antoinette dememekte direndiğinde Antoinette'in pencereden uçup gittiğini gördüm, tüm kokuları, güzel giysileri ve aynasıyla birlikte.

Burada ayna yok. Şimdi neye benzediğimi bilemiyorum. Bir vakitler saçlarımı fırçalarken kendi kendimi seyrettiğimi, gözlerimin nasıl bana baktıklarını anımsıyorum. Gördüğüm kız bendim, ama gene de tam ben değildim. Çok eskiden, yapayalnız bir çocukken o kızı öpmeye çalışmıştım. Ama aramıza girmişti cam - sert, soğuk, soluğumla buğulanmış. Şimdi her şeyi elimden aldılar. Burada ne yapıyorum? Kimim ben?

Duvarları kumaş kaplı odanın kapısı kilitli tutuluyor. Oradan koridora geçiliyor, biliyorum. Grace'in durup, henüz hiç görmediğim bir başka kadınla konuştuğu yer orası. Adı Leah. Dinliyorum ama dediklerini anlayamıyorum.

Yani, ömrüm boyunca olduğu gibi hep fısıltıların sesleri var çevremde, ama bunlar değişik sesler.

Gece oldu mu, kadın birkaç içki içip uyuyakaldığında anahtarlarını almak çok kolay. Artık onları nerede sakladığını biliyorum. O zaman kapıyı açıyorum, onların dünyasına geçiyorum. Kartondan yapılmış bir dünya bu, hep biliyordum zaten. Daha önceden de gördüm bir yerde bu karton dünyayı - her şey ya kahverengi ya koyu kırmızı ya da ışıksız bir sarı. Koridorlarda yürürken kartonların arkasında ne olduğunu görebilmeyi diliyorum. İngiltere'de olduğumu söylüyorlar bana, inanmıyorum. İngiltere'ye geliyorduk ama yolumuzu yitirdik. Ne zaman?

Nerede? Hatırlamıyorum, yolumuzu yitirdiğimizi biliyorum yalnızca. Bir akşam kamarada, bana yemek getiren delikanlıyla konuşurken O beni yakaladığında mıydı acaba? Kollarımı boynuna dolayıp bana yardım etmesini rica etmiştim. 'Ne yapacağımı şaşırdım, beyefendi,' dedi çocuk sonra. Bardakları, tabakları lumbara fırlatıp parçaladım. Cam kırılsın, deniz içeri girsin umuyordum. Bir kadın geldi, derken yaşlıca bir adam, yerdeki kırıkları toplayıp süpürdü. Bunu yaparken bana bakmadı hiç. Üçüncü bir adam, bunu iç uyursun, dedi. İçtikten sonra dedim ki, 'Göründüğü gibi değil.' - 'Biliyorum. Hep öyledir,' dedi. Sonra uyudum. Uyandığımda deniz başka bir denizdi. Daha soğuk. İşte sanırım o gece rotamızı değiştirdik ve İngiltere'ye giden yolumuzu yitirdik. Geceleri içinde dolaştığım bu karton ev İngiltere değil.

Bir sabah uyandığımda her yanım ağrı sızı içindeydi. Soğuğun yarattığı sızı değil, başka türlü bir ağrı. Kol bileklerimin kızarmış, şişmiş olduklarını gördüm.

'Tanrı bilir dün gece hakkında hiçbir şey hatırlamadığını söyleyeceksin şimdi de,' dedi Grace.

'Dün gece ne zamandı?' diye sordum.

'Dündü.'

'Dünü hatırlamıyorum.'

'Dün gece seni görmeye bir bey geldi,' dedi.

'O beylerden hangisiydi?'

Çünkü evde yabancıların bulunduğunu biliyordum. Anahtarları alıp koridora çıktığımda

kaç kez işitmiştim uzakta gülüşüp konuştuklarını, kuşlar gibi. Alt kattan da ışık gelirdi hep.

Bir kez bir köşeyi döndüğümde yatak odasından çıkan bir kız görmüştüm. Sırtında ak bir entari vardı, kendi kendine bir şarkı mırıldanıyordu. Beni görmesini istemediğimden duvara sıkıca yapıştım. Gene de durdu, çevresine baktı. Karanlık gölgelerden başka hiçbir şey görmedi, özellikle dikkat ettim buna. Merdiven başına doğru yürümedi gene de. Koştu. Orada bir başka kızla karşılaştı. İkinci kız, 'Hayalet mi gördün?' diye sordu. 'Bir şey görmedim ama sanki bir şey hissettim.' - 'Odur işte hayalet,' dedi ikincisi. Birlikte merdivenlerden indiler.

'Onlardan hangisi geldi beni görmeye, Grace Poole?' dedim.

Gelen O değildi. Uykuda olsam bile anlardım. O henüz gelmedi.

'Benim inancım şu ki,' dedi. 'Unutmuş numarası yaptığın birçok şeyi gayet iyi hatırlıyorsun aslında. Sessiz ve sakin olacağına o kadar söz verdiğim halde neden öyle davrandın? Bir daha sana iyilik edersem iki olsun. Ağabeyin geldi seni görmeye.'

'Benim ağabeyim yok.'

'Kendisi öyle söyledi.'

Kafam gerilere, çok gerilere uzandı.

'Adı Richard mıydı?'

'Adının ne olduğunu söylemedi bana.'

'Tanıyorum onu,' dedim yataktan fırlayarak. 'Hepsi, her şey burada, hepsi burada ama senin pis gözlerinden sakladım - her şeyi sakladığım gibi. Peki ama nerede? Nereye gitti? Nereye saklamışım? Ayakkabılarımın içine mi? Şil-

tenin altına mı? Dolabın üstüne mi? Kırmızı entarimin cebine mi? Nerede, nerede mektubum? Kısa yazmıştım, Richard'ın uzun mektuplardan hoşlanmadığını anımsadığım için. Sevgili Richard ne olur beni buradan al götür. Burası öylesine karanlık ve soğuk ki, ölüyorum.'

'Ortalıkta koşuşturup aranman boşuna artık,' dedi Bayan Poole. 'Adam gitti, bir daha da geleceği yok - ben de olsam gelmezdim.'

'Neler olduğunu hatırlamıyorum,' dedim. 'Hatırlayamıyorum.'

'Odaya girdiğinde,' dedi Grace Poole, 'seni tanıyamadı.'

'Ateşi yakar mısın,' dedim, 'çok üşüyorum.'

'Bu bey eve birdenbire geldi ve ille de seni görmek için tuttürdu, onca çabasının karşılığını da senden iyi gördü doğrusu. Bıçakla saldırdın adama, bıçağı elinden alınca da kolunu ısırdın. Bir daha görecek değilsin onu. Ha, o bıçağı da nerden buldun sahi? Benden çaldığını söyledim onlara ama, dikkatliyimdir ben. Senin gibilere alışkınım. Benden bıçak mıçak alamazsın. O gün seni gezmeye götürdüğümde satın almışsındır mutlaka. Biraz hava alman gerektiğini söylemiştim Bayan Eff'e, rica etmiştim.'

'Ha, evet, İngiltere'ye gittiğimiz gün hani...' dedim.

'Aptal,' dedi. 'Burası İngiltere.'

'İnanmıyorum,' dedim. 'Hiçbir zaman inanmayacağım.'

(Bir gün öğleden sonra İngiltere'ye gittik. Her yer çimenlikti, zeytin yeşili bir su, suya bakan kocaman ağaçlar vardı. İşte burası İngiltere, diye düşündüm. Burada kalabilsem iyileşirim

yeniden, kafamın içindeki o gürültü susar. Birazcık daha duralım burada, dedim. Bir ağacın altına oturdu, uykuya daldı. Az ötede bir atlı araba vardı - bir kadındı arabayı süren. Bıçağı bana satan o kadındı işte. Boynumdaki zincirle madalyonu verdim ona.)

'Demek o beye bıçakla saldırdığını unuttun?' dedi Grace Poole. 'Sakin duracağını söylemiştim ona. «Onunla mutlaka görüşmeliyim,» diyordu. Gerçi önceden uyarmıştık ama, dinlemedi ki. Odadaydım ben de, gene de, tüm dediklerini işitemedim. Duyduğum tek şey, «Kocanla ikinizin arasına girmem yasal olarak imkânsız,» sözleriydi. Adam «yasal olarak» der demez saldırdın ona. Bileğini büküp bıçağı elinden aldığında ise ısırdın. Yani, şimdi bunların hiçbirini hatırlamıyorum mu diyorsun?'

Evet, şimdi hatırlıyorum, beni tanıyamadı. Bana baktığını gördüm, gözleri bir o köşeye bir bu köşeye gitti, beklediğini bulamamış gibi. Sonra baktı bana, benimle bir yabancıymışım gibi konuştu. Sizin başınıza böyle bir şey gelse ne yaparsınız? Neden gülüyorsunuz bana?

'Kırmızı entarimi de mi sakladın? Onu giymiş olsaydım tanırdı beni.'

'Kimsenin entarini sakladığı falan yok,' dedi kadın. 'Dolapta asılı duruyor.'

Bana uzunca baktı sonra, dedi ki: 'Ne kadar zamandır burada bulunduğunu bilmiyorsun korkarım, zavallıcık.'

'Tam tersine,' dedim, 'yalnızca ben biliyorum ne kadar uzun zamandır burada olduğumu. Geceler ve günler ve günler ve geceler, yüzlercesi parmaklarımın arasından akıp giden. Ama

önemli değil bu. Zamanın hiçbir anlamı yok. Buna karşılık dokunabileceğin, tutabileceğin bir şey, kırmızı entarim gibi... anlamı var onun. Nerede?'

Başıyla dolabı işaret ederken dudaklarını aşağı doğru büktü. Anahtarı açar açmaz gördüm, asılıydı orada, ateşin, gün batımının rengi aynı. Açelya çiçeklerinin rengi.

'Açelya ağacının altında gömülüysen,' dedim, 'ağaç çiçek açtığında ruhun cennete yükselir. Herkesin istediği de bu.'

Başını iki yana salladı ama kıpırdamadı, dokunmadı bana.

Entariden gelen koku çok hafifti önce, sonra çoğaldı. Vetiver ve francipani, tarçın ve toz ve yeni çiçek açmış turunç ağacı kokusu. Güneşin kokusu, yağmurun kokusu.

...Aynı kızıldan bir entari vardı sırtımda Sandi beni son kez görmeye geldiğinde.

'Benimle gelir misin?' dedi.

'Hayır,' dedim, 'gelemem.'

'Elveda mı diyeceğiz öyleyse?'

'Evet, elveda.'

'Ama seni bu halde bırakamam,' dedi. 'Mutsuzsun.'

'Vaktimizi boşuna ziyan ediyorsun,' dedim. 'O kadar az kaldı ki...'

Sandi sık sık gelirdi bana o adam bir yere gittiğinde. Ben de araba gezintisine çıktığımda ona giderdim. O zamanlar arabayla gezebiliyordum. Hizmetkârlar biliyorlardı ama hiçbiri müzevirlik etmemişti.

Şimdiyse vaktimiz kalmamıştı artık, birbirimizi öptük o aptal odada. Duvarlar açık yelpazelerle süslenmişti. Daha önceleri çok öpüşmüştük ama böyle değil. Ölüm kalım öpücüğüydü bu. İnsan ancak üstünden uzun süre geçtikten sonra anlıyor ölüm kalım öpücüğünün ne olduğunu. Beyaz gemi borusunu üç kez öttürdü: bir kez neşeyle, bir kez seslenerek, bir kez de elveda demek için.

Kırmızı entarimi dolaptan çıkarıp üstüme tuttum.

'Bu beni müfrit ve iffetsiz mi gösteriyor?' diye sordum.

O adam öyle demişti bana. Sandi'nin eve geldiğini, benim de ona gittiğimi öğrenmiş. Kimin söylediğini hiç bilemedim. 'Rezil ananın rezil kızı' da demişti ayrıca.

'Of, bırak şunu,' dedi Grace Poole. 'Gel de bir şeyler ye. İşte gri sabahlığın burada. Neden daha iyi şeyler alamazlar sana bilmem, paraları bol.'

Entariyi elimde tutarken birden bire aklıma geldi, ya en kötüsünü yapmışlarsa? Ya ben bakmazken değiştirmişlerse, yerine başka entari koymuşlarsa? Değiştirdilerse ve bu aslında benim entarim değilse eğer? Peki ama kokusunu nasıl bulabilirler?

'Hadi artık orada durup titremeyi bırak,' dedi, kendisine göre oldukça yumuşak bir sesle.

Entariyi yere bıraktım, bir ateşe bir entariye, bir entariye bir ateşe baktım.

Gri sabahlığı sırtıma aldım ama aç olmadı-

ğımı söyledim ona. Kimi kez yaptığı gibi ille de yemem için zorlamadı beni.

'Dün geceyi hatırlamaman belki de daha iyi,' dedi. 'Adamcağız bayıldı, bir gürültüdür koptu burada. Her taraf kan içinde... Ona saldırmana meydan verdiğim için kabahatli ben oldum bu sefer elbette. Evin beyi de birkaç güne kadar geliyormuş. Bir daha sana yardım etmeye kalkışmayacağım hiç. Her türlü yardım olanağının ötesine geçmişsin artık.»

'Kırmızı entarimi giymiş olsaydım Richard tanırdı beni,' dedim.

'Kırmızı entariymiş!' dedi. Güldü.

Yerde duran entarime baktım, sanki ateş odaya yayılmış gibiydi. Çok güzel bir görünümdü ve bir şey yapmam gerektiğini anımsattı bana. Ne yapmam gerektiğini hatırlarım, diye düşündüm. Çok yakında hatırlarım artık.

O gece düşünü üçüncü kez gördüm - bu kez sonunu da. Yukarı doğru çıkan o merdivenin nereye vardığını biliyorum artık - bu odaya... Ben yattığım yerden başı kolları üstüne düşmüş uyuyan kadını seyrediyorum. Gördüğüm düşte, o horlamaya başlayıncaya dek bekledim, sonra kalktım, anahtarları aldım, elimde bir mumla dışarı çıktım. Bu kez her seferkinden daha kolay olmuştu, uçar gibi yürüyordum.

Evde kalan tüm kişiler, konuklar gitmişlerdi belli, çünkü yatak odalarının kapıları kapalıydı. Gene de biri beni izliyormuş, gülerek kovalıyormuş gibi geldi. Kimi kez soluma, kimi kez sağıma bakıyordum ama arkama hiç bakmıyor-

dum. Bu evde dolaştığı söylenen o hayalet kadını görmek istemiyordum çünkü. Büyük merdivenlerden indim. Şimdiye değin hiç gitmediğim kadar uzağa gittim bu kez. Odalardan birinde birileri konuşuyordu. Hiç gürültü çıkarmadan, yavaş yavaş geçtim kapısının önünden.

Sonunda geniş bir hole vardım, burada bir lamba yanıyordu. İlk geldiğim günden anımsıyorum burayı. Lamba, karanlık merdivenler, yüzünü örten kalın peçe... Anımsamadığımı sanıyorlar ama yanılıyorlar. Sağ yanda bir kapı vardı. Açtım, içeri girdim. Kırmızı halılı, kırmızı perdeli geniş bir odaydı. Öteki eşyaların hepsi beyaz. Bir kanapeye oturup gözden geçirdim odayı. Kederli, soğuk ve boş göründü bana, mihrabı olmayan bir kilise gibi. Her yanı daha iyi görebilmek istiyordum, onun için tüm mumları yaktım. Çok da mum vardı. Bir bir, dikkatle yaktım kendi elimdekinden, ama tavandan sarkan avizeye yetişemedim. Sonra mihrabı arandım. Bunca mum, bunca kırmızı ile bir kiliseyi andırıyordu burası çünkü. Derken bir saat tıkırtısı işittim. Altındandı. Bunların tapındığı tanrı Altın.

Birden kendimi çok kötü hissettim bu odada. Oturduğum kanape öylesine yumuşaktı ki içine gömülüyordum. Uyuyakalacakmışım gibi geldi. Derken bir ayak sesi işittiğimi sandım. Ne derler, beni burada bulurlarsa ne yaparlar, diye geçirdim kafamdan. Sağ bileğimi sol elimle tutup öylece bekledim. Bir şey çıkmadı. Bu olaydan sonra kendimi çok yorgun hissettim. Çok yorgun. Odadan çıkıp gitmek istiyordum ama getirdiğim mum yanıp tükenmişti. Ben de ötekilerden birini aldım. Birden Cora Teyzemin odasındaydım.

Pencereden giren güneş ışığını, dışardaki ağacı, yerde ağaç yapraklarının gölgelerini gördüm. Mumları da gördüm ama, oysa onlardan nefret ediyordum. Hepsini yere attım. Çoğu söndü, yalnız biri kırmızı kalın perdelerin arkasındaki ince perdeleri tutuşturdu. Parlak, güzel rengin onca hızla yayıldığını görünce sevinçten güldüm, gene de orada kalıp seyretmedim. Elimde uzun mumla yeniden hole çıktım. İşte o zaman gördüm onu - hayalet kadını. Uzun darmadağınık saçlı kadın. Yaldızlı bir çerçeve içindeydi, ama hemen anladım kim olduğunu. Elimdeki mumu düşürdüm. Masa örtüsünün ucunu tutuşturdu. Alevlerin birden fırlayarak yükseldiğini gördüm. Koşarken, ya da belki yüzerken ya da uçarken, imdat Christophine, yardım et bana, diye seslendim. Arkama baktığımda birinin yardıma koşmuş olduğunu anladım. Koca bir ateş duvarı vardı beni koruyan, ama çok sıcaktı, kavurdu beni. Kaçtım.

Bir başka masanın üstünde gene mumlar vardı, birini aldım, bir kat merdiven çıktım, sonra bir kat daha. İkinci katta mumu attım, bu kez de durup seyretmedim. Son katın merdivenlerini de koşarak çıkıp koridoru koşarak geçtim. Beni dün getirdikleri —ya da evvelki gün— odayı geçtim. Hatırlamıyorum, belki de çok eskidendi getirdikleri - evi çok iyi tanıyor gibiydim çünkü. Ateşin sıcaklığından, bağırtılardan nasıl kurtulacağımı da biliyordum. Şimdi bağırtılar vardı, evet. Açık havaya, mazgalların üstüne çıktığımda serinledim, onları da hemen hemen hiç işitmez oldum. Sessizce oturdum orada. Ne kadar süre oturduğumu bilemiyorum. Derken bir

döndüm, gökyüzünü gördüm. Kıpkızıldı. Tüm yaşamım içindeydi. Guguklu saati gördüm, Cora Teyzemin her renkten yama işi örtüsünü... Orkideleri, hanımellerini, yaseminleri, Yaşam Ağacını gördüm, hepsi alev alev. Aşağı kattaki avizeyi, kırmızı halıyı gördüm, sonra bambuları, ağaç boylu eğrelti otlarını, altın ve gümüş eğrelti otlarını, bahçe duvarını kaplayan yosunun yumuşacık yeşil kadifesini... Bebek Evi'mi gördüm, sonra kitapları, Değirmencinin Kızı tablosunu... Papağanın her yabancı görüşte yaptığı gibi **Qui est là? Qui est là?** diye seslendiğini işittim... Benden nefret eden o adam da sesleniyordu : Bertha! Bertha! Rüzgâr saçlarıma daldı kanat gibi iki yanıma yaydı onları. Belki de havada tutabilir beni, uçarım, diye düşündüm, şu taşlara atlarsam eğer. Ama sonra, kenardan aşağı baktım, Coulibri'de yüzdüğümüz havuzu gördüm. Tia da oradaydı. Elini sallayarak çağırdı beni, kararsız kaldığımda güldü. Sen korkuyor? dediğini işittim. Bir erkek sesi sonra, Bertha! Bertha! Bütün bunları bir saniyeden daha az bir süre içinde gördüm ve işittim. Gökyüzü öylesine kızıl... Biri çığlık attı, aynı anda **Neden çığlık atıyorum?** diye düşündüm. 'Tia!' diye seslendim, atladım. Uyandım.

Grace Poole masanın başında oturuyordu, o da işitmişti çığlığı. 'Bu da nesi?' dedi çünkü. Yerinden kalktı, yatağımın başına gelip bana baktı. Hiç kıpırdamadan, soluklarımın düzgün aralıklı olmasına dikkat ederek gözlerim kapalı yattım.

'Düş görüyordum herhalde,' dedi.

Çekildi sonra. Masanın başına değil de ken-

di yatağına gitti. Horlamaya başlamasından sonra bile çok uzun süre bekledim. Sonra kalktım, anahtarları aldım, kapıyı açtım. Dışardaydım, elimde mum. En sonunda artık biliyorum buraya neden getirildiğimi ve ne yapmam gerektiğini. Bir yerden bir esinti gelmiş olmalı, mumun alevi dalgalandı. Bir an söndüğünü sandım. Ama elimle korudum ve yeniden canlandı alev. Karanlık koridorda yol gösterdi bana.

SON

ÇAĞDAŞ KLASİKLER DİZİSİ

KIRMIZI PAZARTESİ / Gabriel Garcia Marquez
BAŞKAN BABAMIZIN SONBAHARI / G. G. Marquez
BİR KAYIP DENİZCİ / Gabriel Garcia Marquez
ARTEMİO CRUZ'UN ÖLÜMÜ / Carlos Fuentes
PEDRO PARAMO / Juan Rulfo
DERİN IRMAKLAR / José Maria Arguedas
KARA ÇOCUK / Richard Wright
LOLİTA / Vladimir Nabokov
LADY CHATTERLEY'İN SEVGİLİSİ / D. H. Lawrence
DENİZ FENERİ / Virginia Woolf
GENİŞ, GENİŞ BİR DENİZ / Jean Rhys
TÜRKÜ SÖYLÜYOR OTLAR / Doris Lessing
YENİDEN ÇARMIHA GERİLEN İSA / N. Kazancakis
ZORBA / Nikos Kazancakis
SAVAŞTAN KORKUYORUM / Stratis Mirivilis
FAKİR AŞIKLAR / Vasco Pratolini
KIRMIZI KARANFİL / Elio Vittorini
İHTİYAR ÇILGIN / Junichiro Tanizaki
POLONYA'DA BİR KUŞ VAR / Romain Gary
ŞAFAKTA VERİLMİŞ SÖZÜM VARDI / Romain Gary
ONCA YOKSULLUK VARKEN / E. Ajar (Romain Gary)
KARAR GECESİ / Michel del Castillo
ATLILAR / Joseph Kessel
BULANTI / Jean-Paul Sartre
YABANCI / Albert Camus
DÜNYA NİMETLERİ / André Gide
İŞGAL ALTINDA / Siegfried Lenz
İLK YILLARIN EKMEĞİ / Heinrich Böll
1902 DOĞUMLULAR / Ernst Glaeser
AĞLA SEVGİLİ YURDUM / Alan Paton

GENİŞ, GENİŞ BİR DENİZ

Jean Rhys

CAN YAYINLARI

Jane Eyre adlı ünlü romanı okumuş olabilirsiniz. Okudunuzsa, o kitapta, evin üçüncü katında, kilit altında tutulan **deli kadın,** birtakım sorularla birlikte sizin de kafanıza takılmış olabilir. Kimdir bu kadın? Neden kilit altındadır? Gerçekten deli midir? Deliyse neden delirmiştir? Peki ama **delilik** dediğimiz şey nedir? Ünlü İngiliz kadın yazarı **Jean Rhys,** ünlü **Jane Eyre** romanındaki o **deli kadın**'dan yola çıkarak, ama o romandan tümüyle bağımsız, o romandan çok daha etkileyici, çarpıcı, tüm alışılmış değer yargılarını sarsacak bir trajedi yazmış. **Geniş, Geniş Bir Deniz,** ondokuzuncu yüzyılda geçen, ama çağımızı yansıtan bir trajedi. Çağdaş batı edebiyatının en önemli, en ilginç yazarlarından biri olan **Jean Rhys**'ın bu en ünlü yapıtını, yine ünlü bir romancımız olan **Pınar Kür**'ün Türkçesiyle okurlarımıza sunmaktan kıvanç duyuyoruz.'

Kapak: SEMA ILGAZ TEMEL